

**UCHWAŁA NR XXVIII/165/26
RADY GMINY W BĘDKOWIE**

z dnia 13 sierpnia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków do 2030 roku

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662, poz. 912), w związku z art. 14 ust. 1 i art. 19 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 278, z 2026 r. poz. 912) oraz w wykonaniu uchwały nr XXIII/132/26 z dnia 20 marca 2026 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków, **Rada Gminy w Będkowie uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków do 2030 roku, w brzmieniu nadanym w załączniku do niniejszej uchwały.

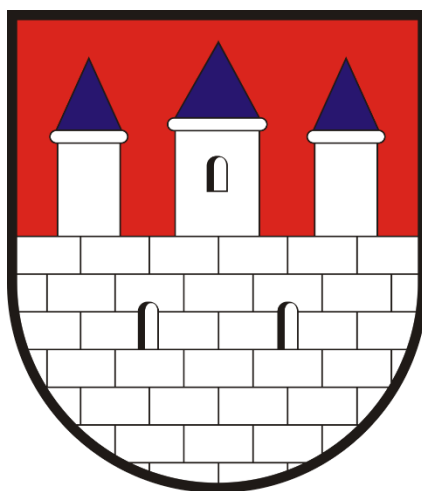
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Będków.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
w Będkowie

Karolina Rauch

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków do 2030 roku

Będków, lipiec 2026 r.

Spis treści

Rozdział I. Wprowadzenie	3
Rozdział II. Realizacja zasady partycypacji społecznej i partnerstwa	4
Rozdział III. Pogłębiona diagnoza uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych obszaru rewitalizacji	9
Rozdział IV. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz cele rewitalizacji i kierunki mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk	59
Rozdział V. Projekty rewitalizacyjne	62
Rozdział VI. Mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych	78
Rozdział VII. Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	83
Rozdział VIII. System wdrożenia Programu	93
Rozdział IX. System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji	95
Rozdział X. Zmiany w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej gminy	99
Rozdział XI. Komitet Rewitalizacji	100
Rozdział XII. Specjalna Strefa Rewitalizacji	101
Rozdział XIII. Sposób realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego	102
Rozdział XIV. Opiniowanie Programu przez właściwe podmioty	103
Rozdział XV. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu Programu	103
Spis ilustracji	105
Załącznik nr 1. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	106

Rozdział I. Wprowadzenie

Niniejszy rozdział stanowi wprowadzenie do programu rewitalizacji

Rewitalizacja to skoordynowany wielopłaszczyznowy i wielowątkowy proces, prowadzony wspólnie przez władzę samorządową oraz inne podmioty, w tym społeczne i gospodarcze, mający na celu przeciwdziałanie degradacji społecznej i przestrzennej, w tym ochronę dziedzictwa narodowego, pobudzanie rozwoju oraz poprawę jakości życia.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji zaplanowanie ww. procesu następuje niejako w dwóch etapach. Pierwszym jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Następuje ono w drodze uchwały Rady Gminy, tzw. uchwały delimitacyjnej opracowanej na podstawie Diagnozy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar ten został określony w centralnej części miejscowości Będków i określony **uchwałą nr XXII/126/26 Rady Gminy w Będkowie z dnia 5 marca 2026 r w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Będków**. Uchwała została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego z dnia 5 marca 2026 r., poz. 1953.

Drugim etapem jest opracowanie i uchwalenie dokumentu, na podstawie którego rewitalizacja będzie prowadzona - GPR, który jest wieloletnim programem działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej, lub środowiskowej (w zależności od zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych). Jego realizacja ma spowodować wyprowadzenie wyznaczonych obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju. Pokazuje on, jak w założonej perspektywie kilku lat rozwiązać problemy obszaru i społeczności lokalnej lub chociaż jak wydatnie zmniejszyć ich natężenie.

Niniejszy Program stanowi realizację **uchwały XXIII/132/26 z dnia 20 marca 2026 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków**. Niniejszy program obejmuje okres do 2030 roku, który odpowiada unijnemu okresowi finansowania na lata 2021-2027 wydłużonego o 3 lata zgodnie z zasadą finansowania n+3. Jest to zasada odnosząca się do okresu programowania Unii Europejskiej, która określa dodatkowy okres na realizację i rozliczenie projektów i programów współfinansowanych z Funduszy Europejskich. W praktyce oznacza to, że z funduszy przyznanych w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 faktycznie korzystać można do roku 2030.

Gminny Program Rewitalizacji pełnić będzie rolę strategii Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT), gdyż spełnia warunki określone w art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Tym samym GPR stanowi dokument strategiczny umożliwiający realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze wsparciem środków Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej 2021-2027.

Uwaga: Niniejszy dokument nie został wyjustowany celem zapewnienia większej dostępności dla osób z niepełnosprawnością wzrokową. Dokument został opracowany zgodnie ze Standardami dostępności dla polityki spójności 2021-2027, stanowiącymi załącznik nr 2 do Wytocznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027.

Rozdział II. Realizacja zasady partycypacji społecznej i partnerstwa

Niniejszy rozdział opisuje mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji i konsultacje społeczne.

Identyfikacja interesariuszy procesu rewitalizacji

Elementem przygotowania Gminy do koordynacji i zarządzania procesem rewitalizacji było określenie interesariuszy rewitalizacji, którzy będą nie tylko odbiorcami, czy uczestnikami działań, ale i ich realizatorami, którzy będą mieli realny wpływ na osiągnięcie celów rewitalizacji.

Opis mechanizmów partycypacji społecznej na etapie diagnozowania i programowania GPR

Pierwszym etapem pracy była praca diagnostyczna, której zwieńczeniem było określenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy, co było przedmiotem stosownej uchwały Rady Gminy w Będkowie. Projekt uchwały wyznaczającej obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji **został poddany konsultacjom społecznym**. Celem konsultacji było zebranie uwag, opinii i propozycji dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy. Do wzięcia udziału w konsultacjach uprawnione były osoby stale zamieszkujące na terenie Gminy posiadające czynne prawo wyborcze. O konsultacjach poinformowano interesariuszy rewitalizacji w obwieszczeniu Wójta Gminy. Obwieszczenie o konsultacjach społecznych podano do wiadomości publicznej poprzez publikację w prasie w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe, przez wywieszenie w widocznych miejscach (na tablicach ogłoszeń) na terenie Urzędu oraz przez udostępnienie informacji na stronie gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. Tryb konsultacji społecznych określony został w zarządzeniu nr 4/2026 Wójta Gminy Będków z dnia 20 stycznia 2026 roku w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały Rady Gminy w Będkowie w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Będków. Konsultacje społeczne rozpoczęły się w dniu 22 stycznia 2026 roku i trwały do 26 lutego 2026 r.

Projekt uchwały oraz diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były do wglądu na stronie internetowej BIP Gminy, na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Konsultacje przeprowadzone zostały w formach pisemnej lub za pomocą poczty elektronicznej, poprzez zgłaszanie uwag, wniosków i propozycji do projektu uchwały, przez wszystkich zainteresowanych za pomocą formularza konsultacyjnego według wzoru opublikowanego na stronie internetowej. Zgłoszenia uwag, można było dokonać w siedzibie Urzędu Gminy poprzez złożenie formularza, pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy, za pomocą poczty elektronicznej oraz ustnej do protokołu w siedzibie Urzędu Gminy, w godzinach pracy Urzędu, ankiety dostępnej w formie formularza on-line.

Obwieszczeniem w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wójt Gminy poinformował o podjęciu przez Radę Gminy tzw. uchwały intencyjnej. Zaproszono również mieszkańców do **zgłaszania swoich propozycji projektów rewitalizacyjnych, które mogą być realizowane w ramach GPR**. Propozycje można było zgłaszać do 10 kwietnia 2026 r.

Również na etapie programowania **zapewniono udział społeczności lokalnej**. Konsultacje społeczne dotyczące projektu GPR przeprowadzone zostały w okresie od dnia 11 kwietnia 2026

roku do dnia 18 maja 2026 roku. W konsultacjach udział można było wziąć poprzez wypełnienie ankiety online, poprzez wypełnienie formularza konsultacyjnego, który został udostępniony w dniu rozpoczęcia konsultacji w BIP Urzędu Gminy i przekazanie go na adres Urzędu Gminy oraz poprzez złożenie formularza w sekretariacie Urzędu. Przed uchwaleniem programu zamieszczono na stronie internetowej i udostępniono radnym gminy Raport z konsultacji społecznych projektu GPR.

Analiza wyników konsultacji społecznych, wywiadów pogłębionych oraz spotkań roboczych wykazała, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji oczekują przede wszystkim poprawy jakości codziennego funkcjonowania centrum miejscowości Będków oraz zwiększenia dostępności miejsc integracji społecznej. W trakcie zgłaszania propozycji projektowych wielokrotnie wskazywano na brak nowoczesnej przestrzeni publicznej pełniącej funkcję lokalnego centrum życia społecznego, umożliwiającej organizację wydarzeń, spotkań mieszkańców oraz aktywności rodzinnej. Postulaty te stały się bezpośrednią podstawą opracowania projektu „Rewitalizacja centrum miejscowości Będków” (P3).

Przedstawiciele rodzin z dziećmi oraz pracownicy oświaty zwracali uwagę na konieczność poprawy warunków opieki nad dziećmi oraz rozszerzenia oferty edukacyjnej i społecznej skierowanej do najmłodszych mieszkańców. Wskazywano na potrzebę zwiększenia dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz stworzenia nowoczesnej przestrzeni bibliotecznej pełniącej również funkcje edukacyjne i integracyjne. Wnioski te zostały uwzględnione w projekcie budowy budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej (P1).

Podczas wywiadów z przedstawicielami jednostek organizacyjnych gminy oraz radnymi wielokrotnie podkreślano problem ograniczonej oferty aktywności społecznej i sportowej dla dzieci, młodzieży oraz mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wskazywano również na brak obiektu umożliwiającego organizację większych wydarzeń sportowych, integracyjnych i społecznych o charakterze całorocznym. W odpowiedzi na te potrzeby do GPR wprowadzono projekt „Centrum aktywności lokalnej – hala sportowa w Będkowie” (P2).

W trakcie konsultacji społecznych mieszkańcy zwracali również uwagę na niewystarczającą dostępność części budynków publicznych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz rodziców z małymi dziećmi. Problem ten został potwierdzony przez dyrekcję i pracowników Zespołu Szkolno-Przedszkolnego. W efekcie do katalogu przedsięwzięć rewitalizacyjnych włączono projekt „Poprawa dostępności budynku ZS-P w Będkowie” (P4), obejmujący dostosowanie obiektu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

W procesie diagnostycznym uczestniczyli również pracownicy GOPS, którzy wskazywali na postępujące starzenie się mieszkańców, wzrost liczby osób wymagających wsparcia oraz potrzebę przeciwdziałania samotności i wykluczeniu społecznemu. Zwracano uwagę, że działania infrastrukturalne powinny zostać uzupełnione programami aktywizacji społecznej. Wnioski te znalazły bezpośrednie odzwierciedlenie w projekcie „Program aktywizacji społecznej Aktywny Będków” (P8), obejmującym działania animacyjne, edukacyjne, integracyjne i międzypokoleniowe.

Podczas spaceru badawczego oraz spotkań terenowych mieszkańcy wskazywali na niewykorzystany potencjał terenów publicznych w centrum miejscowości oraz potrzebę tworzenia miejsc sprzyjających codziennej aktywności mieszkańców. Szczególną uwagę zwracano na brak atrakcyjnych miejsc rekreacji i integracji dla różnych grup wiekowych. Wnioski te zostały

wykorzystane przy opracowaniu projektów „Strefa aktywności fizycznej – wyposażenie siłowni” (P6) oraz „Strefa aktywności sportowej i integracji społecznej (Reymonta)” (P7).

Z kolei podczas spotkań roboczych z pracownikami Urzędu Gminy odpowiedzialnymi za gospodarkę komunalną i utrzymanie obiektów publicznych wskazano na wysokie koszty eksploatacji budynków gminnych oraz potrzebę ograniczania zużycia energii. W efekcie do programu włączono projekt „Poprawa efektywności energetycznej budynku Urzędu Gminy” (P5), który oprócz efektów środowiskowych przyczyni się do zwiększenia efektywności funkcjonowania administracji publicznej.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte w GPR stanowią zatem bezpośrednią odpowiedź na potrzeby zgłaszane przez mieszkańców, radnych, pracowników jednostek organizacyjnych, przedstawicieli pomocy społecznej, oświaty, kultury oraz administracji samorządowej. Proces programowania miał charakter partnerski, a poszczególne projekty zostały wypracowane w wyniku analizy problemów identyfikowanych przez różne grupy interesariuszy rewitalizacji.

Zaangażowanie interesariuszy na etapie wdrażania GPR

Proces opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji został zaprojektowany jako pogłębiony proces partycypacyjny, ukierunkowany na identyfikację rzeczywistych problemów obszaru rewitalizacji w Będkowie oraz wypracowanie możliwych do wdrożenia rozwiązań. Szczególny nacisk położono na kwestie społeczne, które – zgodnie z diagnozą – stanowią główną płaszczyznę interwencji rewitalizacyjnej.

Włączenie radnych Rady Gminy oraz przedstawicieli jednostek organizacyjnych pozwoliło na jednoznaczne potwierdzenie, że kluczowym problemem obszaru rewitalizacji jest **niski poziom aktywności społecznej mieszkańców, ograniczona oferta działań integracyjnych oraz brak przestrzeni sprzyjających budowaniu relacji społecznych**. Wskazywano, że centrum miejscowości nie pełni obecnie funkcji społecznego rdzenia gminy, a istniejąca infrastruktura nie jest w wystarczającym stopniu wykorzystywana do działań integracyjnych, edukacyjnych i kulturalnych.

Wnioski te znalazły bezpośrednie przełożenie na strukturę przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w których wyraźnie widoczny jest kierunek polegający na **łączeniu infrastruktury z funkcjami społecznymi**. Przykładem takiego podejścia jest projekt budowy budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej, który oprócz funkcji edukacyjnych pełni również rolę przestrzeni integracji społecznej i aktywizacji mieszkańców. Podobną funkcję pełnią projekty związane z rozwojem infrastruktury sportowej, w tym budowa hali sportowej oraz zagospodarowanie terenu przy ul. Reymonta, które – zgodnie z założeniami – mają stać się miejscami aktywności społecznej i międzypokoleniowej integracji mieszkańców.

Wywiady przeprowadzone z przedstawicielami instytucji lokalnych, w szczególności z obszaru pomocy społecznej, potwierdziły również występowanie problemów związanych z **zagrożeniem wykluczeniem społecznym części mieszkańców, ograniczoną dostępnością usług społecznych oraz niewystarczającą skalą działań aktywizacyjnych**. W odpowiedzi na te wyzwania w GPR przyjęto kierunek polegający na wzmacnianiu funkcji społecznych infrastruktury publicznej oraz rozwijaniu działań animacyjnych i integracyjnych, które będą realizowane równolegle z inwestycjami infrastrukturalnymi.

Istotnym elementem procesu były również spotkania robocze oraz spacer studyjny na obszarze centrum Będkowa, które pozwoliły na bezpośrednią identyfikację problemów przestrzennych. Wskazano m.in. na **niedostateczne zagospodarowanie przestrzeni publicznych, brak spójności funkcjonalnej centrum, ograniczoną dostępność oraz niską estetykę przestrzeni**, co wpływa na ograniczone wykorzystanie tych obszarów przez mieszkańców. Wnioski te znalazły odzwierciedlenie w projekcie rewitalizacji terenu i odnowy centrum miejscowości Będków, który stanowi kluczowe przedsięwzięcie porządkujące przestrzeń oraz tworzące warunki dla rozwoju funkcji społecznych i usługowych.

Jednocześnie w toku prac wskazano na potrzebę zwiększenia dostępności infrastruktury publicznej, w szczególności dla osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami. W odpowiedzi na ten problem w katalogu przedsięwzięć uwzględniono działania związane z poprawą dostępności budynków użyteczności publicznej, w tym rozbudowę budynku ZS-P o szyb windy i dźwig osobowy.

Przeprowadzone działania partycypacyjne pozwoliły zatem na wyraźne powiązanie problemów społecznych i przestrzennych obszaru rewitalizacji z konkretnymi rozwiązaniami projektowymi. W efekcie przyjęto model rewitalizacji oparty na koncentracji działań w centrum miejscowości, integracji funkcji społecznych i infrastrukturalnych oraz wykorzystaniu istniejących zasobów gminy. Zapewniono tym samym, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią bezpośrednią odpowiedź na zdiagnozowane problemy społeczne, w szczególności w zakresie niskiej aktywności mieszkańców, ograniczonej integracji społecznej oraz niedostatecznej dostępności i funkcjonalności przestrzeni publicznych.

Na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji udział interesariuszy nie będzie ograniczał się wyłącznie do roli odbiorców efektów przedsięwzięć. Mieszkańcy, organizacje społeczne, jednostki organizacyjne gminy, przedsiębiorcy oraz lokalni liderzy będą aktywnie uczestniczyć w realizacji działań społecznych, monitorowaniu postępów wdrażania oraz ocenie osiąganych efektów rewitalizacji.

Szczególną rolę w procesie wdrażania pełnić będzie Komitet Rewitalizacji stanowiący forum współpracy i dialogu pomiędzy samorządem a interesariuszami rewitalizacji. Komitet będzie opiniował raporty dotyczące realizacji GPR, identyfikował pojawiające się problemy oraz rekomendował ewentualne zmiany w programie. Umożliwi to bieżące dostosowywanie działań rewitalizacyjnych do zmieniających się potrzeb mieszkańców i warunków społeczno-gospodarczych.

W przypadku przedsięwzięć społecznych, w szczególności projektu „Aktywny Będków”, zakłada się bezpośrednie zaangażowanie mieszkańców w przygotowanie i realizację działań integracyjnych, edukacyjnych, sportowych i kulturalnych. Program będzie oparty na współpracy z organizacjami społecznymi, jednostkami OSP, instytucjami kultury, placówkami oświatowymi oraz grupami nieformalnymi działającymi na terenie gminy. Pozwoli to na rozwój inicjatyw oddolnych oraz stopniowe wzmocnienie kapitału społecznego obszaru rewitalizacji.

Wdrażanie przedsięwzięć infrastrukturalnych będzie również odbywało się przy zachowaniu mechanizmów partycypacyjnych. Na etapie projektowania i realizacji kluczowych inwestycji przewiduje się prowadzenie konsultacji z użytkownikami infrastruktury, w szczególności mieszkańcami obszaru rewitalizacji, seniorami, osobami ze szczególnymi potrzebami, rodzicami dzieci oraz przedstawicielami instytucji korzystających z modernizowanych obiektów. Dotyczy to

zwłaszcza przedsięwzięć związanych z rewitalizacją centrum miejscowości Będków, rozwojem infrastruktury społecznej i sportowej oraz poprawą dostępności budynków użyteczności publicznej.

Przyjęty model wdrażania zakłada, że mieszkańcy i pozostali interesariusze będą uczestniczyć nie tylko w opiniowaniu działań rewitalizacyjnych, ale również w ich współtworzeniu i współodpowiedzialności za osiągnięte rezultaty. Dzięki temu proces rewitalizacji będzie miał charakter trwały i oparty na partnerstwie lokalnym, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o rewitalizacji.

Opis mechanizmów partycypacji społecznej na etapie monitorowania efektów GPR

Partycypacja społeczna stanowi fundament dla opracowania i realizacji GPR. Będzie ona kontynuowana jako stała zasada oraz trwała praktyka w ramach wdrażania i monitorowania działań rewitalizacyjnych. Zarządzanie procesem rewitalizacji opierać się będzie na zasadach współpracy z lokalną społecznością oraz środowiskiem gospodarczym, zgodnie z obowiązującymi standardami komunikacji i transparentności działań. Podstawowym narzędziem będzie **aktywna komunikacja społeczna**, której celem jest informowanie mieszkańców o postępach realizacji projektów rewitalizacyjnych oraz ich wpływie na poprawę jakości życia na obszarze rewitalizacji. Istotną rolę w informowaniu społeczności lokalnej będą odgrywać również tradycyjne formy komunikacji, w tym publikacje w materiałach informacyjnych gminy, ogłoszenia zamieszczane na tablicach informacyjnych w miejscowościach gminy oraz informacje przekazywane za pośrednictwem jednostek organizacyjnych gminy, takich jak szkoły, instytucje kultury oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W przypadku przedsięwzięć inwestycyjnych realizowanych na obszarze rewitalizacji stosowane będą również standardowe formy informacji o projektach współfinansowanych ze środków publicznych, w tym tablice informacyjne oraz materiały promocyjne.

Komunikacja z interesariuszami rewitalizacji

Proces partycypacji społeczności lokalnej w realizacji GPR odbywać się będzie **pośrednio** – poprzez informowanie z wykorzystaniem strony internetowej Gminy, publikacje promocyjne i informacyjne oraz lokalne media oraz **bezpośrednio** – podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz organizacjami pozarządowymi, w formule stacjonarnej i zdalnej. Interesariuszami procesu rewitalizacji, w stosunku do których prowadzona będzie polityka komunikacji i informacji, będą: mieszkańcy Gminy (w tym osoby z obszaru rewitalizacji, młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami), lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Szczegółowe narzędzia partycypacyjne na etapie monitorowania GPR obejmować będą: **Systematyczne badania opinii społecznej** – cykliczne przeprowadzanie ankiet i wywiadów monitorujących poziom satysfakcji mieszkańców oraz opinii na temat skuteczności działań rewitalizacyjnych. Wyniki będą publikowane i dostępne publicznie; **Regularne spotkania i debaty publiczne** – otwarte dla mieszkańców spotkania (z możliwością uczestnictwa zdalnego), podczas których prezentowane będą raporty z realizacji programu, a mieszkańcy będą mogli zgłaszać swoje opinie i sugestie; działanie **Komitetu Rewitalizacji** – powołany organ z udziałem reprezentantów różnych środowisk lokalnych, w tym mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i jednostek samorządowych. Komitet będzie opiniował raporty, inicjował działania naprawcze oraz pomagał w rozwiązywaniu problemów związanych z wdrażaniem programu; **Raportowanie i transparentność** – publikowanie na stronie

internetowej gminy okresowych raportów sprawozdawczych odnoszących się do stanu realizacji Programu, **Współpraca z mediami lokalnymi i partnerami** – stałe informowanie i angażowanie mediów oraz lokalnych partnerów w promocję i debatę na temat rewitalizacji, co sprzyja budowaniu szerokiego poparcia społecznego oraz **Edukacja i aktywizacja społeczna** – organizacja warsztatów, szkoleń oraz kampanii informacyjnych podnoszących świadomość mieszkańców na temat znaczenia rewitalizacji oraz ich możliwości udziału w procesie.

Istotnym elementem prowadzonych działań będzie udział partnerów społecznych i gospodarczych dla rewitalizacji. Zaangażowanie organizacji pozarządowych, klubów sportowych, wspólnot religijnych i przedsiębiorców umożliwia: lepsze rozpoznanie potrzeb mieszkańców, skuteczniejsze dotarcie do różnych grup społecznych (dzieci, młodzież, seniorzy, osoby wykluczone), realizację działań społecznych, kulturalnych, edukacyjnych i sportowych, budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie tożsamości lokalnej oraz wsparcie lokalnej przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego. Współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi stanowić będzie fundament realizacji GPR i gwarantować będzie, że działania rewitalizacyjne będą odpowiadać na realne potrzeby mieszkańców oraz przyczynią się do trwałej poprawy jakości życia w Gminie.

Rozdział III. Pogłębiona diagnoza uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Niniejszy rozdział opisuje diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych oraz zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji. Rozdział zawiera również analizę problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych obszaru rewitalizacji.

Informacje wprowadzające ustalenia uproszczonej diagnozy obszaru gminy – wyciąg z Diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Gmina Będków położona jest w centralno-wschodniej części **województwa łódzkiego** w **powiecie tomaszowskim** w niedalekiej odległości od miasta Tomaszowa oraz Piotrkowa Trybunalskiego. Graniczy od północy z gminą Rokiciny, od wschodu z gminą Ujazd, od południa z gminami Moszczenica i Wolbórz oraz od zachodu z gminą Czarnocin. Pod względem wielkości gmina należy do najmniejszych w województwie. Powierzchnia jej wynosi **58 km², co stanowi 0,32% powierzchni województwa łódzkiego**. Na koniec 2024 roku gminę zamieszkiwało **3200 osób¹**, czyli 2,6% ludności powiatu tomaszowskiego.

Gmina w strukturze samorządowej położona w powiecie tomaszowskim, w jego zachodniej części. Stopień urbanizacji gminy jest stosunkowo niski (54 osób na 1 km²), znacznie niższy niż średni dla powiatu tomaszowskiego (119 osób) oraz województwa łódzkiego (143 osób). Gmina podzielona jest administracyjnie na 20 miejscowości, w tym **19 sołectw** tj. sołectwo Będków, sołectwo Brzustów, sołectwo Ceniawy, sołectwo Drzazgowa Wola, sołectwo Ewcin, sołectwo Gutków, sołectwo Kalinów, sołectwo Łaknarz, sołectwo Magdalenka, sołectwo Nowiny, sołectwo

¹ Do prac diagnostycznych wykorzystano dane UG które nieznacznie różnią się do danych GUS dostępnych w Vademecum Samorządowca wskazujących, że Gminę Będków zamieszkiwało na koniec 2024 roku 3123 osób.

Prażki, sołectwo Remiszewice, sołectwo Rosocha, sołectwo Rudnik, sołectwo Rzeczków, sołectwo Sługocice, sołectwo Teodorów, sołectwo Wykno oraz sołectwo Zacharz.

Gmina charakteryzuje się rozproszoną strukturą osadniczą, **przewagą funkcji rolniczych** oraz niewielkim udziałem działalności pozarolniczej. Duże powierzchnie wysokich klas bonitacyjnych, stanowiące podstawę dla rozwoju rolnictwa z możliwościami dla intensyfikacji upraw polowych, sadownictwa i warzywnictwa powodują, iż z rolnictwa utrzymuje się ponad 60% ogólnej liczby ludności. Powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi 4939 ha. Funkcję administracyjną i usługową pełni **miejsowość Będków**, stanowiąca lokalne centrum gminy.

Zgodnie z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego, w szczególności Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, na obszarze województwa wyznaczane są **Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)**, czyli terytoria wymagające szczególnego wsparcia ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych lub pełnione funkcje rozwojowe. Gmina Będków położona jest na obszarze o charakterze peryferyjnym i wiejskim, który w dokumentach regionalnych identyfikowany jest jako obszar wymagający wsparcia rozwojowego, w szczególności w zakresie: przeciwdziałania niekorzystnym trendom demograficznym, wzmacniania lokalnego rynku pracy i przedsiębiorczości, poprawy dostępności usług publicznych czy rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej².

Poniżej zaprezentowano wprowadzenie do metodologii wyznaczania obszarów kryzysowych celem delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy.

Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – wyciąg z Diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru rewitalizacji

Celem wydzielenia obszarów kryzysowych przeprowadzono szczegółową analizę wskaźników – mierników ilościowych i jakościowych, kwerendę wiedzy eksperckiej zawartej, między innymi, w dokumentach związanych z Gminą³. Analiza rozkładu wartości wskaźników została oparta o kryterium wartości średniej danego wskaźnika. W zależności od interpretacji treści wskaźnika, oceniane jako znajdujące się w trudnej (na tle Gminy) sytuacji, są obszary o niekorzystnej jego wartości. Im wyższe wartości charakteryzują jednostkę, tym gorsza jest sytuacja, na tle pozostałych obszarów Gminy w danym zakresie. Zjawiska kryzysowe w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, i technicznej są rozpoznane w ujęciu przedmiotowym, w odniesieniu do zakresu obejmującego świadczenia socjalne, interwencje policji, czy aktywność organizacji pozarządowych. Wiele informacji jest dostępnych w układzie przestrzennym w formie schematycznych map tematycznych, opracowywanych w UG i dostępnych na stronach internetowych. Szczegółowe dane ilościowe z zakresu problematyki społecznej nie były do tej pory ujmowane dla sołectw Gminy, dlatego dokonano szczegółowej analizy danych **Urzędu Gminy w Będkowie i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Będkowie, Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim**.

² Gmina pomimo wskazania jako obszar wchodzący w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego wyznaczonego w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030) nie wchodzi obecnie do obszaru Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki – Opoczno.

³ Należy podkreślić trudności merytoryczne w delimitacji obszaru rewitalizacji w sytuacji, gdy: wskaźniki kryzysu w sferze społecznej pozostają na dość wysokim poziomie w relacji do wartości w zewnętrznych jednostkach odniesienia (powiecie, województwie), wskaźniki kryzysu w sferze społecznej nie są bardzo silnie zróżnicowane w poszczególnych jednostkach w Gminie, a występujące zróżnicowania trudno często jest jednoznacznie zinterpretować; zjawiska kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej, infrastrukturalnej są znaczące w wymiarze całej Gminy, a możliwości ich łagodzenia nie mają charakteru lokalnego, dotyczącego wyłącznie określonej jednostki (np. modernizacja dróg, porządkowanie terenów zieleni, budowa parkingów przy stacjach WKD)

Analizę zjawisk o charakterze liniowym, punktowym lub obszarowym przedstawiono w ujęciu opisowym. Problemy wynikające ze stanu zagospodarowania przestrzennego, braku spójnej koncepcji przestrzeni, gęstości zabudowy i niedostosowania infrastruktury do rosnących potrzeb użytkowników mają często charakter ogólnogminny. Ustawa o rewitalizacji nie precyzuje sposobu obliczenia tego wskaźnika (może to być np. średnia arytmetyczna lub typologia), dlatego **daną referencyjną była średnia dla gminy**. Zgodnie z przyjętą metodologią deprywacja rozumiana była jako stan (materialny lub niematerialny) na terenie jednostki, który nie zapewnia egzystencji i funkcjonowania przyjętych w danym społeczeństwie i wskazujący odstępstwo od średniej dla badanej gminy.

Analiza wskaźników diagnostycznych została dokonana z wykorzystaniem brytyjskiej metodologii bazującej na wskaźniku wielowymiarowej degradacji społecznej, czyli **metodologii wskaźnika deprawacji wielowymiarowej IMD (ang. Index of Multiple Deprivation)**⁴. Metodologia wskaźnika deprawacji wielowymiarowej IMD stosowana jest powszednie w badaniach. Metodologia liczenia Index of Multiple Deprivation: 3 punkty (kolor czerwony), a za każdy kolejny obszar oznaczony na czerwono, do wartości ogólnej punktów przyznawanych za kolor czerwony, powinien zostać dopisany dodatkowo jeden punkt. Uzyskana wartość sumaryczna staje się podstawą do dopisania kolejnego punktu w przypadku wykrycia trzeciego obszaru oznaczonego na czerwono w danej jednostce analitycznej, czyli odpowiednio: 1 obszar (3 punkty), 2 obszary (3 punkty + 1), 3 obszary (3 punkty + 1 + 1). Niniejszy proces sumowania wartości powinien zostać powtórzony w odniesieniu do kolejnych obszarów oznaczonych na czerwono. Obszary oznaczone na inne kolory uzyskują odpowiednio: 2 punkty (kolor żółty), 1 punkt (kolor zielony). W ramach wyznaczania wartości średniej koncentracji problemów na danych obszarze przyjęto wskaźnik o odpowiednim odchyleniu punktowym przyjęto najczęściej odchylenie na poziomie 15% - 25%. Niniejsza analiza pozwala na przyznanie określenie wartości liczbowych obowiązywania poszczególnych kolorów (zielonego, żółtego, czerwonego), jako stopnia natężenia problemów społecznych. Należy podkreślić, iż przyjęty sposób obliczeń zakłada nakładanie się problemów społecznych, które w przypadku wielokrotnego wystąpienia na danym obszarze sprawiają, iż staje się on obszarem o wysokiej liczbie deficytów utrudniających możliwość prowadzenia aktywizacji społecznej mieszkańców. I wyprowadzania obszaru z sytuacji kryzysowej. W podsumowaniu wyliczania wskaźnika syntetycznego deprawacji wielowymiarowej IMD dla wyników każdej jednostki doliczano dodatkowo wartość IMD w ramach poszczególnych uwarunkowań poddanych analizie. Przyjęty sposób obliczeń zakłada nakładanie się problemów, które w przypadku wielokrotnego wystąpienia na danym obszarze sprawiają, iż staje się on obszarem o wysokiej liczbie deficytów utrudniających możliwość prowadzenia aktywizacji społecznej mieszkańców i wyprowadzania obszaru z sytuacji kryzysowej. Prezentowana metodologia wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji zakładała, że każde badane zjawisko miało taką samą wagę w obliczaniu wskaźnika syntetycznego, co oznacza, że w ramach wskaźnika syntetycznego IMD dla danego obszaru każdy z nich miał 25% udziału we wskaźniku syntetycznym (IMD Razem) W wyliczeniach nie wprowadzano różnych wag dla wskaźników syntetycznych, ani wskaźników cząstkowych.

⁴ Zastosowanie metodologii Index of Multiple Deprivation przy delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało opisane w dokumencie Delimitacja krok po kroku Metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji, praca zbiorowa pod redakcją W. Jarczewskiego z Instytutu Rozwoju Miast, Warszawa 2017 r.

W procesie delimitacji wykorzystano nie tylko dane obrazujące stan poszczególnych zjawisk na koniec 2024 roku, ale również analizę zmian zachodzących w latach 2019–2024 dla kluczowych wskaźników społecznych oraz wybranych wskaźników pozaspołecznych. Analiza trendów umożliwiła ocenę trwałości i dynamiki negatywnych zjawisk oraz ograniczyła ryzyko oparcia diagnozy wyłącznie na danych jednorocznych. Przyjęte podejście pozwoliło na identyfikację obszarów, na których problemy mają charakter długotrwały, a nie incydentalny.

Do analizy porównawczej zróżnicowania wewnątrzgminnego wykorzystano łącznie 24 wskaźniki diagnostyczne, w tym 12 wskaźników odnoszących się do sfery społecznej, 4 wskaźniki ze sfery gospodarczej, 2 wskaźniki ze sfery środowiskowej oraz 6 wskaźników ze sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej. Zestaw wskaźników obejmuje zarówno mierniki obrazujące stan zjawisk w 2024 roku, jak i wskaźniki wieloletnie (2021–2024), umożliwiające ocenę trwałości oraz kierunku zmian zachodzących w poszczególnych jednostkach urbanistycznych. Tak skonstruowany zestaw wskaźników pozwolił na kompleksową ocenę skali i koncentracji zjawisk kryzysowych oraz stanowił podstawę wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Tabela 1. Wskaźniki wykorzystane do oceny społeczno-gospodarczych w diagnozie delimitacyjnej w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Będków

Nr	Nazwa wskaźnika	Definicja	Rodzaj oddziaływania	Źródło danych
SFERA SPOŁECZNA				
1.	Zmiana liczby mieszkańców w latach 2019-2024 na 100 mieszkańców	Zmiana liczby mieszkańców na 100 osób w danym okresie (tu: lata 2019–2024) opisuje względny przyrost lub spadek populacji wyrażony jako procent lub liczba osób przypadająca na każde 100 mieszkańców stanu początkowego. Jest to uniwersalny miernik demograficzny stosowany do porównań dynamiki liczby ludności bez względu na skalę populacji.	Destymulanta	Urząd Gminy Będków – ewidencja ludności, dane na lata 2019-2024
2.	Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym⁵	Wskaźnik odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym obrazuje stopień zaawansowania procesu starzenia się społeczeństwa na analizowanym obszarze. Określa on udział osób, które zakończyły aktywność zawodową, w ogólnej liczbie mieszkańców, co pozwala na ocenę struktury wiekowej populacji oraz jej wpływu na sytuację społeczną i gospodarczą. Wysoka wartość wskaźnika świadczy o rosnącym udziale osób starszych w strukturze demograficznej. W kontekście diagnozy delimitacyjnej obszaru rewitalizacji wskaźnik ten ma kluczowe znaczenie dla identyfikacji obszarów zagrożonych wykluceniem	Destymulanta	Urząd Gminy Będków – ewidencja ludności, dane na 2024 rok

⁵ Definicja wieku poprodukcyjnego Zgodnie z metodologią GUS: kobiety: 60 lat i więcej mężczyźni: 65 lat i więcej

		społecznym i osłabieniem kapitału społecznego.		
3.	Zmiana udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2021–2024	Wzrost wartości wskaźnika oznacza pogłębianie procesu starzenia się ludności i utrzymywanie się niekorzystnych trendów demograficznych	Destymulanta	Urząd Gminy Będków – ewidencja ludności, opracowanie własne na podstawie danych za lata 2021–2024.
4.	Liczba uczestników zebrań wiejskich na 100 osób	Wskaźnik określa poziom aktywności i zaangażowania społecznego mieszkańców danego obszaru poprzez odniesienie liczby osób uczestniczących w zebraniach wiejskich do liczby mieszkańców tego obszaru, wyrażone w przeliczeniu na 100 osób. Ocena trwałości zjawisk kryzysowych została wykazana na podstawie pozostałych wskaźników wieloletnich oraz analizy jakościowej.	Stymulanta	Urząd Gminy Będków – dane za 2024 r
5.	Frekwencja wyborcza (wybory samorządowe)	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych 2024 roku to wskaźnik określający, jaki odsetek osób uprawnionych do głosowania rzeczywiście oddał swój głos. Formalnie definiuje się ją jako stosunek liczby oddanych ważnych głosów do ogólnej liczby osób uprawnionych do głosowania, wyrażony najczęściej w procentach.	Stymulanta	PKW / analiza własna na podstawie danych PKWU – dane za 2024 r
6.	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób	Wskaźnik obrazuje udział osób niezatrudnionych i niewykonujących innej pracy zarobkowej, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujących zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej na 100 mieszkańców w danej jednostce. W praktyce przy analizach demograficznych i społecznych, wskaźnik ten służy do łatwego porównywania natężenia bezrobocia między różnymi społecznościami czy okresami	Destymulanta	PUP w Tomaszowie Mazowieckim, dane za 2024 rok
7.	Zmiana liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	Wskaźnik określający zmianę poziomu bezrobocia w przeliczeniu na 100 mieszkańców w analizowanym okresie. Wartość dodatnia oznacza wzrost liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców (pogorszenie sytuacji społeczno-gospodarczej), natomiast wartość ujemna oznacza spadek liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców (poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej); interpretacja	Destymulanta	PUP w Tomaszowie Mazowieckim / opracowanie własne na podstawie danych PUP oraz analizy porównawczej dla lat 2021–2024

		wskaźnika interpretować będzie spadek bezrobocia (wartość ujemna) = korzystnie, brak zmian lub niewielkie zmiany = sytuacja przeciętna, wzrost bezrobocia (wartość dodatnia) = niekorzystnie		
8.	Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych nie obejmujących zdarzeń drogowych i przestępstw gospodarczych, w tym czyny karalne nieletnich tj. do 17-tego roku życia na 100 osób	Wskaźnik jest miarą poziomu zagrożenia przestępczością w danej zbiorowości, posiadającą charakter destymulanta w analizach społeczno-gospodarczych. Wzrost wartości wskaźnika wskazuje na pogorszenie sytuacji lokalnej w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Interpretacja: wartość dodatnia – pogorszenie sytuacji (wzrost przestępczości), wartość ujemna – poprawa sytuacji (spadek przestępczości), 0,00 – brak zmian.	Destymulanta	Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Mazowieckim, dane za 2024 rok
9.	Zmiana liczby przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (z wyłączeniem zdarzeń drogowych i przestępstw gospodarczych, w tym czynów karalnych nieletnich do 17. roku życia) na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	Wskaźnik określa zmianę poziomu przestępczości i wykroczeń w przeliczeniu na 100 mieszkańców pomiędzy 2021 a 2024 rokiem. Obejmuje przestępstwa i wykroczenia stwierdzone z wyłączeniem zdarzeń drogowych oraz przestępstw gospodarczych, w tym czyny karalne popełnione przez osoby do 17. roku życia. Wartość dodatnia oznacza wzrost liczby zdarzeń (pogorszenie poziomu bezpieczeństwa publicznego), natomiast wartość ujemna oznacza spadek liczby zdarzeń (poprawę poziomu bezpieczeństwa publicznego).	Destymulanta	Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Mazowieckim / opracowanie własne na podstawie danych KPP oraz analizy porównawczej dla lat 2021–2024
10.	Sytuacja dochodowa i warunki życia mieszkańców⁶	Ocena jakościowa na podstawie danych ośrodka pomocy społecznej. Obszar 1. Sytuacja dochodowa i warunki życia mieszkańców. Obejmuje m.in.: • ubóstwo i trudną sytuację bytową osób i rodzin, • bezrobocie, niestabilność zatrudnienia, niską aktywność zawodową, • inne problemy ekonomiczno-bytowe istotne z punktu widzenia MGOPS	Destymulanta	GOPS w Będkowie; ocena jakościowa opracowana na podstawie analizy wieloletniej obejmującej lata 2021–2024

⁶ Skala jakościowej oceny natężenia problemów społecznych – w obszarze problemowym 1. Sytuacja dochodowa i warunki życia mieszkańców / 2. Funkcjonowanie rodzin i opieka nad osobami zależnymi oraz 3. Dysfunkcje społeczne, uzależnienia i przemoc:

0 – brak problemu (zjawisko nie występuje lub ma charakter jednostkowy)

1 – niska intensywność (zjawisko incydentalne, niewpływające istotnie na sytuację mieszkańców)

2 – umiarkowana intensywność (zjawisko zauważalne, okresowo generujące trudności społeczne)

3 – wysoka intensywność (zjawisko częste, zauważalny wpływ na funkcjonowanie mieszkańców i rodzin)

4 – bardzo wysoka intensywność (zjawisko nasilone, systemowe, istotnie obciążające lokalny system wsparcia)

11.	Funkcjonowanie rodzin i opieka nad osobami zależnymi	Obszar 2. Funkcjonowanie rodzin i opieka nad osobami zależnymi. Obejmuje m.in.: • bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, • trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, • niepełnosprawność i ograniczoną samodzielność mieszkańców, • problemy opiekuńcze w rodzinach z osobami starszymi.	Destymulanta	GOPS w Będkowie; ocena jakościowa opracowana na podstawie analizy wieloletniej obejmującej lata 2021–2024
12.	Dysfunkcje społeczne, uzależnienia i przemoc	Obszar 3. Dysfunkcje społeczne, uzależnienia i przemoc. Obejmuje m.in.: • uzależnienia i współwystępujące kryzysy społeczne, • przemoc domową oraz interwencje podejmowane przez MGOPS, • inne problemy społeczne obserwowane w środowisku, np. konflikty, bezdomność, zachowania patologiczne.	Destymulanta	GOPS w Będkowie; ocena jakościowa opracowana na podstawie analizy wieloletniej obejmującej lata 2021–2024

SFERA GOSPODARCZA				
13.	Liczba nowych zarejestrowań w CEIDG na 100 osób na 2024 rok	Wskaźnik mierzy intensywność zakładania działalności gospodarczej w danej jednostce terytorialnej (osiedle / sołectwo) w określonym okresie (zwykle rocznym). Jako miara dynamiki przedsiębiorczości jego wzrost jest interpretowany pozytywnie: większa liczba nowych rejestracji na 100 mieszkańców świadczy o wyższej aktywności gospodarczej, lepszej zdolności do tworzenia miejsc pracy, większym potencjale innowacji i samozatrudnienia oraz o korzystniejszym klimacie lokalnym dla biznesu. Z tego względu wskaźnik pełni funkcję stymulanta — czyli cechy, której wyższe wartości są pożądane i korelują z lepszym stanem rozwoju lokalnego	Stymulanta	CEIDG / Urząd Gminy Będków dane za 2024 rok
14.	Zmiana liczby nowych rejestracji w CEIDG na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	Wskaźnik przedstawia zmianę liczby nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), przypadającą na 100 mieszkańców danej jednostki urbanistycznej pomiędzy 2021 a 2024 rokiem. Obrazuje dynamikę rozwoju przedsiębiorczości oraz aktywności gospodarczej mieszkańców. Wzrost wartości wskaźnika oznacza zwiększenie	Stymulanta	CEIDG / Urząd Gminy Będków, dane za lata 2021 i 2024

		liczby nowo powstających podmiotów gospodarczych i świadczy o poprawie potencjału rozwojowego oraz atrakcyjności gospodarczej obszaru, natomiast spadek wartości wskazuje na osłabienie przedsiębiorczości i ograniczenie aktywności gospodarczej.		
15.	Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 100 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, a w szczególności kondycję sektora MŚP, wyrażoną liczbą podmiotów wyrejestrowanych w 2024 r. z CEIDG na 100 mieszkańców danej jednostki.	Destymulanta	CEIDG / Urząd Gminy Będków
16.	Zmiana liczby wyrejestrowań z CEIDG na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	Wskaźnik przedstawia zmianę liczby działalności gospodarczych wyrejestrowanych z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), przypadającą na 100 mieszkańców danej jednostki urbanistycznej pomiędzy 2021 a 2024 rokiem. Obrazuje zmiany w skali likwidacji działalności gospodarczych oraz kondycję lokalnej przedsiębiorczości. Wzrost wartości wskaźnika oznacza zwiększenie liczby wyrejestrowywanych podmiotów gospodarczych i świadczy o pogorszeniu sytuacji gospodarczej oraz osłabieniu potencjału ekonomicznego obszaru, natomiast spadek wartości wskazuje na poprawę stabilności lokalnej gospodarki i ograniczenie skali likwidacji działalności gospodarczych.		CEIDG / Urząd Gminy Będków, dane za lata 2021 i 2024

SFERA ŚRODOWISKOWA				
16.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m² na 100 osób	Wyroby zawierające azbest stanowią jedno z istotnych zagrożeń środowiskowych i zdrowotnych, szczególnie na obszarach wiejskich i w małych miejscowościach, gdzie wciąż powszechnie występują w postaci pokryć dachowych oraz elementów elewacyjnych budynków mieszkalnych i gospodarczych. Ich obecność świadczy jednocześnie o niskim standardzie technicznym zabudowy, opóźnieniach modernizacyjnych oraz ograniczonych możliwościach inwestycyjnych właścicieli nieruchomości. Uwzględnienie powierzchni wyrobów zawierających azbest w diagnozie delimitacyjnej pozwala na: identyfikację obszarów o największym stopniu degradacji technicznej, wskazanie miejsc, gdzie zagrożenia środowiskowe	Destymulanta	UG Będków

		mogą potęgować problemy społeczne (np. ubóstwo energetyczne, starzenie się ludności), zaplanowanie działań rewitalizacyjnych o charakterze infrastrukturalnym i środowiskowym, komplementarnych wobec działań społecznych. Ujęcie wskaźnika na 100 mieszkańców miało na celu porównanie sołectw o różnej liczbie ludności.		
17.	Liczba kotłów do wymiany na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła (kotły klasy 3 i pozaklasowe) na 100 mieszkańców	Wskaźnik obrazuje zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz środowiska, mierzone występowaniem źródeł ciepła wymagających wymiany tzw. kopciuchów, które powinny zostać wymienione na 100 osób danej jednostki. Dane mierzone na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła.	Destymulanta	UG Będków

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNO-TECHNICZNA				
18.	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 100 osób	Wskaźnik obrazuje atrakcyjność kulturową jednostek, mierzoną rozkładem obiektów włączonych do gminnej ewidencji zabytków na 100 mieszkańców danej jednostki.	Destymulanta	UG Będków
19.	Wskaźnik stanu infrastruktury drogowej⁷	Wskaźnik stanu infrastruktury drogowej to syntetyczna miara umożliwiająca ocenę jakości nawierzchni oraz utrzymania infrastruktury drogowej na terenie danej jednostki administracyjnej (np. gminy, sołectwa, ulicy). Wskaźnik ten opiera się na systematycznej, eksperckiej ocenie wizualnej oraz technicznej stanu dróg publicznych wymagających albo nie wymagających pilnych nakładów inwestycyjnych i remontowych.	Destymulanta	UG Będków/ analiza
20.	Liczba zdarzeń drogowych na 100 osób	Dane pokazują informację o kolizjach drogowych (zdarzeń) mających miejsce na	Destymulanta	Komenda Powiatowa Policji

⁷ Skala ocen Wskaźnika stanu infrastruktury drogowej:

4 – niezadawalający: Stan drogi zły lub bardzo zły; nawierzchnia drogi wykazuje liczne uszkodzenia i deformacje, występują ubytki asfaltu, wyboje, nierówności lub liczne przeszkody utrudniające ruch. Droga wymaga natychmiastowych nakładów inwestycyjnych lub poważnego remontu.

3 – średni: Stan drogi wyraźnie pogorszony, nawierzchnia nosi ślady zużycia, występują nieliczne, rozproszone uszkodzenia takie jak spękania, wyboje czy ubytki, lecz droga pozostaje przejezdna i nie generuje istotnych zagrożeń dla bezpieczeństwa w normalnych warunkach. Wskazane przeprowadzenie nakładów w perspektywie średnioterminowej.

2 – dobry: Nawierzchnia drogi w stanie ogólnie dobrym, drobne defekty są marginalne i nie wpływają na komfort ruchu oraz bezpieczeństwo użytkowników. Drogę należy okresowo konserwować, brak potrzeby nakładów inwestycyjnych o znaczącym charakterze.

1 – bardzo dobry: Stan drogi wzorcowy; nawierzchnia bez istotnych uszkodzeń, odkształceń czy ubytków, zapewniająca wysoki standard przejezdności oraz bezpieczeństwa. Odcinek wyremontowany lub nowy, brak konieczności bieżących nakładów inwestycyjnych.

		drogach publicznych, w strefach zamieszkania lub strefach ruchu wskazując miejsca natężenia problemów bezpieczeństwa w ruchu drogowym		w Tomaszowie Mazowieckim
21.	Wskaźnik poziomu zdegradowania terenów zieleni publicznej⁸	Wskaźnik poziomu zdegradowania terenów zieleni publicznej to jakościowa miara oceniająca stan i funkcjonalność terenów zielonych w obszarze danej jednostki administracyjnej (np. gminy, sołectwa). Ocena dokonywana jest w czterostopniowej skali, obrazującej poziom utrzymania i wykorzystania tych terenów w funkcji społecznej, rekreacyjnej i ekologicznej.	Destymulanta	UG Będków / analiza własna
22.	Wskaźnik degradacji stanu obiektów budowlanych o przeznaczeniu mieszkalnym⁹	Udział budynków mieszkalnych w złym lub bardzo złym stanie technicznym w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych. Wskaźnik wyraża procentowy udział budynków mieszkalnych znajdujących się w złym lub bardzo złym stanie technicznym w stosunku do ogólnej liczby obiektów mieszkalnych na danym obszarze badawczym. Rejestruje fizyczne i funkcjonalne zużycie infrastruktury mieszkaniowej wpływające negatywnie na warunki zamieszkania i jakość życia mieszkańców. Wskaźnik jest traktowany jako destymulanta (wzrost wartości oznacza pogorszenie stanu zdegradowania obszaru. Źródło danych: gminna ewidencja nieruchomości, rejestry zarządców budynków komunalnych, ewidencje wspólnot i spółdzielni	Destymulanta	UG Będków / analiza własna

⁸ Skala ocen wskaźnika poziomu zdegradowania terenów zieleni publicznej:

4 – zdegradowane: Tereny zielone są silnie zdegradowane, zniszczone oraz nieuporządkowane; cechuje je degradacja krajobrazu oraz brak dbałości o środowisko naturalne.

3 – brak: Brak nasadzeń krzewów i drzew oraz infrastruktury użyteczności publicznej (m.in. ławek, koszy na śmieci); tereny zielone są niewykorzystywane zgodnie z ich przeznaczeniem i pozbawione oświetlenia.

2 – stan średni: Tereny zielone pełnią funkcje społeczne i rekreacyjne, jednak są nieuporządkowane; wyposażenie takie jak ławki lub kosze na śmieci często ulega zniszczeniu; istniejące place zabaw wymagają modernizacji i ulepszeń.

1 – dobry: Tereny zielone są zadbane, nowe lub zrewitalizowane; wykorzystywane do rekreacji oraz dodatkowo na inne cele społeczno-ekologiczne, np. przez organizacje pozarządowe czy koła łowieckie.

Znaczenie wskaźnika. Wskaźnik ten stanowi istotne narzędzie do monitorowania stanu zieleni publicznej i wskazywania potrzeb inwestycyjnych w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców oraz ochrony środowiska. Może być stosowany w procesach planowania przestrzennego oraz wnioskowania o dofinansowania na rewitalizację terenów zielonych.

⁹ Skala ocen Wskaźnika degradacji stanu obiektów budowlanych o przeznaczeniu mieszkalnym:

3 – Znaczne uszkodzenia i ubytki, obniżona klasa materiałów, wymagany kompleksowy remont kapitalny lub wymiana elementów.

2 – Niewielkie zużycie, zalecany drobny remont konserwacyjny, niewielkie uszkodzenia i ubytki, które nie zagrażają bezpieczeństwu, konieczny częściowy remont kapitalny.

1 - Budynek jest dobrze utrzymany, bez uszkodzeń, cechy materiałów odpowiadają normom.

		mieszkaniowych, powiatowe lub gminne służby nadzoru budowlanego.		
23.	Wskaźnik niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną¹⁰	Miara stopnia niedoboru lub złej jakości infrastruktury technicznej oraz usług społecznych na danym obszarze, co jest istotnym elementem w diagnozie i wyznaczaniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Wskaźnik przedstawia odsetek lub liczbę jednostek (mieszkańców) w jednostce, które nie mają dostępu do niezbędnej infrastruktury technicznej (sieć wodociągowa, kanalizacyjna, energetyczna) oraz infrastruktury społecznej (placówki edukacyjne, zdrowotne, kulturalne, sportowe) dla których dostęp ten jest niewystarczający jakościowo lub ilościowo w stosunku do potrzeb społeczności lokalnej.	Destymulanta	UG Będków / analiza własna

Źródło: opracowanie własne

Metodyka oceny wskaźników diagnostycznych z wykorzystaniem Indeksu Wielowymiarowej Deprywacji (IMD)

Analiza wskaźników diagnostycznych została przeprowadzona z wykorzystaniem metodologii wskaźnika wielowymiarowej deprywacji społecznej IMD (ang. Index of Multiple Deprivation), stosowanej powszechnie w analizach służących identyfikacji obszarów problemowych i koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Metoda ta umożliwia syntetyczną ocenę sytuacji poszczególnych jednostek analitycznych poprzez przypisanie im odpowiednich wartości punktowych oraz wizualizację wyników w formie kolorystycznej.

Zastosowana w tabeli forma prezentacji danych opiera się na systemie kolorów obrazujących poziom natężenia problemów w poszczególnych sferach diagnozy. Kolor zielony oznacza sytuację korzystną lub mieszczącą się w granicach średniej dla gminy, kolor żółty wskazuje poziom umiarkowany, natomiast kolor czerwony identyfikuje obszary charakteryzujące się koncentracją negatywnych zjawisk i wartościami odbiegającymi niekorzystnie od średniej gminnej.

¹⁰ Skala ocen Wskaźnika niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną:

3 – Niewystarczające wyposażenie: Infrastruktura techniczna i społeczna jest w stanie krytycznym lub bardzo złym. Brak podstawowych elementów infrastruktury (drogi, wodociągi, kanalizacja, oświetlenie, dostęp do usług społecznych). Obszar cechuje się licznymi deficytami, które znacząco ograniczają jakość życia mieszkańców.

2 - Średnie wyposażenie: Infrastruktura techniczna i społeczna jest częściowo dostępna, ale niepełna lub w średnim stanie technicznym. Obecne są podstawowe elementy infrastruktury, ale ich jakość lub dostępność jest niewystarczająca do pełnego zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Wymagane są naprawy, modernizacje lub uzupełnienia infrastruktury, aby poprawić jej funkcjonalność. Mieszkańcy mają ograniczony, ale możliwy dostęp do usług i infrastruktury, jednak zauważalne są bariery w ich efektywnym wykorzystaniu.

1 – Dobre wyposażenie: Infrastruktura techniczna i społeczna jest w dobrym stanie, kompletna i działa efektywnie. Zapewniony jest pełny dostęp do podstawowych usług technicznych i społecznych. Stan infrastruktury nie generuje problemów utrudniających życie mieszkańcom. Obszar dobrze spełnia funkcje społeczne i techniczne, wspierając zrównoważony rozwój i atrakcyjność miejsca. Zauważalne są negatywne skutki tego stanu, takie jak brak dostępu do podstawowych usług lub infrastruktury, co utrudnia funkcjonowanie społeczności.

Metodologia IMD zakłada jednocześnie różnicowanie wag przypisywanych poszczególnym poziomom problemów. Obszary oznaczone kolorem zielonym otrzymują 1 punkt, obszary oznaczone kolorem żółtym – 2 punkty, natomiast obszary oznaczone kolorem czerwonym – 3 punkty. **Dodatkowo w przypadku występowania kilku wskaźników oznaczonych kolorem czerwonym w ramach jednej jednostki analitycznej stosowany jest mechanizm kumulacji punktów, mający na celu identyfikację obszarów o szczególnie wysokim stopniu koncentracji problemów.** Oznacza to, że każdemu kolejnemu wskaźnikowi oznaczonemu kolorem czerwonym przypisywany jest dodatkowy punkt wzmacniający końcowy wynik jednostki. Uzyskana wartość sumaryczna staje się podstawą do dopisania kolejnego punktu w przypadku wykrycia trzeciego obszaru oznaczonego na czerwono w danej jednostce analitycznej, czyli odpowiednio: 1 obszar (3 punkty), 2 obszary (3 punkty + 1), 3 obszary (3 punkty + 1 + 1).

Zastosowanie systemu kolorystycznego oraz punktowego umożliwia czytelne zobrazowanie przestrzennego zróżnicowania problemów występujących na terenie gminy oraz identyfikację obszarów wymagających interwencji rewitalizacyjnej zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji. Forma tabelaryczna została zatem celowo opracowana jako narzędzie analityczne o charakterze syntetycznym, w którym podstawową funkcję interpretacyjną pełni przypisana kolorystyka oraz wynik punktowy IMD.

Charakter i okres referencyjny danych wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej

Diagnozę delimitacyjną Gminy Będków opracowano z wykorzystaniem danych ilościowych oraz jakościowych pozyskanych z rejestrów administracyjnych, ewidencji prowadzonych przez jednostki organizacyjne gminy oraz danych instytucji zewnętrznych. W celu zapewnienia rzetelnej identyfikacji obszarów koncentracji zjawisk kryzysowych wykorzystano zarówno wskaźniki odnoszące się do stanu w roku 2024, jak i wskaźniki wieloletnie umożliwiające ocenę trwałości oraz kierunku zmian zachodzących w latach 2021–2024. Takie podejście pozwoliło na uwzględnienie zarówno aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, jak i długookresowych procesów wpływających na rozwój poszczególnych jednostek urbanistycznych.

Wskaźniki jednoroczne (stan na 2024 r.) wykorzystano przede wszystkim do oceny aktualnego poziomu natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych jednostkach urbanistycznych. Dotyczyły one zjawisk, dla których dostępne były wyłącznie dane aktualne lub których charakter nie wymagał analizy zmian w czasie. Do tej grupy zaliczono m.in. wskaźniki dotyczące aktywności społecznej mieszkańców, frekwencji wyborczej, stanu środowiska, infrastruktury technicznej oraz przestrzeni publicznych.

W celu wykazania trwałości zjawisk kryzysowych, zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji oraz uwagami Instytucji Zarządzającej, do diagnozy wprowadzono również wskaźniki wieloletnie obejmujące lata 2021–2024. Ocenie poddano zarówno zmiany zachodzące w sferze społecznej, jak i gospodarczej, co umożliwiło identyfikację kierunku oraz dynamiki procesów zachodzących na analizowanych obszarach. Do wskaźników wieloletnich zaliczono w szczególności:

- zmianę udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2021–2024,
- zmianę liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w latach 2021–2024,
- zmianę liczby przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (z wyłączeniem zdarzeń drogowych i przestępstw gospodarczych) na 100 mieszkańców w latach 2021–2024,
- zmianę liczby nowych rejestracji działalności gospodarczych w CEIDG na 100 mieszkańców w latach 2021–2024,

- zmianę liczby wyrejestrowań działalności gospodarczych z CEIDG na 100 mieszkańców w latach 2021–2024.

Niezależnie od wskaźników ilościowych, w diagnozie wykorzystano również jakościową ocenę zjawisk społecznych opracowaną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Będkowie. Ocena ta została sporządzona na podstawie analizy wieloletniej obejmującej lata 2021–2024 i uwzględnia doświadczenia pracowników socjalnych wynikające z prowadzonej pracy socjalnej, dokumentacji prowadzonych spraw, wywiadów środowiskowych oraz współpracy z instytucjami działającymi w obszarze pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy. Dzięki temu możliwe było uwzględnienie trwałości oraz koncentracji problemów społecznych, których charakter nie może być w pełni opisany wyłącznie za pomocą wskaźników ilościowych.

Wyniki diagnozy delimitacyjnej w poszczególnych sferach problemowych

Wyniki diagnozy w sferze społecznej

Przeprowadzona analiza sfery społecznej została oparta na dwunastu wskaźnikach diagnostycznych obejmujących zarówno aktualny stan zjawisk społecznych w 2024 roku, jak i wskaźniki wieloletnie pozwalające na ocenę trwałości procesów zachodzących w latach 2021–2024. Wprowadzenie wskaźników wieloletnich umożliwiło identyfikację nie tylko miejsc występowania problemów społecznych, lecz również ocenę kierunku i dynamiki ich zmian w czasie, co pozwala na bardziej wiarygodną ocenę skali zjawisk kryzysowych.

Analiza demograficzna wskazuje, że znaczna część jednostek urbanistycznych odnotowuje utrzymujący się spadek liczby mieszkańców. Największy ubytek ludności wystąpił w miejscowościach Rosocha (-8,45 osoby na 100 mieszkańców), Nowiny (-6,00), Będków Kolonia (-4,76), Ceniawy (-4,27) oraz Rzeczków (-4,02), co świadczy o utrwalającym się procesie depopulacji. Jednocześnie wskaźnik zmiany udziału ludności w wieku poprodukcyjnym potwierdza postępujące starzenie się społeczeństwa. Największy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym odnotowano w Wyknie (2,30 p.p.), Ceniawach (2,10 p.p.), Rososze (1,90 p.p.), Prażkach (1,70 p.p.) oraz Będkowie Kolonii i Zacharzu (po 1,60 p.p.), co wskazuje na trwały charakter niekorzystnych zmian demograficznych.

W zakresie aktywności społecznej mieszkańców zróżnicowanie pomiędzy jednostkami urbanistycznymi jest wyraźne. Najwyższą frekwencję uczestnictwa w zebraniach wiejskich odnotowano w Ceniawach (55 uczestników na 100 mieszkańców), Nowinach (51) oraz Rososze (45), natomiast najniższy poziom aktywności wystąpił w Sługolicach (22), Prażkach (26) oraz Rudniku (26). Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych utrzymywała się na stosunkowo wyrównanym poziomie, mieszcząc się w przedziale od 63,47% do 68,24%, nie stanowiąc istotnego czynnika różnicującego poszczególne jednostki urbanistyczne.

Analiza rynku pracy wskazuje, że mimo ogólnej poprawy sytuacji w latach 2021–2024, potwierdzonej ujemnymi wartościami wskaźnika zmiany liczby osób bezrobotnych we wszystkich jednostkach urbanistycznych, nadal występują miejscowości charakteryzujące się wysokim poziomem bezrobocia. Najwyższe wartości wskaźnika bezrobotnych na 100 mieszkańców odnotowano w Magdalence (11,76), Ewcinie (4,81), Sługolicach (4,27), Nowinach (4,26) oraz Wyknie (3,82). Oznacza to, że pomimo korzystnego kierunku zmian problem bezrobocia pozostaje istotnym wyzwaniem społecznym w części gminy.

W zakresie bezpieczeństwa publicznego analiza danych za 2024 rok oraz wskaźnika zmian w latach 2021–2024 wskazuje na względnie stabilną sytuację. W większości jednostek urbanistycznych odnotowano spadek liczby przestępstw i wykroczeń lub utrzymanie ich na niezmiennym poziomie. Wyjątek stanowi Łaknarz, gdzie zarówno poziom przestępczości (2,74 zdarzenia na 100 mieszkańców), jak i dodatnia wartość wskaźnika zmian (+0,16) świadczą o pogorszeniu sytuacji w analizowanym okresie.

Uzupełnieniem analizy ilościowej była jakościowa ocena sporządzona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Będkowie, obejmująca sytuację dochodową mieszkańców, funkcjonowanie rodzin oraz występowanie dysfunkcji społecznych, uzależnień i przemocy. Ocena została opracowana na podstawie analizy wieloletniej obejmującej lata 2021–2024, dzięki czemu uwzględnia trwałość zjawisk społecznych oraz doświadczenia wynikające z prowadzonej pracy socjalnej. Wyniki tej analizy potwierdzają koncentrację problemów społecznych przede wszystkim w Będkowie, Kalinowie, Prażkach, Wyknie, Rzeczkowie oraz Remiszewicach, gdzie obserwuje się jednocześnie występowanie kilku niekorzystnych zjawisk społecznych.

Syntetyczna ocena sfery społecznej, wyrażona za pomocą społecznego Indeksu Wielowymiarowej Deprywacji (IMD), wskazuje na wyraźne zróżnicowanie poziomu koncentracji problemów społecznych pomiędzy jednostkami urbanistycznymi. Najwyższe wartości wskaźnika uzyskały Będków oraz Wykno (po 34 pkt), następnie Prażki (32 pkt), Magdalenka (31 pkt), Kalinów, Remiszewice i Rzeczków (po 29 pkt), Ceniawy i Nowiny (po 28 pkt) oraz Brzustów i Teodorów (po 27 pkt). Uzyskane wyniki świadczą o kumulacji niekorzystnych zjawisk społecznych w tych jednostkach i potwierdzają ich szczególne znaczenie w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego. Jednocześnie najniższe wartości IMD odnotowano w Zacharzu (22 pkt), Gutkowie i Rososze (po 23 pkt) oraz Będkowie Kolonii i Sługolicach (po 24 pkt), co wskazuje na relatywnie korzystniejszą sytuację społeczną w porównaniu z pozostałymi jednostkami gminy.

Tabela 2. Zaktualizowana analiza uwarunkowań społecznych Gminy Będków

Jednostka urbanistyczna	1. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2021-2024 na 100 osób	2. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym na 2024 rok	3. Zmiana udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2021–2024	4. Liczba uczestników zebranych wiejskich na 100 osób na 2024 rok	5. Frekwencja wyborcza (wybory samorządowe)	6. Liczba bezrobotnych na 100 osób na 2024 rok	7. Zmiana liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	8. Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych nie obejmujących zdarzeń drogowych i przestępstw gospodarczych, w tym czynów karalnych nieletnich tj. do 17-tego roku życia na 100 osób na 2024 rok	9. Zmiana liczby przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (z wyłączeniem zdarzeń drogowych i przestępstw gospodarczych, w tym czynów karalnych nieletnich do 17. roku życia) na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	10. Obszar Sytuacja dochodowa i warunki życia mieszkańców	11. Obszar Funkcjonowanie rodzin i opieka nad osobami zależnymi	12. Obszar Dysfunkcje społeczne, uzależnienia i przemoc	IMD Społeczny
Będków	-3,28	31%	1,30	30	68,24%	2,32	-0,38	0,65	-0,07	1	1	1	34
Będków Kolonia	-4,76	23%	1,60	30	68,24%	0,00	-0,50	0,00	0,00	0	0	0	24
Brzustów	-1,42	28%	1,00	35	65,83%	0,72	-0,38	0,72	-0,08	0	1	0	27
Ceniawy	-4,27	26%	2,10	55	63,47%	2,68	-0,42	0,00	0,00	0	0	1	28
Drzazgowa Wola	0,94	33%	0,90	36	63,47%	2,80	-0,40	0,00	0,00	0	0	0	25
Ewcin	5,05	16%	0,80	33	63,47%	4,81	-0,39	0,00	0,00	0	0	1	26
Gutków	8,77	21%	-0,10	29	63,47%	1,61	-0,39	0,00	0,00	0	0	1	23
Kalinów	-2,24	23%	1,50	42	68,24%	1,83	-0,37	0,46	-0,06	1	0	1	29
Łaknarz	7,35	22%	-0,10	40	63,47%	1,37	-0,43	2,74	0,16	0	0	0	25
Magdalena	-2,86	32%	1,10	29	63,47%	11,76	-0,74	0,00	0,00	0	0	1	31
Nowiny	-6,00	30%	1,10	51	65,83%	4,26	-0,44	0,00	0,00	0	0	0	28
Prażki	-1,25	28%	1,70	26	65,83%	2,22	-0,38	0,00	0,00	1	1	0	32
Remiszewice	-1,44	25%	1,10	28	65,83%	1,94	-0,36	0,97	-0,08	0	1	0	29
Rosocha	-8,45	23%	1,90	45	68,24%	0,00	-0,50	0,00	0,00	0	0	0	23
Rudnik	1,91	24%	1,10	26	63,47%	2,50	-0,40	1,25	-0,13	0	0	0	25
Rzeczków	-4,02	20%	1,50	35	67,88%	1,26	-0,34	0,84	-0,07	0	1	1	29

Sługocice	4,98	19%	-0,04	22	65,83%	4,27	-0,43	0,95	-0,09	0	0	0	24
Teodorów	-2,36	33%	1,50	29	65,83%	1,61	-0,39	0,00	0,00	0	0	0	27
Wykno	-2,48	24%	2,30	36	63,47%	3,82	-0,38	1,27	-0,12	1	0	0	34
Zacharz	-0,56	26%	1,60	42	65,83%	0,56	-0,34	0,56	-0,07	0	0	0	22

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki diagnozy w sferze gospodarczej

Ocena sfery gospodarczej została przeprowadzona z wykorzystaniem czterech wskaźników diagnostycznych obejmujących zarówno stan przedsiębiorczości w 2024 roku, jak i zmiany zachodzące w latach 2021–2024. Zastosowanie wskaźników wieloletnich umożliwiło ocenę trwałości procesów gospodarczych oraz identyfikację jednostek urbanistycznych, w których obserwowane zmiany mają charakter utrwalony, a nie jednorazowy. Analizie poddano zarówno liczbę nowo rejestrowanych działalności gospodarczych, jak i liczbę działalności wyrejestrowywanych z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG).

Przeprowadzona analiza wskazuje, że aktywność przedsiębiorcza na terenie gminy jest stosunkowo niska i koncentruje się jedynie w nielicznych jednostkach urbanistycznych. W 2024 roku nowe działalności gospodarcze zarejestrowano wyłącznie w Kalinowie (0,46 na 100 mieszkańców) oraz Remiszewicach (0,49 na 100 mieszkańców), podczas gdy w pozostałych jednostkach nie odnotowano nowych wpisów do CEIDG. Analogiczne wyniki uzyskano dla wskaźnika zmian liczby nowych rejestracji w latach 2021–2024. Dodatnią dynamikę rozwoju przedsiębiorczości zaobserwowano jedynie w Kalinowie (+0,23) oraz Remiszewicach (+0,25), co wskazuje na niewielkie, lecz pozytywne zmiany w zakresie aktywności gospodarczej mieszkańców. W pozostałych jednostkach wskaźnik nie wykazał istotnych zmian, co świadczy o utrzymującym się niskim poziomie przedsiębiorczości.

Analiza liczby wyrejestrowań działalności gospodarczych wskazuje natomiast na większe zróżnicowanie przestrzenne. Najwyższą liczbę wyrejestrowań w 2024 roku odnotowano w Rudniku (1,25 na 100 mieszkańców), Będkowie (0,89), Remiszewicach (0,49), Sługolicach (0,47), Kalinowie (0,46) oraz Wyknie (0,25). Wyniki wskaźnika zmian liczby wyrejestrowań działalności gospodarczych w latach 2021–2024 potwierdzają utrzymujący się wzrost liczby likwidowanych podmiotów gospodarczych w tych jednostkach. Największą dynamikę wzrostu odnotowano w Remiszewicach (+0,25), Kalinowie (+0,23), Rudniku (+0,23), Sługolicach (+0,23), Będkowie (+0,15) oraz Wyknie (+0,12). Oznacza to, że pomimo pojawiających się nowych działalności gospodarczych w części jednostek, równocześnie obserwowany jest wzrost liczby przedsiębiorstw kończących działalność, co wskazuje na ograniczoną trwałość lokalnej przedsiębiorczości.

Syntetyczna ocena sfery gospodarczej, wyrażona za pomocą gospodarczego Indeksu Wielowymiarowej Deprywacji (IMD), potwierdza stosunkowo niewielkie zróżnicowanie przestrzenne problemów gospodarczych na terenie gminy. Najwyższą wartość wskaźnika uzyskał Będków (11 pkt), co wynika przede wszystkim z wysokiej liczby wyrejestrowanych działalności gospodarczych oraz niekorzystnej dynamiki zmian w analizowanym okresie. Kolejną grupę stanowią Kalinów, Remiszewice, Rudnik, Sługocice oraz Wykno (po 9 pkt), gdzie jednocześnie obserwuje się zarówno aktywność przedsiębiorczą, jak i wzrost liczby likwidowanych działalności gospodarczych. Pozostałe jednostki urbanistyczne uzyskały jednakową wartość 7 punktów, co świadczy o relatywnie stabilnej, choć jednocześnie mało aktywnej sytuacji gospodarczej, charakteryzującej się niewielką liczbą zarówno nowych rejestracji, jak i wyrejestrowań działalności gospodarczych.

Uzyskane wyniki wskazują, że zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej mają przede wszystkim charakter ograniczonej aktywności przedsiębiorczej oraz niewielkiej dynamiki rozwoju lokalnego rynku pracy. Jednocześnie zastosowanie wskaźników wieloletnich potwierdza, że obserwowane tendencje utrzymują się w dłuższym okresie, co pozwala uznać je za trwałe uwarunkowania

rozwoju gospodarczego poszczególnych jednostek urbanistycznych i uwzględnić je w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

Tabela 3. Zaktualizowana analiza uwarunkowań gospodarczych Gminy Będków

Jednostka urbanistyczna	13. Liczba nowych zarejestrowań w CEIDG na 100 osób na 2024 rok	14. Zmiana liczby nowych rejestracji w CEIDG na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	15. Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 100 osób	16. Zmiana liczby wyrejestrowań z CEIDG na 100 mieszkańców w latach 2021–2024	IMD Gospodarcze
Będków	0,00	0,00	0,89	0,15	11
Będków Kolonia	0,00	0,00	0,00		7
Brzustów	0,00	0,00	0,00		7
Ceniawy	0,00	0,00	0,00		7
Drzazgowa Wola	0,00	0,00	0,00		7
Ewcin	0,00	0,00	0,00		7
Gutków	0,00	0,00	0,00		7
Kalinów	0,46	0,23	0,46	0,23	9
Łaknarz	0,00	0,00	0,00		7
Magdalenka	0,00	0,00	0,00		7
Nowiny	0,00	0,00	0,00		7
Prażki	0,00	0,00	0,00		7
Remiszewice	0,49	0,25	0,49	0,25	9
Rosocha	0,00	0,00	0,00		7
Rudnik	0,00	0,00	1,25	0,23	9
Rzeczków	0,00	0,00	0,00		7
Sługocice	0,00	0,00	0,47	0,23	9
Teodorów	0,00	0,00	0,00		7
Wykno	0,00	0,00	0,25	0,12	9
Zacharz	0,00	0,00	0,00		7

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki diagnozy w sferze środowiskowej

Ocena sfery środowiskowej została przeprowadzona z wykorzystaniem dwóch wskaźników diagnostycznych odnoszących się do stanu środowiska oraz jakości infrastruktury grzewczej na terenie poszczególnych jednostek urbanistycznych. Analiza obejmowała powierzchnię wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na 100 mieszkańców oraz liczbę kotłów wymagających wymiany, tj. kotłów klasy 3 oraz urządzeń pozaklasowych, przypadających na 100 mieszkańców. Wskaźniki te pozwalają na identyfikację obszarów charakteryzujących się największym natężeniem zagrożeń środowiskowych oraz potrzeb modernizacyjnych wpływających bezpośrednio na jakość życia mieszkańców.

Analiza powierzchni wyrobów zawierających azbest wskazuje na znaczne zróżnicowanie pomiędzy jednostkami urbanistycznymi. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Magdalence (13 570,07 m² na 100 mieszkańców), Brzustowie (10 991,32 m²), Ceniawach (10 489,76 m²) oraz Nowinach (9 866,08 m²). Wysokie wartości wystąpiły również w Gutkowie, Drzazgowej Woli i Rososze, co świadczy o dużej koncentracji wyrobów zawierających azbest

wymagających sukcesywnego usuwania. Najkorzystniejszą sytuację odnotowano natomiast w Będkowie (1 507,71 m² na 100 mieszkańców), Remiszewicach (2 074,90 m²) oraz Kalinowie (3 003,24 m²), gdzie skala występowania tego rodzaju materiałów jest zdecydowanie mniejsza.

Podobne zróżnicowanie występuje w zakresie liczby nieefektywnych źródeł ciepła wymagających wymiany. Największą liczbę kotłów klasy 3 i pozaklasowych przypadających na 100 mieszkańców stwierdzono w Magdalence (29,41), Ceniawach (25,89), Łaknarzu (24,66), Gutkowie (24,19), Prażkach (23,17) oraz Rososze (23,08). Wysokie wartości tego wskaźnika świadczą o znacznym udziale przestarzałych źródeł ciepła, które przyczyniają się do pogorszenia jakości powietrza oraz zwiększają ryzyko występowania zjawiska niskiej emisji. Najniższe wartości odnotowano natomiast w Będkowie Kolonii (10,00), Zacharzu (14,53), Sługolicach (15,17) oraz Remiszewicach (15,53).

Syntetyczna ocena sfery środowiskowej, wyrażona za pomocą środowiskowego Indeksu Wielowymiarowej Deprywacji (IMD), wskazuje na koncentrację problemów środowiskowych przede wszystkim w Magdalence, Ceniawach, Gutkowie oraz Rososze, które uzyskały najwyższą wartość wskaźnika – 7 punktów. Oznacza to jednocześnie występowanie znacznej powierzchni wyrobów zawierających azbest oraz dużej liczby nieefektywnych źródeł ciepła wymagających wymiany. Kolejną grupę stanowią Brzustów, Drzazgowa Wola, Nowiny i Prażki (po 5 punktów), gdzie również obserwuje się wysokie natężenie problemów środowiskowych. Wartość 4 punktów uzyskały Łaknarz, Rudnik, Rzeczków, Sługocice, Teodorów, Wykno oraz Zacharz, natomiast najkorzystniejszą sytuację odnotowano w Będkowie, Będkowie Kolonii, Ewcinie, Kalinowie oraz Remiszewicach (po 2 punkty).

Uzyskane wyniki wskazują, że problemy środowiskowe na terenie Gminy Będków koncentrują się przede wszystkim w jednostkach charakteryzujących się znacznym udziałem starej zabudowy oraz przestarzałych źródeł ogrzewania. Skala występowania wyrobów zawierających azbest oraz kotłów wymagających wymiany potwierdza potrzebę realizacji działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na poprawę jakości środowiska, ograniczenie niskiej emisji oraz modernizację infrastruktury technicznej budynków mieszkalnych.

Tabela 4. Zaktualizowana analiza uwarunkowań środowiskowych Gminy Będków

Jednostka urbanistyczna	17. Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób	18. Liczba kotłów do wymiany na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła (kotły klasy 3 i pozaklasowe)	IMD Środowiskowe
Będków	1 507,71	16,93	2
Będków Kolonia	4 985,29	10,00	2
Brzustów	10 991,32	19,42	5
Ceniawy	10 489,76	25,89	7
Drzazgowa Wola	8 863,11	21,50	5
Ewcin	6 210,35	19,23	2
Gutków	8 987,19	24,19	7
Kalinów	3 003,24	17,43	2
Łaknarz	3 721,60	24,66	4
Magdalena	13 570,07	29,41	7
Nowiny	9 866,08	19,15	5

Prażki	6 076,19	23,17	5
Remiszewice	2 074,90	15,53	2
Rosocha	8 482,81	23,08	7
Rudnik	5 065,26	18,75	4
Rzeczków	5 081,81	20,92	4
Sługocice	7 159,88	15,17	4
Teodorów	5 738,14	20,16	4
Wykno	5 473,96	18,47	4
Zacharz	7 201,77	14,53	4

Źródło: Opracowanie własne

Wyniki diagnozy w sferze przestrzenno-funkcjonalno-technicznej

Ocena sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej została przeprowadzona z wykorzystaniem sześciu wskaźników diagnostycznych odnoszących się do stanu dziedzictwa kulturowego, jakości infrastruktury drogowej, bezpieczeństwa ruchu drogowego, stanu terenów zieleni publicznej, stopnia degradacji zabudowy mieszkaniowej oraz poziomu wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną. Zastosowany zestaw wskaźników umożliwił kompleksową ocenę jakości przestrzeni oraz identyfikację jednostek urbanistycznych wymagających działań inwestycyjnych i modernizacyjnych.

Analiza rozmieszczenia obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków wskazuje na znaczne zróżnicowanie pomiędzy jednostkami urbanistycznymi. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Drzazgowej Woli (3,74 obiektu na 100 mieszkańców), Rososze (3,08), Remiszewicach (2,91), Łaknarzu (2,74) oraz Będkowie (2,67). Duża koncentracja obiektów zabytkowych zwiększa potrzeby związane z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz koniecznością prowadzenia prac konserwatorskich i modernizacyjnych.

Ocena stanu infrastruktury drogowej wskazuje, że największe potrzeby inwestycyjne występują w Będkowie Kolonii, Ceniawach, Prażkach, Remiszewicach, Rzeczkuwie, Wyknie oraz Zacharzu, gdzie odnotowano najwyższy poziom wskaźnika. Jednostki te wymagają przede wszystkim poprawy jakości nawierzchni drogowych oraz zwiększenia bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej. Korzystniejszy stan infrastruktury drogowej występuje natomiast w Brzustowie, Ewcinie, Kalinowie, Łaknarzu, Magdalence, Rososze, Rudniku i Sługocicach.

Analiza bezpieczeństwa ruchu drogowego wskazuje, że największa liczba zdarzeń drogowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców wystąpiła w Ewcinie (0,96), Prażkach (0,95), Ceniawach (0,89), Rzeczkuwie (0,42), Kalinowie (0,46) oraz Będkowie (0,36). W pozostałych jednostkach nie odnotowano zdarzeń drogowych objętych analizą, co świadczy o relatywnie korzystniejszym poziomie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W zakresie jakości przestrzeni publicznych większość jednostek urbanistycznych uzyskała zbliżone wyniki dotyczące stopnia zdegradowania terenów zieleni publicznej oraz stanu technicznego zabudowy mieszkaniowej. Najwyższy poziom degradacji terenów zieleni odnotowano w Rzeczkuwie, natomiast w pozostałych jednostkach wartości wskaźnika wskazują na umiarkowany stopień zużycia przestrzeni publicznych. Jednocześnie analiza stanu technicznego zabudowy mieszkaniowej oraz wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną potwierdza występowanie potrzeb modernizacyjnych praktycznie na całym obszarze gminy, przy czym ich natężenie różni się pomiędzy poszczególnymi jednostkami urbanistycznymi.

Syntetyczna ocena sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej, wyrażona za pomocą przestrzenno-funkcjonalno-technicznego Indeksu Wielowymiarowej Deprywacji (IMD), wskazuje na wyraźną koncentrację problemów infrastrukturalnych w kilku jednostkach urbanistycznych. Najwyższą wartość wskaźnika uzyskał Rzeczków (16 pkt), co świadczy o jednoczesnym występowaniu problemów związanych z infrastrukturą drogową, bezpieczeństwem ruchu drogowego oraz stanem przestrzeni publicznych. Kolejne miejsca zajmują Będków (15 pkt), Ceniawy, Prażki i Remiszewice (po 14 pkt) oraz Ewcin (13 pkt). W grupie jednostek o umiarkowanym poziomie problemów znalazły się Kalinów, Łaknarz, Nowiny, Rosocha, Wykno i Zacharz (po 11 pkt), natomiast najniższe wartości wskaźnika odnotowano w Będkowie Kolonii, Brzustowie, Drzazgowej Woli i Magdalence (po 8 pkt), co wskazuje na relatywnie korzystniejszą sytuację w zakresie analizowanych zagadnień.

Uzyskane wyniki potwierdzają, że problemy sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej mają przede wszystkim charakter infrastrukturalny i dotyczą jakości układu komunikacyjnego, stanu przestrzeni publicznych oraz potrzeb modernizacji istniejącej zabudowy i infrastruktury technicznej. W połączeniu z wynikami diagnozy społecznej, gospodarczej i środowiskowej stanowią one istotny element identyfikacji obszarów koncentracji zjawisk kryzysowych oraz wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Będków.

Tabela 5. Zaktualizowana analiza uwarunkowań przestrzenno-techniczno-funkcjonalnych Gminy Będków

Jednostka urbanistyczna	19. Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej ewidencji zabytków na 100 osób	20. Wskaźnik stanu infrastruktury drogowej	21. Liczba zdarzeń drogowych na 100 osób	22. Wskaźnik poziomu zdegradowania terenów zieleni publicznej	23. Wskaźnik degradacji stanu obiektów budowlanych o przeznaczeniu mieszkalczym	24. Wskaźnik niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną	IMD Przestrzenno-funkcjonalno-techniczne
Będków	2,67	3	0,36	2	3	1	15
Będków Kolonia	0,00	4	0,00	2	2	2	8
Brzustów	0,00	2	0,00	3	2	1	8
Ceniawy	0,89	4	0,89	3	2	2	14
Drzazgowa Wola	3,74	3	0,00	3	2	2	8
Ewcin	1,92	2	0,96	2	2	2	13
Gutków	0,00	3	0,00	3	2	2	10
Kalinów	0,00	2	0,46	3	2	2	11
Łaknarz	2,74	2	0,00	3	2	2	11
Magdalena	0,00	2	0,00	2	2	2	8
Nowiny	0,00	3	0,00	3	2	2	11
Prażki	0,95	4	0,95	3	2	2	14
Remiszewice	2,91	4	0,00	3	2	2	14
Rosocha	3,08	2	0,00	3	2	2	11
Rudnik	1,25	2	0,00	2	2	2	10
Rzeczków	0,84	4	0,42	4	2	2	16
Sługocice	0,00	2	0,00	3	2	2	9
Teodorów	0,00	3	0,00	3	2	2	10
Wykno	0,64	4	0,00	3	2	2	11
Zacharz	0,00	4	0,00	3	2	2	11

Źródło: Opracowanie własne

Syntetyczna ocena koncentracji zjawisk kryzysowych

Przeprowadzona analiza syntetyczna obejmowała ocenę wyników uzyskanych w czterech sferach delimitacyjnych: społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalno-technicznej. Dla każdej jednostki urbanistycznej wyznaczono syntetyczny Indeks Wielowymiarowej Deprywacji (IMD), stanowiący podstawę identyfikacji obszarów koncentracji zjawisk kryzysowych oraz wyznaczenia obszaru zdegradowanego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Analiza wyników wskazuje, że najwyższą wartość syntetycznego wskaźnika IMD uzyskał **Będków (12 pkt)**. Kolejną grupę stanowią **Ceniewy oraz Prażki (po 11 pkt)**, natomiast wartości **9 pkt** uzyskały Gutków, Nowiny, Rzeczków oraz Wykno. Pozostałe jednostki urbanistyczne osiągnęły wartości od 5 do 8 punktów, co świadczy o występowaniu pojedynczych lub umiarkowanie nasilonych problemów, jednak bez ich wyraźnej koncentracji.

Należy jednak podkreślić, że zgodnie z art. 9 ustawy o rewitalizacji podstawowym warunkiem wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest **koncentracja negatywnych zjawisk społecznych**, współwystępująca z co najmniej jednym negatywnym zjawiskiem z pozostałych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Przeprowadzona diagnoza wykazała, że **jedynie jednostka urbanistyczna Będków charakteryzuje się jednoczesnym wysokim natężeniem problemów społecznych oraz współwystępowaniem niekorzystnych zjawisk w pozostałych analizowanych sferach**, co znajduje odzwierciedlenie zarówno w wysokiej wartości społecznego wskaźnika IMD, jak i w wynikach syntetycznej oceny obejmującej wszystkie sfery diagnozy. W przypadku Będkowa obserwuje się kumulację problemów społecznych związanych m.in. z niekorzystnymi procesami demograficznymi, występowaniem problemów identyfikowanych przez GOPS oraz niekorzystnymi uwarunkowaniami infrastrukturalnymi i gospodarczymi.

Natomiast w pozostałych jednostkach urbanistycznych, pomimo występowania pojedynczych niekorzystnych zjawisk lub wysokich wartości wskaźników w jednej z analizowanych sfer, **nie stwierdzono jednoczesnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz problemów w co najmniej jednej z pozostałych sfer w stopniu uzasadniającym uznanie tych jednostek za obszary zdegradowane**. Wysokie wartości syntetycznego wskaźnika IMD w niektórych miejscowościach wynikają przede wszystkim z problemów środowiskowych lub przestrzenno-funkcjonalnych, które nie są równoważone występowaniem odpowiednio wysokiej koncentracji problemów społecznych.

Oznacza to, że **warunek określony w art. 9 ustawy o rewitalizacji został spełniony wyłącznie w odniesieniu do jednostki urbanistycznej Będków**, gdzie występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych współwystępująca z problemami w pozostałych sferach funkcjonowania. W odniesieniu do pozostałych jednostek urbanistycznych analiza nie potwierdziła jednoczesnego występowania obu przesłanek ustawowych, co oznacza, że nie zachodzą podstawy do zakwalifikowania ich jako obszarów zdegradowanych w rozumieniu ustawy o rewitalizacji.

Tabela 6. Zbiorcza analiza uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Gminie – identyfikacja sołectwa Będków, jako obszaru zdegradowanego

Jednostka urbanistyczna	IMD Spo- łeczne	IMD Gospodar- cze	IMD Środowi- skowe	IMD Prze- strzenno-funk- cjonalno-tech- niczne	IMD Razem
Będków					12
Będków Kolonia					5
Brzustów					8
Ceniawy					11
Drzazgowa Wola					8
Ewcin					8
Gutków					9
Kalinów					7
Łaknarz					8
Magdalenka					8
Nowiny					9
Prażki					11
Remiszewice					8
Rosocha					8
Rudnik					8
Rzeczków					9
Sługocice					6
Teodorów					8
Wykno					9
Zacharz					7

Źródło: Opracowanie własne

W następnym etapie delimitacja obszaru rewitalizacji w Gminie Będków polegała na identyfikacji terenów zabudowanych na obszarze zdegradowanym stosując pewne założenia, których uwzględnienie okazało się konieczne ze względu na wiejski charakter zabudowy cechujący się wysokim stopniem rozproszenia. W konsekwencji do obszaru rewitalizacji zakwalifikowano obszar składający się z działek ewidencyjnych, na których istnieje zabudowa mieszkaniowa, lecz współczynnik intensywności zabudowy (udziału sumy powierzchni wszystkich budynków na danej działce o funkcji mieszkaniowej, gospodarczej, innej, w powierzchni działki ewidencyjnej wyrażony w procentach) wynosi >5%, natomiast odległość pomiędzy centroidami budynków mieszkalnych wynosi minimum 100 m, przy czym w założonym buforze znajduje się zgrupowanie co najmniej 5 budynków mieszkalnych.

Dodanie dodatkowego kryterium minimalnej odległości pomiędzy budynkami pozwoliło wyeliminować obszary, które tracą cechy zwartej struktury funkcjonalno-przestrzennej. W ten sposób wyeliminowano obszary o typowo rolniczym charakterze z zabudową zagrodową o wysokim stopniu rozproszenia, na których koncentracja problemów społecznych nie występuje. Jednocześnie powyższe kryteria umożliwiły osiągnięcie spójności przestrzennej wyznaczonego obszaru rewitalizacji, ponieważ głównym założeniem było kierowanie się kryterium ciągłości morfologicznej zabudowy. Ową ciągłość przestrzenną uzupełniły tereny pod drogami, z więc działki, które stanowią drogi publiczne i dojazdowe, działki funkcjonalnie powiązane z działkami zabudowanymi oraz działki ewidencyjne zabudowane, będące własnością Gminy. Na

wyznaczonym obszarze rewitalizacji w sołectwie Będków zamieszkuje 365 osób, co stanowi ok. 65% ogólnej liczby mieszkańców sołectwa (561 osób).

Uzupełniając uwzględniono głos interesariuszy, w tym w szczególności wnioski z wywiadów roboczych przeprowadzonych z pracownikami Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych gminy, którzy na co dzień zajmują się problematyką społeczną, przestrzenną i infrastrukturalną. W toku tych rozmów wskazywano jednoznacznie, że **sołectwo Będków pełni funkcję lokalnego centrum życia społecznego i usługowego**, a jednocześnie jest obszarem, w którym **koncentrują się problemy społeczne i techniczne**, w tym związane z jakością zasobu mieszkaniowego, stanem przestrzeni publicznych oraz presją na infrastrukturę wynikającą z pełnienia funkcji centralnych. Pracownicy gminy zwracali uwagę, że w Będkowie kumulują się zjawiska takie jak: większa liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej, wyższe zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i wsparcie instytucjonalne, a także większa liczba zgłoszeń dotyczących stanu technicznego budynków i infrastruktury. Jednocześnie podkreślano, że problemy te są **bardziej widoczne i odczuwalne właśnie w centralnej miejscowości**, podczas gdy w pozostałych sołectwach mają one charakter rozproszony i nie tworzą stanu kryzysowego w skali przestrzennej.

Przyjęte kryteria delimitacji zapewniają spójność przestrzenną obszaru rewitalizacji oraz zgodność z lokalnym sposobem użytkowania przestrzeni. Uzupełniając **uwzględniono głos interesariuszy wskazujących na potrzebę koncentracji interwencji w obszarze posiadającym cechy lokalnego centrum życia społecznego i usługowego** oraz obszarów, gdzie jakość warunków zamieszkania i infrastruktury jest najbardziej odczuwalna przez mieszkańców. Wnioski te zostały potwierdzone w wyniku analizy gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych¹¹, w której wskazuje się na koncentrację problemów społecznych i opiekuńczych w miejscowości Będków oraz na potrzebę kierowania działań integracyjnych do **obszarów o największym natężeniu zjawisk kryzysowych**. Analiza dokumentów strategicznych wykazała spójność pomiędzy diagnozą społeczną a wynikami analiz przestrzenno-funkcjonalno-technicznych, wskazującymi Będków jako obszar wymagający skoordynowanych działań naprawczych. Dodatkowo przeanalizowano zapisy Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „BUD-UJ RAZEM” na lata 2021-2027¹², w której identyfikowane są problemy typowe dla **centralnych miejscowości gmin wiejskich**, takie jak obniżona jakość przestrzeni publicznych, potrzeba rewitalizacji lokalnych centrów oraz konieczność wzmacniania funkcji społecznych i integracyjnych. Wnioski te są **adekwatne do sytuacji miejscowości Będków** i wzmacniają zasadność koncentracji interwencji rewitalizacyjnych właśnie na tym obszarze. Uwzględnienie wyników analiz dokumentów strategicznych oraz wiedzy eksperckiej pracowników gminy pozwoliło na **pogłębioną interpretację danych wskaźnikowych** i potwierdziło, że wyznaczenie obszaru rewitalizacji w sołectwie Będków jest uzasadnione nie tylko statystycznie, ale również funkcjonalnie i społecznie.

Analiza trwałości i wieloletniego charakteru zjawisk kryzysowych uzasadniających wyznaczenie miejscowości Będków jako obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Analiza delimitacyjna przeprowadzona na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji została uzupełniona oceną zmian zachodzących na terenie Gminy Będków w dłuższym horyzoncie czasowym.

¹¹ Por. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Będków na lata 2021-2025

¹² LSR obejmuje obszarem działania powiat piotrkowski oraz 20 gmin (w 2015 r. z LGD wystąpiła gmina Bełchatów), w tym Gmina Będków, co stanowi obszar 1859 km². Zamieszkuje je blisko 139 tysięcy mieszkańców.

Wykorzystano informacje zawarte w Raportach o stanie Gminy Będków obejmujących lata 2020–2025. Analiza została rozszerzona o raporty za lata 2021 i 2022, co pozwala na ocenę ciągłości procesów zachodzących w gminie w całym sześcioletnim okresie. Dzięki temu możliwe jest potwierdzenie, że zidentyfikowane zjawiska kryzysowe mają charakter trwały, a nie incydentalny, oraz że wybór miejscowości Będków jako obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wynika z długookresowych procesów społecznych, demograficznych, gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych. Analiza ta pozwala zweryfikować, że zidentyfikowane zjawiska kryzysowe mają charakter trwały, a nie incydentalny, oraz że wybór miejscowości Będków jako obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wynika nie tylko ze stanu stwierdzonego w roku bazowym, ale również z długookresowych procesów demograficznych, społecznych, gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych.

Raporty o stanie gminy stanowią coroczne, kompleksowe źródło informacji o funkcjonowaniu samorządu, realizowanych zadaniach publicznych, inwestycjach, sytuacji demograficznej, gospodarce lokalnej, kulturze, oświacie, pomocy społecznej oraz infrastrukturze. Z tego względu stanowią istotne uzupełnienie diagnozy delimitacyjnej, pozwalając na uchwycenie szerszego kontekstu rozwojowego gminy oraz potwierdzenie trwałości zjawisk kryzysowych zidentyfikowanych w obszarze rewitalizacji.

Trendy demograficzne

Jednym z kluczowych zjawisk potwierdzających trwałość problemów społecznych jest utrzymujący się spadek liczby mieszkańców Gminy Będków oraz ujemne saldo naturalne. Już raport za 2020 rok wskazywał, że liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się z 3 327 osób w 2018 r. do 3 264 osób w 2020 r., przy jednoczesnym utrzymywaniu się przewagi zgonów nad urodzeniami. W kolejnych latach proces ten nie został odwrócony. Raport za 2023 rok wskazuje 3 226 mieszkańców, raport za 2024 rok – 3 200 mieszkańców, natomiast raport za 2025 rok – 3 198 mieszkańców. Szczególnie istotne są dane z lat 2021–2022, które potwierdzają, że pomiędzy rokiem bazowym 2020 a kolejnymi latami nie nastąpiło odwrócenie niekorzystnych tendencji. W 2021 r. liczba mieszkańców spadła do 3242 osób, a w 2022 r. do 3216 osób, przy utrzymującym się ujemnym saldzie naturalnym. Oznacza to, że proces depopulacji miał charakter ciągły i nie był skutkiem jednorazowych zmian.

Tabela 7. Zmiany demograficzne w Gminie Będków w latach 2018–2025¹³

Rok	Liczba mieszkańców	Urodzenia	Zgony	Saldo naturalne
2018	3327	33	51	-18
2019	3298	31	50	-19
2020	3264	37	60	-23
2021	3242	24	46	-22
2022	3216	21	50	-29
2023	3226	32	42	-10

¹³ Dane dla 2021 i 2022 wynikają bezpośrednio z Raportów o stanie Gminy. W raporcie za 2022 przedstawiono porównanie lat 2020–2022, wskazując m.in. liczbę mieszkańców (3242 w 2021 r. i 3216 w 2022 r.), liczbę urodzeń oraz zgonów.

2024	3200	27	37	-10
2025	3198	33	34	-1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Będków za lata 2020-2025

Przedstawione dane pokazują, że zjawisko depopulacji nie ma charakteru jednorocznego. Spadek liczby mieszkańców występuje w całym analizowanym okresie, a jego skutki są szczególnie istotne dla miejscowości Będków, która pełni funkcję lokalnego centrum administracyjnego, usługowego, edukacyjnego i społecznego. Oznacza to, że zmniejszanie się liczby mieszkańców, odpływ osób młodszych oraz wzrost udziału osób starszych wpływają nie tylko na strukturę społeczną miejscowości, ale również na zapotrzebowanie na usługi publiczne, opiekuńcze, integracyjne i aktywizacyjne.

Znaczenie Będkowa jako centralnej miejscowości gminy powoduje, że skutki procesów demograficznych są tam szczególnie widoczne. Koncentracja instytucji publicznych, usług społecznych i infrastruktury gminnej powoduje, że to właśnie w Będkowie kumulują się potrzeby związane z obsługą mieszkańców, dostępnością przestrzeni publicznych, integracją międzypokoleniową oraz przeciwdziałaniem osamotnieniu i bierności społecznej.

Trwałość problemów społecznych i potrzeba aktywizacji mieszkańców

Raporty o stanie gminy wskazują, że Gmina Będków od wielu lat podejmuje działania służące integracji mieszkańców, rozwojowi kultury lokalnej, współpracy z organizacjami społecznymi, Kołami Gospodyń Wiejskich, jednostkami OSP oraz instytucjami publicznymi.

Raport za 2021 r. wskazuje kontynuację współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi oraz realizację działań w zakresie sportu, kultury i aktywizacji mieszkańców. Z kolei raport za 2022 r. potwierdza dalsze finansowanie działań sportowych, współpracę z organizacjami społecznymi oraz organizację wydarzeń integrujących mieszkańców. Świadczy to o utrzymującym się zapotrzebowaniu na działania aktywizacyjne i wzmacnianie kapitału społecznego. W 2023 roku realizowano liczne wydarzenia kulturalne i społeczne, w tym Gminny Dzień Kobiet w Będkowie oraz Dzień Sąsiada w Gminie Będków, organizowany na placu rekreacyjno-wypoczynkowym w Będkowie. W 2024 roku kontynuowano działania kulturalne, patriotyczne i integracyjne, w tym m.in. konferencję naukową dotyczącą historii gminy oraz wydarzenia upamiętniające lokalną historię. W 2025 roku wskazano, że organizacja wydarzeń kulturalnych, patriotycznych, integracyjnych oraz okolicznościowych służy budowaniu więzi lokalnych, wzmacnianiu tożsamości mieszkańców oraz aktywizacji społeczności wiejskich.

Tabela 8. Wieloletnie działania społeczne i integracyjne jako odpowiedź na utrzymujące się potrzeby mieszkańców

Rok	Działania / zjawisko	Znaczenie dla diagnozy rewitalizacyjnej
2020	Wspieranie działań sportowych i społecznych, w tym działalności Akademii Sportu w Będkowie	Potwierdzenie potrzeby organizowania działań aktywizacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz utrzymania infrastruktury sportowej.
2021	Kontynuacja współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz realizacja działań z zakresu sportu, kultury i integracji mieszkańców	Potwierdzenie ciągłej potrzeby wzmacniania aktywności społecznej oraz współpracy samorządu z lokalnymi organizacjami.

2022	Realizacja programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, wsparcie Akademii Sportu w Będkowie oraz organizacja wydarzeń integrujących społeczność lokalną	Potwierdzenie trwałej potrzeby aktywizacji mieszkańców, rozwoju oferty społecznej oraz wspierania inicjatyw obywatelskich.
2023	Gminny Dzień Kobiet w Będkowie, Dzień Sąsiada w Gminie Będków, wydarzenia kulturalne i społeczne	Potwierdzenie roli Będkowa jako głównej przestrzeni integracji mieszkańców oraz potrzeby rozwijania oferty społecznej.
2024	Spotkania, wydarzenia patriotyczne, konferencja historyczna, działania promujące lokalną tożsamość	Potwierdzenie potrzeby wzmacniania lokalnej tożsamości, aktywności obywatelskiej i integracji międzypokoleniowej.
2025	Kontynuacja wydarzeń kulturalnych, patriotycznych i integracyjnych we współpracy z jednostkami gminy, OSP i KGW	Potwierdzenie trwałości potrzeby aktywizacji społecznej, integracji mieszkańców oraz rozwoju kapitału społecznego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Będków za lata 2020-2025

Powyższe zestawienie pokazuje, że aktywizacja społeczna mieszkańców jest działaniem prowadzonym w sposób ciągły, a nie incydentalny. Jednocześnie fakt, że samorząd rokrocznie podejmuje działania integracyjne, potwierdza utrzymywanie się potrzeb w zakresie wzmacniania kapitału społecznego, tworzenia miejsc spotkań, przeciwdziałania bierności społecznej oraz rozwijania oferty skierowanej do różnych grup mieszkańców, w szczególności dzieci, młodzieży, seniorów i rodzin. **W tym kontekście wyznaczenie miejscowości Będków jako obszaru rewitalizacji jest uzasadnione funkcjonalnie**, ponieważ to właśnie w Będkowie koncentrują się główne instytucje publiczne i społeczne zdolne do prowadzenia działań aktywizacyjnych w skali całej gminy. Jednocześnie diagnoza wskazuje, że istniejąca infrastruktura i przestrzeń publiczne nie odpowiadają w pełni potrzebom mieszkańców i wymagają dalszego wzmacniania funkcji społecznych.

Trwałość problemów gospodarczych

Analiza raportów o stanie gminy wskazuje również na ograniczoną dynamikę lokalnej przedsiębiorczości. Gospodarka gminy opiera się głównie na mikro i małych przedsiębiorstwach prowadzonych przez osoby fizyczne, przy dominacji działalności budowlanej, handlowej, transportowej i usługowej. Dane z raportów pokazują, że liczba nowych rejestracji działalności gospodarczej pozostaje niska, a w latach 2024–2025 liczba wykreśleń przewyższała liczbę nowych wpisów.

Tabela 9. Zmiany aktywności gospodarczej w Gminie Będków w latach 2020–2025

Rok	Rejestracje działalności w CEIDG	Wykreślenia wpisów z CEIDG	Wniosek diagnostyczny
2020	8	6	Niska, lecz dodatnia dynamika przedsiębiorczości.
2021	8	6	Utrzymująca się niska dynamika przedsiębiorczości i ograniczona liczba nowych inicjatyw gospodarczych.

2022	8	10	Pogorszenie relacji pomiędzy liczbą nowo rejestrowanych i wykreślanych działalności gospodarczych.
2023	3	1	Bardzo niska liczba nowych inicjatyw gospodarczych.
2024	2	11	Wyraźne pogorszenie stabilności działalności gospodarczej.
2025	3	9	Utrzymanie niekorzystnej relacji między rejestracjami a wykreśleniami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Będków za lata 2020-2025

Dane te wskazują, że problemy gospodarcze mają charakter szerszy niż jednoroczny. Niewielka liczba nowych działalności gospodarczych oraz wzrost liczby wykreśleń wpisów w latach 2024–2025 potwierdzają ograniczoną zdolność lokalnej gospodarki do generowania trwałych miejsc pracy i usług. Ma to szczególne znaczenie w przypadku Będkowa, który jako centrum gminy powinien pełnić rolę lokalnego ośrodka usługowego i gospodarczego. Słaba dynamika gospodarcza ogranicza jednak możliwość wzmacniania funkcji usługowych oraz atrakcyjności miejscowości jako centrum życia społeczno-gospodarczego.

Trwałość problemów przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych

Raporty o stanie gminy potwierdzają, że Gmina Będków od wielu lat realizuje działania inwestycyjne i modernizacyjne, których celem jest poprawa jakości infrastruktury publicznej, drogowej, edukacyjnej i społecznej. Już w 2020 roku gmina wskazywała do realizacji inwestycje dotyczące rozbudowy stacji uzdatniania wody w Będkowie, zagospodarowania terenu wokół Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie oraz budowy placu rekreacyjno-wypoczynkowego w miejscowości Będków. Raporty za lata 2021 i 2022 potwierdzają kontynuację procesu modernizacji infrastruktury publicznej w Będkowie. W 2022 r. zakończono zagospodarowanie terenu wokół Zespołu Szkolno-Przedszkolnego, zrealizowano budowę placu rekreacyjno-wypoczynkowego z tężnią solankową oraz kontynuowano modernizację stacji uzdatniania wody. Jednocześnie realizowane inwestycje nie wyeliminowały wszystkich problemów przestrzennych i funkcjonalnych, co uzasadnia potrzebę dalszej interwencji rewitalizacyjnej. W 2023 roku realizowano inwestycję związaną z poprawą układu komunikacyjnego, w tym przebudowę odcinka drogi Łaknarz–Będków. W raporcie wskazano, że droga ta nie była remontowana przez około 50 lat, co stanowi jednoznaczne potwierdzenie wieloletniego charakteru deficytów infrastrukturalnych. W 2024 roku zrealizowano inwestycję „Eko Szkoła – Termomodernizacja z wykorzystaniem OZE budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie” o wartości 5 618 917,50 zł, a jednocześnie rozpoczęto budowę nowej hali sportowej przy ZSP w Będkowie. W raporcie wskazano, że od września 2024 roku szkoła nie posiadała sali gimnastycznej, ponieważ dotychczasowy obiekt został rozebrany, a w jego miejscu powstaje nowoczesna hala sportowa. Z kolei – w 2025 roku kontynuowano działania związane z poprawą infrastruktury, w tym zlecono dokumentację dla zagospodarowania terenu i przebudowy infrastruktury sportowej przy ul. Reymonta 11 w Będkowie oraz wykonanie utwardzenia terenu działek budowlanych w Będkowie. Zrealizowano również grant sołecki dla Będkowa obejmujący zakup wyposażenia dla Domu Kultury.

Tabela 10. Wieloletnie działania inwestycyjne i infrastrukturalne dotyczące miejscowości Będków w latach 2020–2025

Rok	Działanie / przedsięwzięcie	Znaczenie dla diagnozy rewitalizacyjnej
2020	Rozbudowa stacji uzdatniania wody w Będkowie	Potwierdzenie potrzeby modernizacji infrastruktury technicznej i poprawy jakości usług komunalnych.
2020	Zagospodarowanie terenu wokół Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie	Potwierdzenie potrzeby poprawy jakości przestrzeni publicznych i otoczenia obiektów edukacyjnych.
2020	Budowa placu rekreacyjno-wypoczynkowego w Będkowie	Potwierdzenie deficytu miejsc rekreacji i integracji mieszkańców.
2021	Kontynuacja rozbudowy stacji uzdatniania wody oraz realizacja inwestycji komunalnych	Potwierdzenie wieloletniego charakteru potrzeb modernizacji infrastruktury technicznej.
2021	Kontynuacja zagospodarowania terenów publicznych i poprawy infrastruktury społecznej	Potwierdzenie konieczności systematycznej poprawy jakości przestrzeni publicznych.
2022	Zakończenie zagospodarowania terenu wokół Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie	Poprawa funkcjonalności i bezpieczeństwa przestrzeni wykorzystywanej przez mieszkańców oraz dzieci i młodzież.
2022	Realizacja placu rekreacyjno-wypoczynkowego wraz z tężnią solankową w Będkowie	Rozszerzenie oferty rekreacyjnej i integracyjnej dla mieszkańców oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych.
2023	Przebudowa odcinka drogi Łaknarz–Będków	Potwierdzenie wieloletnich potrzeb modernizacji infrastruktury drogowej i poprawy dostępności komunikacyjnej.
2024	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie z wykorzystaniem OZE	Poprawa jakości infrastruktury edukacyjnej oraz efektywności energetycznej obiektu pełniącego funkcje społeczne.
2024	Rozpoczęcie budowy hali sportowej przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Będkowie	Odpowiedź na wieloletni deficyt całorocznej infrastruktury sportowej, edukacyjnej i integracyjnej.
2025	Opracowanie dokumentacji i rozpoczęcie działań dotyczących zagospodarowania terenu przy ul. Reymonta 11 w Będkowie	Kontynuacja działań porządkujących przestrzeń publiczną i rozwijających funkcje społeczne oraz sportowo-rekreacyjne.
2025	Grant sołecki – wyposażenie Domu Kultury w Będkowie	Wzmocnienie potencjału infrastruktury służącej integracji społecznej, działalności kulturalnej i aktywizacji mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Będków za lata 2020-2025

Zestawienie potwierdza, że potrzeby infrastrukturalne i przestrzenno-funkcjonalne miejscowości Będków są identyfikowane i adresowane od wielu lat. Nie zostały one jednak w pełni rozwiązane poprzez pojedyncze inwestycje, ponieważ dotyczą kilku powiązanych obszarów: infrastruktury edukacyjnej, sportowej, rekreacyjnej, komunikacyjnej, społecznej oraz przestrzeni publicznych. W

konsekwencji zasadne jest prowadzenie zintegrowanej interwencji rewitalizacyjnej, która połączy modernizację infrastruktury z działaniami społecznymi i aktywizacyjnymi.

Znaczenie funkcjonalne miejscowości Będków dla całej gminy

Wybór miejscowości Będków jako obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest uzasadniony również jej funkcją w strukturze osadniczej gminy. Będków jest siedzibą władz samorządowych oraz miejscem koncentracji kluczowych usług publicznych: administracji, edukacji, kultury, ochrony zdrowia, sportu i integracji społecznej. W Będkowie funkcjonują m.in. Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Szkolno-Przedszkolny oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Raporty o stanie gminy wskazują również, że w Będkowie koncentrują się ważne wydarzenia kulturalne, społeczne i patriotyczne oraz obiekty dziedzictwa kulturowego.

Szczególne znaczenie ma koncentracja zasobu zabytkowego. Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje m.in. obiekty położone w Będkowie: kościół pw. Narodzenia NMP, dzwonnice, park kościelny, cmentarz przykościelny z ogrodzeniem, cmentarz rzymskokatolicki, kaplicę pw. św. Antoniego, młyn przy ul. Reymonta oraz miejski układ przestrzenny. Oznacza to, że miejscowość Będków ma istotne znaczenie historyczne i kulturowe, ale jednocześnie wymaga szczególnej troski w zakresie ochrony i właściwego wykorzystania dziedzictwa lokalnego.

Tabela 11. Funkcje miejscowości Będków potwierdzające zasadność koncentracji interwencji rewitalizacyjnej

Sfera funkcjonalna	Znaczenie miejscowości Będków
Administracyjna	Siedziba władz gminy oraz Urzędu Gminy, centrum zarządzania i realizacji zadań publicznych.
Społeczna	Lokalizacja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz podstawowych usług społecznych świadczonych na rzecz mieszkańców całej gminy.
Edukacyjna	Siedziba Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie wraz z rozwijaną infrastrukturą edukacyjną i sportową.
Kulturalna	Lokalizacja Gminnej Biblioteki Publicznej, Domu Kultury oraz głównego miejsca organizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych o zasięgu gminnym.
Sportowo-rekreacyjna	Tereny sportowe przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym, budowana hala sportowa, plac rekreacyjno-wypoczynkowy z tężnią solankową oraz infrastruktura służąca aktywności mieszkańców.
Historyczna i kulturowa	Największa koncentracja obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, w tym historyczny układ przestrzenny, kościół, cmentarze i zabytkowe obiekty.
Komunikacyjna	Lokalizacja głównych dróg zapewniających powiązania komunikacyjne z pozostałymi miejscowościami gminy oraz obsługujących centrum administracyjno-usługowe.
Integracyjna	Miejsce organizacji wydarzeń społecznych, kulturalnych, patriotycznych i sportowych integrujących mieszkańców całej gminy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Będków za lata 2020-2025

Koncentracja powyższych funkcji oznacza, że problemy społeczne, przestrzenne i techniczne występujące w Będkowie mają znaczenie nie tylko dla mieszkańców tej miejscowości, lecz

również dla mieszkańców całej gminy korzystających z usług i infrastruktury zlokalizowanych w centrum administracyjno-usługowym.

Syntetyczna ocena trwałości zjawisk kryzysowych

Analiza wieloletnia potwierdza, że zidentyfikowane w diagnozie delimitacyjnej zjawiska kryzysowe nie mają charakteru przypadkowego ani incydentalnego. Występują one w kilku powiązanych ze sobą obszarach: demograficznym, społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym i technicznym. Dotychczasowe działania gminy ograniczały część deficytów, jednak nie doprowadziły do pełnego rozwiązania problemów, które wymagają zintegrowanej interwencji rewitalizacyjnej.

Tabela 12. Potwierdzenie trwałości zjawisk kryzysowych w latach 2020–2025

Obszar problemowy	Potwierdzenie w analizie wieloletniej	Znaczenie dla wyznaczenia obszaru rewitalizacji
Depopulacja	Systematyczny spadek liczby mieszkańców z 3 327 osób w 2018 r. do 3 198 osób w 2025 r., utrzymujący się również w latach 2021–2022.	Potwierdza trwały charakter problemów demograficznych i zmniejszanie potencjału rozwojowego gminy.
Ujemne saldo naturalne	W całym analizowanym okresie 2020–2025 liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń, co świadczy o utrzymujących się niekorzystnych procesach demograficznych.	Wskazuje na postępujące starzenie się społeczności oraz rosnące potrzeby w zakresie usług społecznych i opiekuńczych.
Niska dynamika gospodarcza	Niewielka liczba nowych rejestracji działalności gospodarczej oraz pogorszenie relacji pomiędzy rejestracjami i wykreśleniami w końcowym okresie analizy.	Potwierdza ograniczoną zdolność lokalnej gospodarki do tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju usług.
Potrzeba aktywizacji społecznej	Coroczna realizacja działań integracyjnych, kulturalnych, sportowych i obywatelskich w latach 2020–2025 wskazuje na utrzymującą się potrzebę wzmacniania kapitału społecznego.	Uzasadnia realizację przedsięwzięć społecznych, integracyjnych i aktywizacyjnych w ramach rewitalizacji.
Deficyty infrastrukturalne	Wieloletnia realizacja inwestycji obejmujących infrastrukturę komunalną, edukacyjną, sportową, drogową i rekreacyjną potwierdza długotrwały charakter potrzeb modernizacyjnych.	Wskazuje na konieczność kontynuacji kompleksowych działań inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji.
Niedostateczna jakość przestrzeni publicznych	Kontynuacja działań dotyczących zagospodarowania terenów publicznych, infrastruktury rekreacyjnej, Domu Kultury oraz otoczenia Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w całym analizowanym okresie.	Uzasadnia potrzebę dalszej rewitalizacji centrum miejscowości oraz poprawy jakości przestrzeni publicznych.

Koncentracja funkcji publicznych w Będkowie	W całym okresie analizy Będków pozostaje siedzibą władz gminy oraz miejscem koncentracji usług administracyjnych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i sportowych.	Uzasadnia koncentrację interwencji rewitalizacyjnej w centrum gminy ze względu na jej ponadlokalne znaczenie.
Znaczenie dziedzictwa kulturowego	Utrzymująca się koncentracja obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz organizacja wydarzeń historycznych i patriotycznych wzmacniają funkcję kulturową miejscowości.	Uzasadnia działania służące ochronie dziedzictwa oraz wzmacnianiu funkcji społecznych i przestrzennych historycznego centrum Będkowa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Będków za lata 2020-2025

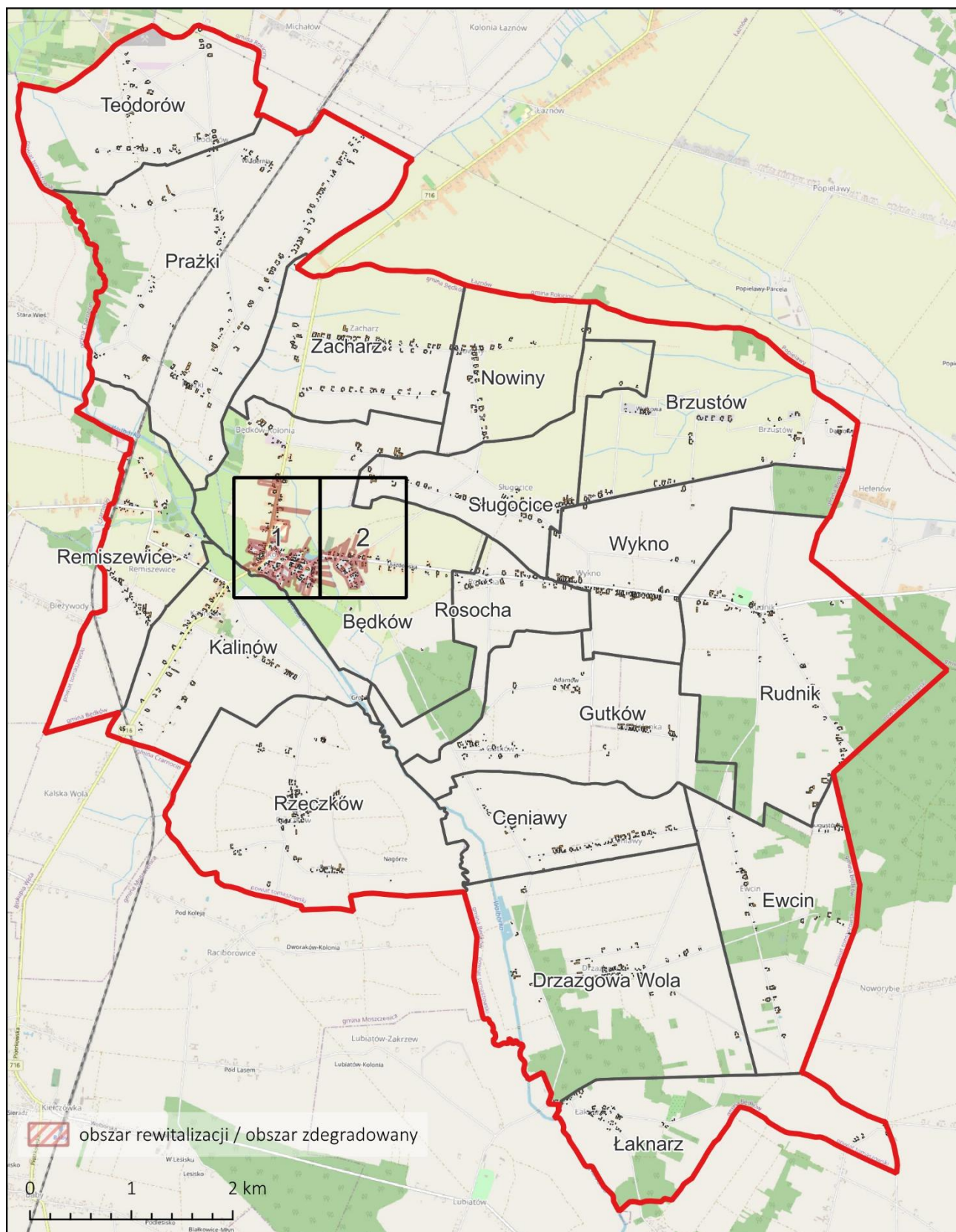
Przeprowadzona analiza potwierdza, że wskazanie miejscowości Będków jako obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest uzasadnione zarówno statystycznie, jak i funkcjonalnie. Dane z kilkuletniego okresu pokazują trwałość procesów depopulacyjnych, utrzymywanie się niekorzystnych zjawisk demograficznych, ograniczoną dynamikę przedsiębiorczości, konieczność dalszego wzmacniania aktywności społecznej oraz wieloletni charakter potrzeb infrastrukturalnych.

Będków jest jednocześnie miejscowością o największym znaczeniu funkcjonalnym dla całej gminy. Skupia najważniejsze instytucje publiczne, obiekty edukacyjne, kulturalne, społeczne i historyczne oraz pełni rolę lokalnego centrum usługowego. Z tego względu kumulacja problemów w tej miejscowości oddziałuje nie tylko na jej mieszkańców, ale również na pozostałych mieszkańców Gminy Będków.

W świetle powyższego należy uznać, że interwencja rewitalizacyjna skoncentrowana w miejscowości Będków odpowiada na długotrwałe i złożone problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Uzupełniająca analiza wieloletnia potwierdza, że obszar rewitalizacji nie został wyznaczony wyłącznie na podstawie danych z jednego roku, lecz w oparciu o szerszy kontekst rozwojowy oraz obserwowane w czasie procesy kryzysowe wymagające skoordynowanej interwencji publicznej.

W efekcie, **obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji** Gminy wynosi 0,35 km² (35 ha), co stanowi 0,6% ogólnej powierzchni gminy (58 km²), natomiast liczba mieszkańców zamieszkujących obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wynosi 365 osób, co stanowi 11,41% ogólnej liczby mieszkańców Gminy (3200 osób). Poniżej zaprezentowano mapę poglądową obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy wskazując również, na dwóch arkuszach wyznaczony obszar rewitalizacji. Poniższe mapy mają **charakter wyłącznie poglądowy**, mapa „ustawowa” w skali 1:5000 stanowi załącznik do uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Rycina 1. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy – mapa poglądowa

Źródło: Starosta Tomaszowski. (2024). Baza danych Ewidencji Gruntów i Budynków (EGiB). Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim. Pozyskano na podstawie licencji nr GK.6642.3.5044.2025 1016 P z dnia 2026-01-09

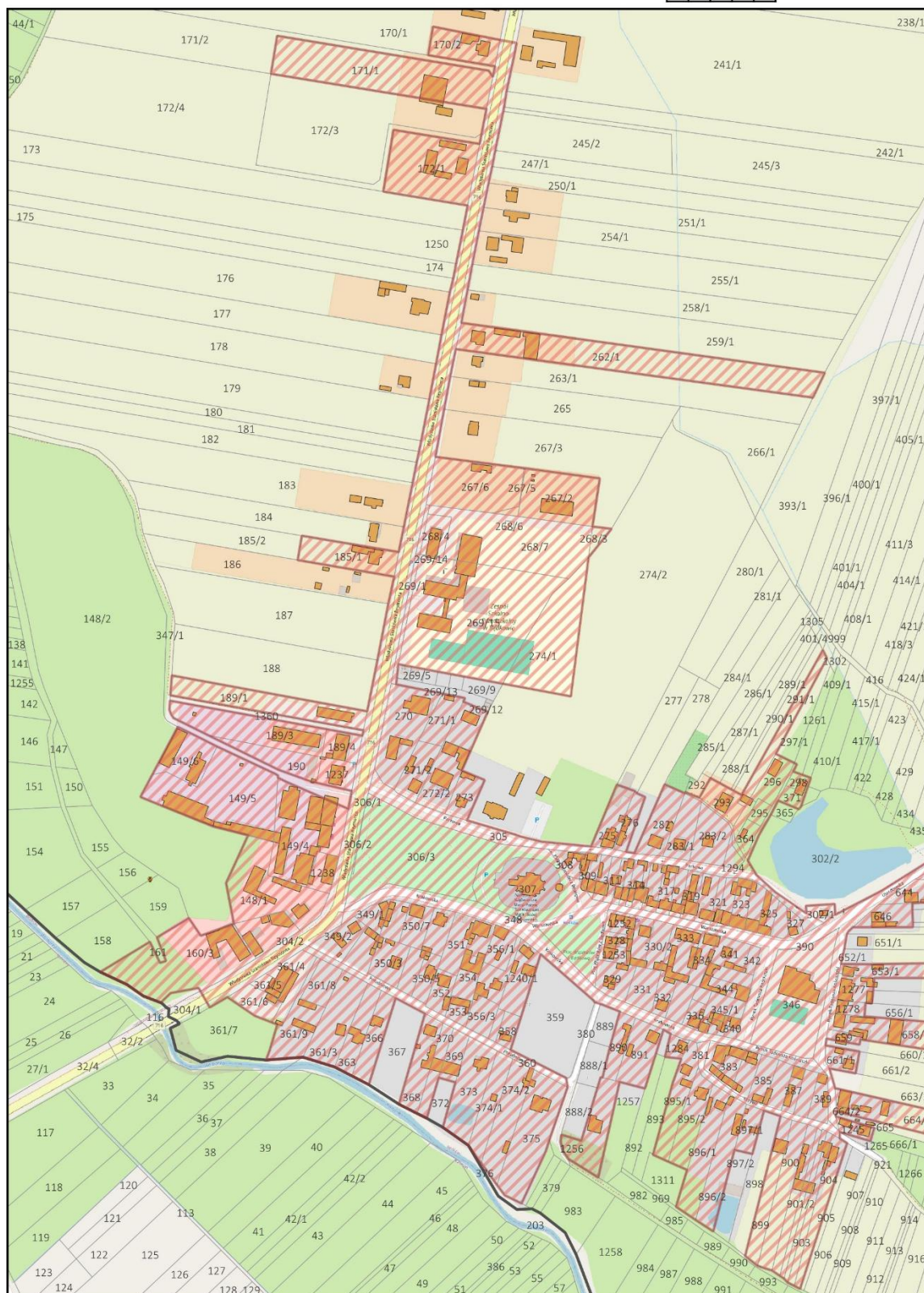
Rycina 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy – zaprezentowany na dwóch arkuszach mapowych

ARKUSZ 1

 obszar rewitalizacji / obszar zdegradowany

0 100 m

1:5000

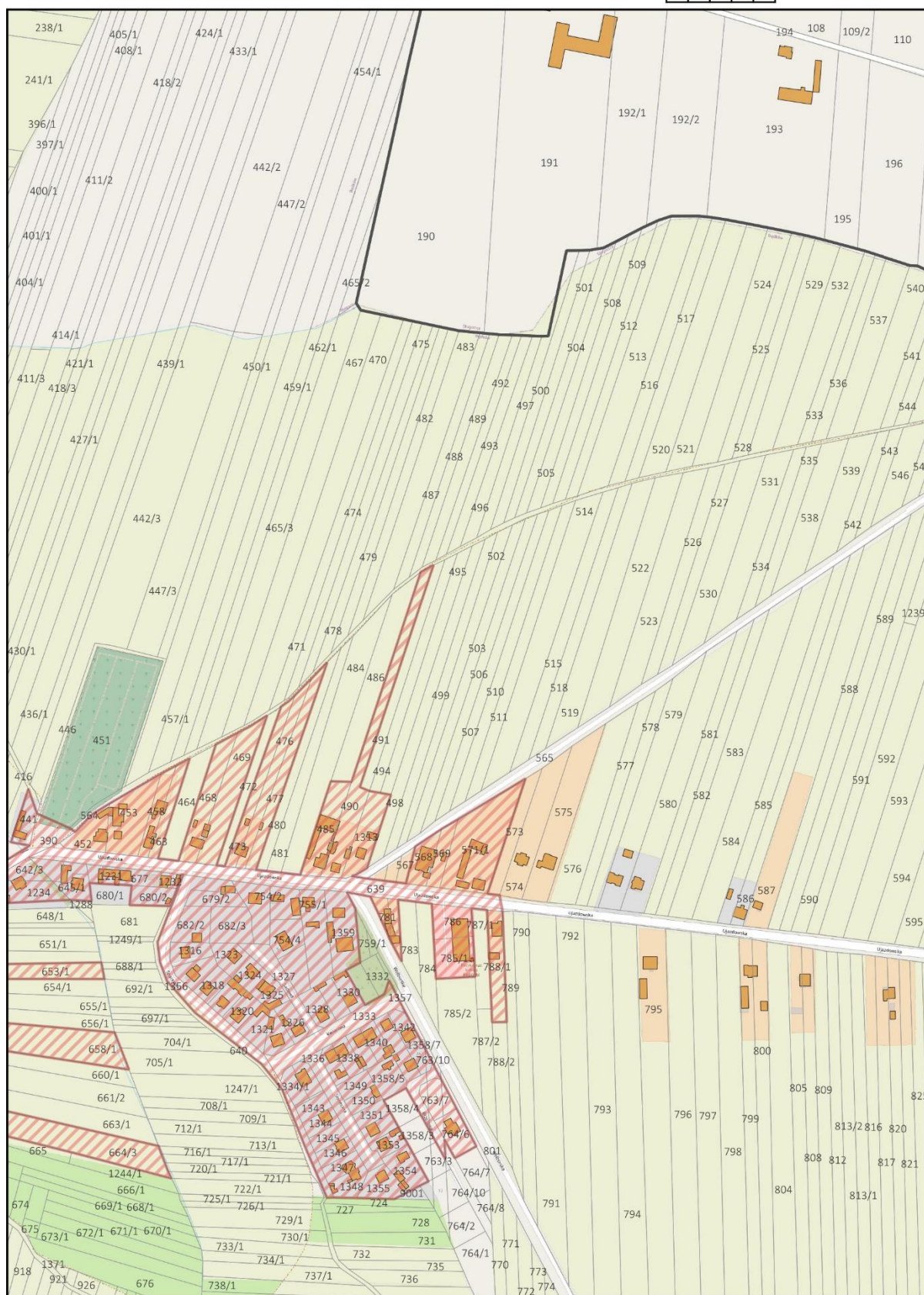
Źródło: Starosta Tomaszowski. (2024). Baza danych Ewidencji Gruntów i Budynków (EGiB). Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim. Pozyskano na podstawie licencji nr GK.6642.3.5044.2025_1016_P z dnia 2026-01-09

ARKUSZ 2

 obszar rewitalizacji / obszar zdegradowany

0 100 m

1:5000

Źródło: Starosta Tomaszowski. (2024). Baza danych Ewidencji Gruntów i Budynków (EGiB). Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami Starostwa Powiatowego w Tomaszowie Mazowieckim. Pozyskano na podstawie licencji nr GK.6642.3.5044.2025_1016_P z dnia 2026-01-09

Tabela 13. Prezentacja liczby ludności i powierzchni obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Będków w stosunku do limitów ustawy o rewitalizacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy	Liczba ludności na 2024r.	Odsetek ludności obszaru rewitalizacji w stosunku do ludności gminy	Powierzchnia na 2024 r.	Odsetek powierzchni obszaru w stosunku do ludności gminy
Obszar zdegradowany	365	11,41%	0,35 km ²	0,60%
Obszar rewitalizacji	365	11,41%	0,35 km ²	0,60%

Źródło: opracowanie własne

Pogłębiona diagnoza uwarunkowań społecznych na obszarze rewitalizacji

Analiza wskaźników społecznych wskazuje, że sołectwo Będków charakteryzuje się wyraźnie niekorzystną sytuacją społeczną w porównaniu do średniej dla całej gminy, przy czym obserwowane odchylenia mają charakter systemowy i wpisują się w typowe procesy zachodzące w gminach wiejskich regionu łódzkiego.

Wskaźnik zmiany liczby mieszkańców w latach 2021–2024 dla sołectwa Będków wynosi –3,28, podczas gdy średnia dla gminy to –0,82, co oznacza znacznie silniejszy proces depopulacji niż przeciętnie w gminie. Zjawisko to wynika przede wszystkim z migracji osób młodych i aktywnych zawodowo do większych ośrodków miejskich, co jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich, gdzie dostęp do rynku pracy i usług jest ograniczony. W literaturze wskazuje się, że odpływ ludności z obszarów wiejskich jest bezpośrednio powiązany z brakiem stabilnych miejsc pracy i niższymi dochodami, co prowadzi do trwałego wyludniania się tych obszarów. W przypadku Będkowa dodatkowym czynnikiem jest niewystarczające wykorzystanie funkcji centrum gminy jako miejsca koncentracji usług i aktywności społecznej.

Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w sołectwie Będków wynosi 31% wobec średniej gminnej 25,35%, co wskazuje na przyspieszony proces starzenia się społeczeństwa. Jest to bezpośrednia konsekwencja selektywnej migracji osób młodszych oraz wydłużania się życia mieszkańców. W gminach wiejskich regionu łódzkiego proces ten jest szczególnie widoczny, ponieważ młodsze pokolenia migrują w poszukiwaniu pracy i edukacji, natomiast osoby starsze pozostają w miejscu zamieszkania, co prowadzi do zaburzenia struktury wieku i zwiększenia obciążeń systemu społecznego.

Wskaźnik liczby uczestników zebrań wiejskich wynosi 30 osób na 100 mieszkańców przy średniej 34,97, co oznacza niższy poziom aktywności społecznej niż przeciętnie w gminie. W warunkach gmin wiejskich niski poziom uczestnictwa społecznego często wynika z ograniczonej oferty działań integracyjnych oraz braku przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców. Dodatkowo problemy ekonomiczne powodują koncentrację mieszkańców na zaspokajaniu podstawowych potrzeb, co ogranicza ich zaangażowanie w życie lokalne.

Frekwencja wyborcza w sołectwie Będków wynosi 68,24% i jest wyższa niż średnia gminna (66,22%), co wskazuje na relatywnie wysoki poziom uczestnictwa w formalnych procesach demokratycznych. Jednocześnie brak przełożenia tej aktywności na uczestnictwo w zebraniach wiejskich oznacza, że aktywność obywatelska ma charakter bierny. W badaniach nad społecznościami lokalnymi wskazuje się, że taka rozbieżność jest typowa dla obszarów o niskim

kapitale społecznym, gdzie mieszkańcy uczestniczą w wyborach, ale nie angażują się w działania wspólnotowe.

Wskaźnik liczby bezrobotnych na 100 mieszkańców w Będkowie wynosi 2,32 wobec średniej 2,62, co formalnie wskazuje na nieco lepszą sytuację niż przeciętnie w gminie. Jednak w gminach wiejskich wskaźnik ten często nie odzwierciedla rzeczywistej skali problemu, ponieważ występuje zjawisko bezrobocia ukrytego w gospodarstwach rolnych oraz migracji zarobkowych. Badania wskazują, że na obszarach wiejskich część osób formalnie nie jest bezrobotna, mimo że nie osiąga stabilnych dochodów. W efekcie rzeczywista sytuacja ekonomiczna mieszkańców może być gorsza, niż wynika to z danych rejestrowych.

Wskaźnik liczby przestępstw i wykroczeń wynosi 0,65 przy średniej 0,52, co oznacza wyższe natężenie zjawisk negatywnych niż przeciętnie w gminie. Zjawisko to wynika częściowo z funkcji centrum, gdzie koncentruje się ruch ludności, ale również z obecności problemów społecznych takich jak ubóstwo i uzależnienia. W literaturze wskazuje się, że bezrobocie i trudna sytuacja materialna sprzyjają nasileniu zjawisk patologicznych, w tym przestępczości.

W obszarze sytuacji dochodowej i warunków życia mieszkańców wskaźnik dla Będkowa wynosi 1 wobec średniej 0,20, co wskazuje na znacznie większą koncentrację problemów ekonomicznych. Wynika to z ograniczonej liczby miejsc pracy oraz niskiego poziomu wynagrodzeń typowego dla obszarów wiejskich, gdzie dominują nisko dochodowe formy zatrudnienia. W badaniach nad obszarami wiejskimi podkreśla się, że niski poziom dochodów i ograniczony dostęp do rynku pracy stanowią główną barierę rozwoju społecznego.

W zakresie funkcjonowania rodzin i opieki nad osobami zależnymi wskaźnik nie wskazuje na ponadprzeciętną skalę problemów (0 przy średniej 0,20), jednak należy uwzględnić kontekst demograficzny. Wysoki udział osób starszych powoduje wzrost obciążeń opiekuńczych w gospodarstwach domowych, co nie zawsze jest ujmowane w statystykach, ale wpływa na funkcjonowanie rodzin i ogranicza aktywność zawodową części mieszkańców.

W obszarze dysfunkcji społecznych, uzależnień i przemocy wskaźnik dla Będkowa wynosi 1 przy średniej 0,35, co oznacza ponadprzeciętne natężenie problemów. Zjawiska te są silnie powiązane z ubóstwem oraz brakiem stabilności ekonomicznej, co potwierdzają badania wskazujące na związek między bezrobociem a nasileniem problemów społecznych i patologii. Syntetyczny wskaźnik IMD społecznego dla sołectwa Będków wynosi 17 przy średniej 14, co potwierdza wyraźną koncentrację negatywnych zjawisk społecznych. Wskaźnik ten potwierdza, że problemy społeczne mają charakter skumulowany i wzajemnie powiązany.

Pogłębiona diagnoza społeczna nie ogranicza się do analizy wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Jej celem jest identyfikacja przyczyn występowania zjawisk kryzysowych, ich wzajemnych powiązań oraz potrzeb mieszkańców, które nie znajdują pełnego odzwierciedlenia w danych statystycznych. W celu pogłębienia diagnozy społecznej przeprowadzono dodatkową ocenę jakościową obszaru rewitalizacji, obejmującą aspekty nieanalizowane na etapie delimitacji. Ocena została opracowana w oparciu o wyniki konsultacji społecznych, wywiadów pogłębionych, spaceru badawczego oraz wiedzę ekspercką pracowników Urzędu Gminy, GOPS i lokalnych instytucji. Zastosowano pięciostopniową skalę oceny natężenia problemów społecznych, gdzie 0 oznacza brak problemu, a 4 bardzo wysokie nasilenie zjawiska. Analiza wskazuje, że najistotniejsze problemy społeczne obszaru rewitalizacji dotyczą ograniczonej oferty aktywizacyjnej dla

seniorów, niewystarczającej liczby przestrzeni integracji społecznej oraz ograniczonej aktywności społecznej mieszkańców. Zjawiska te nie były bezpośrednio przedmiotem delimitacji, jednak mają istotny wpływ na jakość życia mieszkańców i zdolność społeczności lokalnej do przeciwdziałania negatywnym procesom społecznym.

Tabela 14. Ocena jakościowa dodatkowych uwarunkowań społecznych na obszarze rewitalizacji w sołectwie Będków

Dodatkowy wskaźnik społeczny	Skala 0–4	Ocena dla Będkowa	Uzasadnienie
Aktywność społeczna mieszkańców	0–4	3	Pomimo pełnienia przez Będków funkcji centrum administracyjnego, edukacyjnego i usługowego gminy obserwuje się ograniczoną skalę oddolnej aktywności społecznej mieszkańców. Aktywność lokalna koncentruje się głównie wokół inicjatyw organizowanych przez Urząd Gminy, szkołę, bibliotekę, jednostki OSP oraz parafię. W trakcie konsultacji społecznych i spotkań z interesariuszami wskazywano na niewystarczającą liczbę inicjatyw oddolnych angażujących mieszkańców różnych grup wiekowych oraz ograniczone wykorzystanie potencjału społecznego miejscowości. Zwracano również uwagę na potrzebę stworzenia nowych przestrzeni i warunków do integracji mieszkańców, organizacji wydarzeń lokalnych, zajęć aktywizacyjnych oraz aktywności międzypokoleniowej. Problem ten znajduje odzwierciedlenie w projektach rewitalizacyjnych przewidujących rozwój infrastruktury społecznej i integracyjnej (P1, P2, P3, P7) oraz realizację programu aktywizacji społecznej „Aktywny Będków” (P8), którego celem jest zwiększenie zaangażowania mieszkańców w życie lokalne.
Dostępność oferty integracyjnej dla mieszkańców	0–4	3	Pomimo funkcjonowania szkoły, biblioteki, obiektów sportowych oraz organizacji lokalnych oferta integracyjna na obszarze rewitalizacji nie odpowiada w pełni potrzebom różnych grup mieszkańców. W trakcie konsultacji społecznych wskazywano na niedostateczną liczbę działań aktywizujących mieszkańców poza pojedynczymi wydarzeniami okolicznościowymi oraz brak ogólnodostępnej, wielofunkcyjnej przestrzeni umożliwiającej regularną realizację zajęć społecznych, edukacyjnych, sportowych i integracyjnych. Szczególnie widoczne są potrzeby w zakresie organizacji działań dla dzieci, młodzieży, seniorów oraz inicjatyw międzypokoleniowych. Zidentyfikowany problem znajduje odzwierciedlenie w projektach rewitalizacyjnych obejmujących budowę przedszkola, żłobka i biblioteki (P1), utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – hali sportowej (P2), rewitalizację centrum miejscowości (P3) oraz realizację programu aktywizacji społecznej „Aktywny Będków” (P8).
Oferta dla dzieci i młodzieży	0–4	3	Analiza potrzeb mieszkańców oraz wyniki konsultacji społecznych wskazują na niedostateczną liczbę atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego skierowanych do dzieci i młodzieży poza obowiązkową edukacją szkolną. Pomimo funkcjonowania Zespołu Szkolno-Przedszkolnego oraz istniejącej infrastruktury sportowej oferta zajęć pozalekcyjnych, integracyjnych i rozwijających zainteresowania nie jest w pełni dostosowana do potrzeb młodych mieszkańców. Wskazywano również na brak nowoczesnych, ogólnodostępnych przestrzeni umożliwiających codzienną

			aktywność społeczną, sportową i rekreacyjną młodzieży. Sytuacja ta może ograniczać identyfikację młodych mieszkańców z miejscem zamieszkania oraz sprzyjać ich aktywności poza obszarem gminy. Odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby są projekty rewitalizacyjne obejmujące budowę przedszkola, żłobka i biblioteki (P1), utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – hali sportowej (P2), poprawę dostępności budynku ZS-P (P4), rozwój stref aktywności sportowej i integracyjnej (P7) oraz realizację programu aktywizacji społecznej „Aktywny Będków” (P8).
Oferta dla seniorów	0–4	4	Na obszarze rewitalizacji obserwowany jest wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym ograniczonym dostępie do regularnych działań aktywizacyjnych, edukacyjnych i integracyjnych skierowanych do tej grupy mieszkańców. W trakcie konsultacji społecznych oraz wywiadów z interesariuszami wskazywano na potrzebę stworzenia szerszej oferty zajęć umożliwiających aktywne uczestnictwo seniorów w życiu społecznym, przeciwdziałanie izolacji społecznej oraz rozwijanie aktywności zdrowotnej i kulturalnej. Problem ma charakter systemowy i wynika zarówno z postępującego procesu starzenia się mieszkańców, jak i braku odpowiedniej infrastruktury oraz programów pozwalających na prowadzenie regularnych działań dedykowanych seniorom. Ograniczona aktywność tej grupy wpływa na pogłębianie zjawiska osamotnienia, zmniejszenie uczestnictwa w życiu lokalnym oraz wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze. Odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby są projekty rewitalizacyjne zakładające utworzenie nowych przestrzeni aktywności społecznej i integracyjnej, w szczególności budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej (P1), Centrum Aktywności Lokalnej – hali sportowej w Będkowie (P2), rewitalizacja centrum miejscowości Będków (P3) oraz realizacja programu aktywizacji społecznej „Aktywny Będków” (P8), przewidującego działania integracyjne i międzypokoleniowe skierowane również do osób starszych.
Integracja międzypokoleniowa	0–4	3	Analiza sytuacji społecznej obszaru rewitalizacji wskazuje na ograniczone możliwości regularnych kontaktów i wspólnych aktywności przedstawicieli różnych grup wiekowych. Pomimo funkcjonowania lokalnych instytucji publicznych oraz organizacji społecznych brakuje ogólnodostępnych przestrzeni i programów umożliwiających systematyczną integrację dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów. W trakcie konsultacji społecznych wskazywano na potrzebę organizacji wydarzeń, zajęć oraz inicjatyw budujących więzi społeczne i wzmacniających relacje międzypokoleniowe. Problem ten ma szczególne znaczenie w warunkach postępującego starzenia się mieszkańców oraz obserwowanego osłabienia aktywności społecznej części społeczności lokalnej. Ograniczona integracja międzypokoleniowa wpływa na słabszy przepływ wiedzy, doświadczeń i lokalnych tradycji, a także utrudnia budowanie kapitału społecznego. Odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby są przedsięwzięcia rewitalizacyjne zakładające tworzenie nowych przestrzeni spotkań i aktywności mieszkańców, w szczególności budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej (P1), utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – hali sportowej w

			Będkowie (P2), rewitalizacja centrum miejscowości Będków (P3), zagospodarowanie strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta (P7) oraz realizacja programu aktywizacji społecznej „Aktywny Będków” (P8), obejmującego działania integracyjne i międzypokoleniowe.
Dostępność przestrzeni społecznych	0–4	3	Mimo że Będków pełni funkcję centrum administracyjnego, edukacyjnego i usługowego gminy, istniejące przestrzenie publiczne nie zapewniają pełnej realizacji funkcji integracyjnych, aktywizacyjnych i społecznych odpowiadających współczesnym potrzebom mieszkańców. W trakcie konsultacji społecznych, wywiadów oraz spaceru badawczego wskazywano na niedobór ogólnodostępnych, wielofunkcyjnych miejsc umożliwiających organizację wydarzeń społecznych, zajęć edukacyjnych, aktywności kulturalnych oraz codziennych spotkań mieszkańców różnych grup wiekowych. Szczególnie widoczny jest brak nowoczesnej infrastruktury sprzyjającej integracji społecznej i aktywizacji mieszkańców przez cały rok. Ograniczenia te wpływają na poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu lokalnym, utrudniają rozwój inicjatyw oddolnych oraz osłabiają proces budowania kapitału społecznego. Na potrzebę rozwoju przestrzeni społecznych odpowiadają bezpośrednio projekty rewitalizacyjne obejmujące budowę budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej (P1), utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – hali sportowej w Będkowie (P2), rewitalizację centrum miejscowości Będków (P3), zagospodarowanie strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta (P7) oraz działania animacyjne realizowane w ramach programu „Aktywny Będków” (P8).
Potencjał samoorganizacji mieszkańców	0–4	2	Na obszarze rewitalizacji funkcjonują instytucje i podmioty stanowiące istotny potencjał dla rozwoju aktywności społecznej, w szczególności Urząd Gminy, Zespół Szkolno-Przedszkolny, Gminna Biblioteka Publiczna, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, parafia oraz lokalni liderzy społeczni. Jednocześnie analiza przeprowadzona w trakcie prac nad GPR wskazuje, że potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany do inicjowania oddolnych działań społecznych i obywatelskich. Aktywność mieszkańców koncentruje się głównie wokół przedsięwzięć organizowanych przez instytucje publiczne, natomiast liczba oddolnych inicjatyw angażujących mieszkańców w samodzielne działania na rzecz społeczności lokalnej pozostaje umiarkowana. Nie oznacza to braku kapitału społecznego, lecz wskazuje na potrzebę stworzenia lepszych warunków organizacyjnych, infrastrukturalnych i animacyjnych sprzyjających rozwojowi aktywności obywatelskiej. Potwierdzają to wyniki konsultacji społecznych, podczas których mieszkańcy deklarowali gotowość do udziału w działaniach lokalnych pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej oferty oraz miejsc sprzyjających integracji i współpracy. Odpowiedzią na zidentyfikowaną potrzebę są projekty rewitalizacyjne ukierunkowane na tworzenie przestrzeni aktywności społecznej i wzmacnianie kapitału społecznego, w szczególności budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej (P1), utworzenie Centrum Aktywności Lokalnej – hali sportowej w Będkowie (P2), rewitalizacja centrum miejscowości Będków (P3)

			oraz realizacja programu aktywizacji społecznej „Aktywny Będków” (P8).
--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

Zidentyfikowane problemy społeczne nie występują niezależnie od siebie, lecz tworzą wzajemnie wzmacniający się mechanizm. Depopulacja prowadzi do starzenia się społeczeństwa, starzenie zwiększa zapotrzebowanie na usługi społeczne, a ograniczona aktywność społeczna i słabsza oferta usług publicznych dodatkowo obniżają atrakcyjność osiedleńczą miejscowości. W rezultacie utrwała się stan kryzysowy obszaru rewitalizacji, którego przezwyciężenie wymaga jednoczesnych działań infrastrukturalnych i społecznych.

Pogłębiona diagnoza uwarunkowań gospodarczych na obszarze rewitalizacji

Analiza uwarunkowań gospodarczych przeprowadzona na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego wskazuje, że sołectwo Będków, stanowiące centrum gminy, charakteryzuje się ograniczoną aktywnością gospodarczą oraz niską stabilnością funkcjonowania podmiotów gospodarczych, co wpisuje się w szersze uwarunkowania strukturalne gospodarki lokalnej gminy.

Struktura gospodarki gminy Będków wskazuje na dominację drobnej przedsiębiorczości opartej na działalnościach jednoosobowych. W 2024 roku na terenie gminy funkcjonowało 290 podmiotów gospodarki narodowej, z czego aż 218 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Jednocześnie zdecydowana większość podmiotów zatrudnia od 0 do 9 pracowników, co oznacza dominację mikroprzedsiębiorstw o ograniczonej zdolności inwestycyjnej i niskiej odporności na zmiany koniunkturalne. Struktura branżowa wskazuje na koncentrację działalności w sektorach o relatywnie niskiej wartości dodanej, takich jak budownictwo oraz handel, co ogranicza możliwości generowania stabilnych miejsc pracy i dywersyfikacji gospodarki lokalnej.

Na obszarze rewitalizacji, obejmującym sołectwo Będków, problemy te ulegają wyraźnemu nasileniu. Wskaźnik liczby nowych rejestracji działalności gospodarczej na 100 mieszkańców wynosi **0,00**, przy średniej dla gminy wynoszącej **0,05**, co oznacza całkowity brak nowych inicjatyw gospodarczych w analizowanym okresie. Jednocześnie wskaźnik liczby wyrejestrowań działalności wynosi **0,89** przy średniej gminnej **0,19**, co oznacza ponad czterokrotnie wyższe natężenie likwidacji działalności gospodarczej niż przeciętnie w gminie. Wskazuje to na bardzo niską stabilność funkcjonowania przedsiębiorstw w centrum gminy.

Takie wyniki świadczą o osłabieniu funkcji gospodarczych sołectwa Będków, które mimo centralnego położenia nie pełni roli lokalnego ośrodka rozwoju przedsiębiorczości. Zjawisko to należy wiązać z ograniczoną bazą ekonomiczną gminy oraz niewielkim rynkiem zbytu, charakterystycznym dla gmin wiejskich. Niska liczba ludności oraz jej malejąca dynamika ograniczają popyt na usługi i towary, co bezpośrednio przekłada się na trudności w utrzymaniu działalności gospodarczej.

Istotnym czynnikiem wpływającym na sytuację gospodarczą jest również rolniczy charakter gminy. Ponad 60% mieszkańców utrzymuje się z rolnictwa, a struktura gospodarstw wskazuje na znaczący udział gospodarstw małych, o powierzchni do 5 ha, które charakteryzują się ograniczoną efektywnością ekonomiczną. Dodatkowo rozproszenie gruntów rolnych oraz ich podział na wiele działek utrudniają racjonalne gospodarowanie i ograniczają możliwości modernizacji produkcji rolnej. W efekcie rolnictwo nie stanowi stabilnej podstawy dochodowej dla mieszkańców, co

przekłada się na ograniczoną zdolność do podejmowania działalności gospodarczej poza sektorem rolnym.

Niska dynamika przedsiębiorczości znajduje również odzwierciedlenie w długookresowych trendach rejestracji działalności gospodarczej. W latach 2009–2024 liczba nowo powstających podmiotów cechowała się dużą zmiennością, bez wyraźnej tendencji wzrostowej, natomiast w analizowanym roku liczba likwidowanych działalności znacząco przewyższała liczbę nowych rejestracji. Oznacza to, że lokalna gospodarka nie wykazuje zdolności do trwałego rozwoju, a istniejące podmioty funkcjonują w warunkach wysokiego ryzyka ekonomicznego.

Syntetyczny wskaźnik IMD gospodarczy dla sołectwa Będków osiąga wartość **5**, co należy do najwyższych wartości w gminie i potwierdza koncentrację negatywnych zjawisk gospodarczych w tej jednostce. Wskaźnik ten uwzględnia zarówno brak nowych inicjatyw gospodarczych, jak i wysoką skalę likwidacji działalności, co wskazuje na jednoczesne występowanie barier rozwoju oraz niskiej trwałości istniejących przedsiębiorstw.

Wyniki analizy wskazują, że sytuacja gospodarcza sołectwa Będków jest determinowana przez kilka współwystępujących czynników. Kluczowe znaczenie ma niewielka skala lokalnego rynku, wynikająca z depopulacji oraz ograniczonej siły nabywczej mieszkańców. Dodatkowo brak rozwiniętych funkcji usługowych i gospodarczych w centrum gminy ogranicza jego zdolność do przyciągania nowych inwestycji i działalności gospodarczej. Istotnym ograniczeniem jest także struktura lokalnej gospodarki oparta na rolnictwie i drobnej przedsiębiorczości, która nie generuje wystarczających impulsów rozwojowych.

W konsekwencji należy uznać, że na obszarze rewitalizacji występują wyraźne problemy w sferze gospodarczej, które współwystępują z negatywnymi zjawiskami społecznymi. Niska aktywność przedsiębiorcza, wysoka skala likwidacji działalności gospodarczej oraz ograniczona stabilność ekonomiczna mieszkańców stanowią istotne czynniki pogłębiające stan kryzysowy, uzasadniające konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości oraz funkcji gospodarczych centrum gminy.

Pogłębiona diagnoza uwarunkowań środowiskowych na obszarze rewitalizacji

Analiza uwarunkowań środowiskowych przeprowadzona na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego wskazuje, że sytuacja środowiskowa na terenie gminy Będków jest zróżnicowana przestrzennie, a problemy środowiskowe koncentrują się przede wszystkim w wybranych jednostkach. W przypadku sołectwa Będków, które zostało wyznaczone jako obszar rewitalizacji, skala problemów środowiskowych jest relatywnie niższa niż w innych częściach gminy, jednak nadal istotna z punktu widzenia jakości życia mieszkańców oraz powiązań ze sferą społeczną.

Na terenie obszaru rewitalizacji występuje również **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki**, stanowiący formę ochrony przyrody ustanowioną na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody. Obszar ten pełni istotną funkcję przyrodniczą i krajobrazową, związaną z ochroną doliny rzecznej oraz zachowaniem walorów środowiska naturalnego. Analiza zakresu planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazuje, iż działania przewidziane w GPR mają charakter głównie modernizacyjny, remontowy i społeczny, w związku z czym nie przewiduje się ich znaczącego negatywnego oddziaływania na Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki ani na cele jego ochrony.

Podstawowym problemem środowiskowym gminy, wynikającym z zapisów Programu Ochrony Środowiska, jest jakość powietrza, determinowana zjawiskiem tzw. niskiej emisji. Źródłem zanieczyszczeń są przede wszystkim indywidualne systemy grzewcze oparte na spalaniu paliw stałych, w tym znaczący udział kotłów pozaklasowych oraz klasy 3. Problem ten ma charakter powszechny dla gminy i wynika z braku sieci gazowej oraz ograniczonego systemu ciepłowniczego, co wymusza stosowanie indywidualnych źródeł ciepła o niskiej efektywności energetycznej.

W odniesieniu do sołectwa Będków wskaźnik liczby kotłów wymagających wymiany wynosi **16,93 na 100 mieszkańców**, przy średniej dla gminy na poziomie **19,88**. Oznacza to relatywnie niższe natężenie problemu niż w jednostkach o najwyższych wartościach wskaźnika, jednak nadal wskazuje na istotną skalę przestarzałych źródeł ciepła. W praktyce oznacza to, że znaczna część zabudowy nadal korzysta z indywidualnych, emisyjnych systemów ogrzewania, co w warunkach zwartej zabudowy centrum sprzyja lokalnej kumulacji zanieczyszczeń powietrza, szczególnie w sezonie grzewczym.

W zakresie degradacji środowiskowo-technicznej zasobu budowlanego, mierzonej powierzchnią wyrobów zawierających azbest, sołectwo Będków charakteryzuje się wartością **1507,71 m² na 100 mieszkańców**, co jest istotnie niższe niż średnia gminna wynosząca **6727,52 m²**. Wskazuje to na relatywnie korzystniejszy stan techniczny zabudowy w centrum gminy w porównaniu do jednostek peryferyjnych, gdzie dominują starsze budynki gospodarcze i mieszkalne. Należy jednak podkreślić, że obecność azbestu, nawet w mniejszej skali, nadal stanowi istotny problem środowiskowy i zdrowotny, wymagający systematycznej eliminacji zgodnie z krajowym programem usuwania azbestu.

Syntetyczny wskaźnik IMD środowiskowego dla sołectwa Będków wynosi **2**, przy średniej dla gminy na poziomie **4**, co potwierdza, że skala problemów środowiskowych jest niższa niż w jednostkach najbardziej zdegradowanych. Oznacza to, że Będków nie należy do obszarów o najwyższym natężeniu problemów środowiskowych w skali gminy. Jednocześnie jednak należy uwzględnić, że obszar rewitalizacji został wyznaczony przede wszystkim ze względu na koncentrację problemów społecznych, a uwarunkowania środowiskowe pełnią funkcję współtowarzyszącą.

Interpretując uzyskane wyniki, należy wskazać, że relatywnie korzystniejsze wartości wskaźników środowiskowych w Będkowie wynikają przede wszystkim z jego funkcji centralnej oraz struktury zabudowy. W centrum gminy występuje większy udział zabudowy nowszej lub modernizowanej, co przekłada się na mniejszą skalę problemów związanych z azbestem. Jednocześnie większa dostępność usług i infrastruktury sprzyja stopniowej modernizacji źródeł ciepła. Nie eliminuje to jednak problemu niskiej emisji, który ma charakter systemowy i dotyczy całej gminy.

Istotnym aspektem jest również to, że w warunkach zwartej zabudowy centrum nawet umiarkowana liczba emisyjnych źródeł ciepła może powodować istotne pogorszenie jakości powietrza w skali lokalnej. Oznacza to, że wpływ problemów środowiskowych na mieszkańców obszaru rewitalizacji może być relatywnie większy niż wynika to z samych wskaźników ilościowych.

Całościowa analiza wskazuje, że choć sołectwo Będków nie należy do obszarów o najwyższym poziomie degradacji środowiskowej w gminie, to występujące problemy, w szczególności związane z niską emisją oraz obecnością przestarzałych źródeł ciepła, mają istotne znaczenie dla

jakości życia mieszkańców i pozostają w bezpośrednim związku ze sferą społeczną. Problemy środowiskowe nie mają tu charakteru dominującego, jednak wzmacniają negatywne zjawiska społeczne, co uzasadnia ich uwzględnienie w procesie rewitalizacji jako elementu działań uzupełniających.

Pogłębiona diagnoza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalno-technicznych na obszarze rewitalizacji

Analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalno-technicznych wskazuje, że sołectwo Będków, pełniące funkcję **centrum administracyjno-usługowego gminy**, charakteryzuje się jednocześnie największą koncentracją funkcji oraz kumulacją problemów związanych ze stanem zagospodarowania przestrzeni, jakością infrastruktury oraz stanem technicznym zabudowy. Wynika to bezpośrednio z jego historycznego charakteru oraz intensywności użytkowania przestrzeni. Kluczowym elementem struktury przestrzennej Będkowa jest wysoka koncentracja dziedzictwa kulturowego. Na terenie miejscowości zlokalizowanych jest **15 obiektów zabytkowych**, co czyni ją głównym ośrodkiem dziedzictwa kulturowego w skali gminy. W 2025 r. przyjęto zaktualizowaną Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Będków¹⁴, uwzględniającą aktualny stan zachowania obiektów zabytkowych oraz zmiany wynikające z przeprowadzonej weryfikacji terenowej i konsultacji z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Łodzi.

Wskaźnik liczby obiektów zabytkowych na 100 mieszkańców wynosi **2,67**, co istotnie przekracza średnią gminną (**1,08**). Oznacza to **dużą koncentrację na obszarze rewitalizacji zasobów wymagających ochrony konserwatorskiej**. Z jednej strony stanowi to istotny potencjał rozwojowy, związany z tożsamością miejsca i możliwością wykorzystania dziedzictwa w procesach rewitalizacji, z drugiej jednak generuje istotne ograniczenia inwestycyjne oraz wysokie koszty utrzymania i modernizacji obiektów. Autorzy licznych analiz dotyczących dokumentów roli i miejsce dziedzictwa kulturowego w procesie rewitalizacji widzą z jednej strony potencjał zawarty w dziedzictwie kulturowym i naturalnym, z drugiej – sama ochrona konserwatorska i konieczność dokonywania uzgodnień z odpowiednimi służbami są wskazywane jako jeden z czynników znacząco utrudniających bądź nawet uniemożliwiających przeprowadzenie inwestycji w ramach procesu wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Jak pokazują przykłady przedstawione w Poradniku dziedzictwa kulturowego w rewitalizacji opracowanego przez Ministerstwo Rozwoju¹⁵ – inspiracją do podejmowania wielu wartościowych inicjatyw, zarówno w sferze społecznej, jak i przestrzenno-funkcjonalnej. Stan zachowania dziedzictwa materialnego może być przesłanką do wyznaczania obszaru zdegradowanego lub zawężenia go, z racji znaczenia dla rozwoju gminy, do obszaru rewitalizacji. Nagromadzenie zabytków to w sytuacji brakujących środków na ich odnowę wymierna oznaka degradacji w sferze technicznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym sytuacja jest bardziej niepożądana – wynika to z faktu, że obiekty zabytkowe nierzadko wymagają znacznych nakładów inwestycyjnych, aby zapobiec ich degradacji. W miejscowości, gdzie odnotujemy nieruchome obiekty zabytkowe wpisane do ewidencji lub rejestru zabytków, które jednocześnie charakteryzują się złym stanem technicznym z uwagi na wieloletnie zaniedbania, problemem jest nagromadzenie takich budynków. Ich modernizacja to znaczący wysiłek

¹⁴ Por. Zarządzenie nr 89/2025 Wójta Gminy Będków z dnia 27 listopada 2025 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Będków

¹⁵ Zob. Rola dziedzictwa kulturowego w rewitalizacji. Poradnik, red. Aleksandra Kułaczowska – Ministerstwo Rozwoju opracowanie Instytut Rozwoju Miast na zlecenie Ministerstwa Rozwoju, Warszawa 2018

organizacyjny – a przede wszystkim finansowy. Obiekty zabytkowe mogą oczywiście stanowić potencjał rozwoju gminy i danej miejscowości. W wielu publikacjach poświęconej tej tematyce wskazuje się narzędzia służące do wykorzystania potencjału kulturowego miejscowości i gminy w oparciu o zasoby zabytków¹⁶. Obowiązkowym elementem programu rewitalizacji jest analiza potencjałów, która obejmuje zbadanie roli różnych przejawów dziedzictwa w budowaniu tożsamości mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zabytki w procesie rewitalizacji odgrywają bardzo ważną rolę, są endogennym potencjałem naszej miejscowości, zasobem nieodnawialnym, źródłem tożsamości lokalnej, jednym z najważniejszych elementów składających się na *genius loci* obszaru rewitalizacji, którego odkrycie jest koniecznym krokiem podczas wyprowadzania obszaru wymagającego naszej interwencji ze stanu kryzysowego. W przedmiotowej analizie dokonano zatem zaklasyfikowania wskaźnika pokazującego większą liczbę zabytków jako destymulanta, lecz pokazującego jednak potencjał do dalszego rozwoju gminy w oparciu o taką infrastrukturę.

Zabytkowy układ przestrzenny miejscowości Będków stanowi jeden z najistotniejszych elementów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego obszaru rewitalizacji. Historyczne uwarunkowania rozwoju przestrzennego miejscowości wpłynęły na obecny układ funkcjonalny centrum oraz rozmieszczenie najważniejszych funkcji społecznych, administracyjnych i usługowych. Będków został założony w XIII wieku na pograniczu ziemi sieradzkiej i łęczyckiej, nad rzeką Wolbórką, przy przeprawie rzecznej oraz skrzyżowaniu historycznych szlaków handlowych. Początkowo funkcjonował jako osada targowa, a w 1453 r. uzyskał prawa miejskie na mocy przywileju lokacyjnego Kazimierza Jagiellończyka. Historyczny rozwój miejscowości ukształtował czytelny układ urbanistyczny o cechach małego miasta, z centralnie położonym placem kościelnym oraz rozchodzącymi się promieniście ulicami: obecnymi ul. Warszawską, Krakowską, Reymonta i Parkową.

Pomimo utraty praw miejskich w 1869 r. historyczny układ przestrzenny miejscowości pozostał częściowo czytelny do dnia dzisiejszego. Szczególne znaczenie posiada obszar historycznego centrum skupiony wokół kościoła parafialnego pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny wraz z otaczającym go zespołem zieleni parkowej. Historyczny układ urbanistyczny Będkowa zachował charakter wielodrożnicy z wyraźnie wykształconymi pierzejami zabudowy oraz osią kompozycyjną prowadzoną ulicą Warszawską w kierunku kościoła i parku przykościelnego. W strukturze przestrzennej miejscowości zachowały się relikty dawnej zabudowy małomiasteczkowej, w tym pojedyncze budynki drewniane i murowane z początku XX wieku zlokalizowane głównie przy ul. Warszawskiej, ul. Krakowskiej oraz w obrębie Rynku Kościuszki. Jednocześnie znaczna część historycznej zabudowy została zastąpiona zabudową współczesną powstałą w drugiej połowie XX wieku, co wpłynęło na częściowe zatarcie historycznych cech przestrzennych miejscowości.

Istotnym elementem układu przestrzennego jest **park przykościelny założony w latach 1900–1905**, stanowiący integralny element zespołu kościoła parafialnego pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Park zlokalizowany jest w centralnej części miejscowości przy skrzyżowaniu ulic Reymonta, Krakowskiej i Parkowej i zajmuje powierzchnię około 2,5 ha. Założenie posiada czytelny historyczny układ kompozycyjny z osią widokową prowadzącą od kościoła w kierunku zachodnim. Obszar ten pełni funkcję reprezentacyjną, krajobrazową oraz rekreacyjno-wypoczynkową dla mieszkańców. Szczególną wartość przyrodniczą stanowi występujący na jego

¹⁶ Zob. Zintegrowane zarządzanie dziedzictwem kulturowym w rozwoju lokalnym, Poradnik dla gmin, Narodowy Instytut Dziedzictwa Warszawa 2021

terenie starodrzew obejmujący m.in. lipy, kasztanowce, dęby szypułkowe, jesiony, świerki i modrzewie. Park stanowi również naturalną otulinę dla zespołu kościoła parafialnego i jest jednym z nielicznych przykładów historycznych parków przykościelnych na terenie powiatu tomaszowskiego.

Na obszarze rewitalizacji występują liczne obiekty objęte ochroną konserwatorską, wpisane do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków, w tym przede wszystkim kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, dzwonnica, historyczne ogrodzenie zespołu kościelnego, park przykościelny oraz cmentarz rzymskokatolicki. Szczególne znaczenie krajobrazowe posiada bryła kościoła stanowiąca dominantę przestrzenną historycznego centrum miejscowości. W granicach obszaru rewitalizacji zachowały się również elementy historycznej zieleni, obiekty małej architektury oraz historyczne układy komunikacyjne świadczące o lokacyjnej genezie miejscowości.

Jednocześnie analiza stanu zagospodarowania przestrzennego wskazuje na występowanie szeregu problemów przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. W centrum miejscowości obserwuje się częściową degradację przestrzeni publicznych, zróżnicowany stan techniczny zabudowy oraz niewystarczające zagospodarowanie terenów o istotnym znaczeniu społecznym i kulturowym. Dotyczy to również **historycznego parku przykościelnego**, którego zachodnia część wymaga działań porządkujących i pielęgnacyjnych, w tym usunięcia samosiejek i przywrócenia walorów krajobrazowych dawnego układu parkowego. Problem stanowi również presja współczesnej zabudowy oraz stopniowe zacieranie historycznych cech przestrzennych układu urbanistycznego. W związku z tym istotnym kierunkiem działań rewitalizacyjnych pozostaje ochrona historycznego rozplanowania miejscowości, zachowanie układu placów i ulic, ochrona osi widokowych oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych z poszanowaniem historycznych uwarunkowań przestrzennych i konserwatorskich.

W zakresie infrastruktury drogowej Będków charakteryzuje się **średnim stanem technicznym (ocena 3)**. Oznacza to konieczność prowadzenia planowych remontów i modernizacji, szczególnie w odniesieniu do dróg gminnych i wewnętrznych. Problem ten jest typowy dla obszarów centralnych w gminach wiejskich, gdzie infrastruktura jest intensywnie eksploatowana, a jej parametry techniczne nie zawsze odpowiadają obecnym potrzebom transportowym.

Wskaźnik liczby zdarzeń drogowych wynosi **0,36 na 100 mieszkańców**, co jest wartością wyższą niż średnia gminna (**0,20**). Wynika to bezpośrednio z koncentracji ruchu drogowego w centrum gminy, gdzie krzyżują się ciągi komunikacyjne oraz zlokalizowane są funkcje usługowe i administracyjne. Układ przestrzenny oraz intensywność użytkowania przestrzeni powodują zwiększone ryzyko zdarzeń drogowych, co wpływa na poziom bezpieczeństwa mieszkańców.

Istotnym problemem jest również jakość terenów zieleni publicznej. Wskaźnik poziomu ich zdegradowania w Będkowie oceniono na **2**, co oznacza relatywnie lepszą sytuację niż w wielu innych jednostkach gminy, jednak nadal wymagającą działań poprawiających funkcjonalność i estetykę tych przestrzeni. Tereny zieleni nie są w pełni zagospodarowane w sposób umożliwiający ich efektywne wykorzystanie jako przestrzeni integracji społecznej i rekreacji, co ogranicza ich znaczenie w strukturze funkcjonalnej miejscowości.

Jednym z kluczowych problemów w sołectwie Będków jest stan techniczny zabudowy mieszkaniowej. Wskaźnik degradacji budynków osiąga wartość **3**, co wskazuje na znaczący udział obiektów wymagających modernizacji lub remontów kapitalnych. Problem ten wynika przede

wszystkim z obecności starszej zabudowy, często o niskim standardzie technicznym i energetycznym. Degradacja zasobu mieszkaniowego wpływa bezpośrednio na warunki życia mieszkańców oraz estetykę przestrzeni publicznej.

W zakresie wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną wskaźnik dla Będkowa wynosi **1**, co oznacza relatywnie lepszą sytuację niż w wielu sołectwach peryferyjnych. Wynika to z funkcji centralnej miejscowości, gdzie koncentrują się podstawowe usługi publiczne. Jednocześnie należy podkreślić, że skala użytkowania tej infrastruktury powoduje jej przeciążenie oraz stopniową degradację, co w dłuższej perspektywie prowadzi do pogorszenia jakości świadczonych usług.

Syntetyczny wskaźnik IMD w sferze przestrzenno-funkcjonalno-technicznej dla Będkowa wynosi **15**, co jest jedną z najwyższych wartości w gminie i znacząco przekracza średnią (**11,15**). Oznacza to koncentrację negatywnych zjawisk w tej sferze, pomimo relatywnie lepszego wyposażenia infrastrukturalnego niż w jednostkach peryferyjnych.

Interpretacja wyników wskazuje, że sytuacja Będkowa jest typowa dla centrów gmin wiejskich, gdzie kumulują się funkcje społeczne i usługowe, ale jednocześnie występuje nagromadzenie problemów wynikających z przestarzałej struktury przestrzennej i technicznej. Wysoka koncentracja zabytków ogranicza możliwości przekształceń przestrzennych i zwiększa koszty inwestycji, natomiast intensywne użytkowanie infrastruktury przyspiesza jej zużycie. Dodatkowo obecność starszej zabudowy mieszkaniowej oraz niewystarczająco zagospodarowanych przestrzeni publicznych powoduje obniżenie jakości życia mieszkańców.

Całościowa analiza wskazuje, że w sołectwie Będków występuje wyraźna kumulacja problemów przestrzenno-funkcjonalno-technicznych, które – w połączeniu z problemami społecznymi – mają charakter strukturalny. Oznacza to, że mimo centralnej roli miejscowości w układzie gminy, jej przestrzeń nie odpowiada w pełni współczesnym potrzebom funkcjonalnym i społecznym, co uzasadnia objęcie tego obszaru kompleksowymi działaniami rewitalizacyjnymi.

Analiza lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji i kierunki zmian z perspektywy mieszkańców

Na podstawie danych zastanych można wskazać cztery główne grupy potencjałów i zasobów występujących w obszarze rewitalizacji (sołectwo Będków) – społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzenno-funkcjonalnych – które należy wykorzystać jako punkt wyjścia do planowania działań. Każde z tych potencjałów jest jednocześnie powiązane z określonymi wyzwaniem (potrzebami) mieszkańców, co wyznacza kierunki priorytetowych interwencji. Poniżej przedstawiono syntezę kluczowych potencjałów oraz rekomendowane kierunki działań, ujęte także w tabeli integracyjnej na końcu rozdziału.

1. Potencjały społeczne i lokalny kapitał społeczny: Mimo występujących w obszarze rewitalizacji zjawisk kryzysowych (bezrobocie, ubóstwo, niską aktywność społeczną), Będków dysponuje silnymi zasobami w sferze społecznej. Właśnie tu koncentruje się infrastruktura kultury i edukacji (, Biblioteka Gminna, szkoła, Dom Kultury) oraz aktywne organizacje pozarządowe (np. OSP, Koło Gospodyń Wiejskich, stowarzyszenia lokalne), które stanowią naturalne ośrodki integracji społecznej. Tutejsza społeczność charakteryzuje się silnymi więziami sąsiedzkimi oraz tradycją współpracy (wolontariat OSP, inicjatywy parafialne), w budynku gminnym funkcjonuje Klub Seniora.

W skali gminy Będków istnieje potencjał przełamania wykluczenia społecznego właśnie przez te zasoby społeczne – kluczową potrzebą jest zatem **wzmacnianie kapitału społecznego**, m.in.

poprzez aktywizację mieszkańców, budowę dialogu między grupami wiekowymi i zawodowymi oraz wsparcie inicjatyw oddolnych. Kierunkiem działań powinno być tworzenie przestrzeni (fizycznych i wirtualnych) sprzyjających spotkaniom (np. rewitalizacja centrum miejscowości jako rynek sąsiedzki) oraz realizacja programów integrujących (wolontariat rewitalizacyjny, klub seniora). Ponadto docelowe projekty społeczne powinny wzmacniać trwałe więzi i samopomoc, np. projekty dzielnicowych rad mieszkańców i sąsiedzkiego budżetu obywatelskiego, angażujące bezpośrednio społeczność lokalną (tj. wolontariat, budżet partycypacyjny).

2. Potencjały gospodarcze: Gospodarka Będkowa opiera się w dużej mierze na rolnictwie i drobnej przedsiębiorczości. Na plus działa rosnące zapotrzebowanie na lokalne produkty oraz rozwój turystyki wiejskiej (bliskość szlaków rowerowych, atrakcyjna przyroda). Duży obszar uprawny i gospodarstw rolnych daje potencjał do rozwoju agrobiznesu i produktów lokalnych (rolnicza tradycja, potencjał przetwórczy). Bliskość dróg wojewódzkich oraz autostrady A1 (kilkanaście km na wschód) stwarza możliwość przyciągania nowych usług (magazyny, warsztaty) i ułatwia dojazdy; zauważalna jest nisza dla ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej (np. spółdzielnie socjalne, aktywizacja bezrobotnych). Potrzeby gospodarcze można zatem zdefiniować jako **wzrost dostępności miejsc pracy i usług lokalnych**. Reakcją na te potrzeby powinny być działania prorozwojowe: wsparcie dla nowych inwestycji i przedsiębiorców (małe startupy, inkubator przedsiębiorczości wiejskiej, targi lokalnych produktów), a także rozwój edukacji zawodowej w gminie (centra szkoleń, doradztwo zawodowe). Projekty rewitalizacyjne z tej sfery mogą obejmować tworzenie wspólnej przestrzeni coworkingowej w centrum (aby przyciągnąć freelancerów/małe firmy), modernizację infrastruktury gospodarczej (hala targowa, inkubator firm), a także wsparcie promocji lokalnych produktów (marka produktów lokalnych). Skoncentrowanie działań gospodarczych powinno także uwzględniać współpracę z sąsiednimi gminami i powiatem (klaster rolny, współpraca przy inwestycjach infrastrukturalnych), aby jak najlepiej wykorzystać ograniczone zasoby własne.

3. Potencjały środowiskowe: Obszar rewitalizacji Będkowa leży w regionie o czystym środowisku naturalnym i rozproszonej zabudowie. Atutem jest wysoki udział terenów zielonych, rolniczych i leśnych w gminie (ok. 60% obszaru to grunty rolne, pozostałe – łąki, lasy) oraz występowanie ciekawych elementów krajobrazu (łąki i rowy melioracyjne, niewielkie lasy działkowe). Środowisko naturalne sprzyja rekreacji na świeżym powietrzu i lokalnej turystyce, co może być mocnym punktem rozwoju. W gminie występują też walory dziedzictwa przyrodniczego (np. zbiorniki wodne, starorzecza), które mogą posłużyć jako miejsca edukacji ekologicznej i aktywności na łonie natury. Najwyższym wyzwaniem jest przeciwdziałanie zjawiskom atmosferycznym (niskiej emisji w sezonie grzewczym) oraz adaptacja do zmian klimatu, dlatego głównym kierunkiem powinna być **poprawa efektywności energetycznej i retencja wody**. Zalecane działania środowiskowe to termomodernizacja budynków publicznych i mieszkalnych (w tym modernizacja pieców), rozwój OZE (instalacje fotowoltaiczne na obiektach gminnych) oraz rewitalizacja zdegradowanych cieków wodnych i nasadzenia zieleni (co zwiększy retencję). Dodatkowo projekty skierowane na tereny zieleni (np. parki wiejskie, nowe nasadzenia drzew w centrum Będkowa) zwiększą jakość przestrzeni publicznych i wskaźniki ekologiczne. Warto też wykorzystać środki ochrony środowiska (programy krajowe, fundusze UE) na wsparcie tych działań. Włączenie edukacji ekologicznej do programu rewitalizacji wzmocni świadomość mieszkańców (warsztaty o segregacji odpadów, programy czystego powietrza).

4. Potencjały przestrzenno-funkcjonalne: Centrum Będkowa pełni najważniejszą rolę w układzie gminy, co stanowi istotny potencjał rozwojowy. Na terenie centrum znajdują się kluczowe instytucje (Urząd Gminy, szkoła, przedszkole, kościół, obiekty sportowe); ulica Reymonta w których zlokalizowane są punkty usługowo – handlowe: sklepy spożywcze, przemysłowe i inne, bank, apteka, punkt pocztowy, na placu przed tymi budynkami wystawiają się w sezonie lokalni rolnicy gdyż nie ma takiego stricte dedykowanego placu targowego. Istniejąca sieć komunikacyjna – droga wojewódzka przechodząca przez miejscowość Będków (ul. Reymonta w Będkowie) przy której zlokalizowane są punkty usługowo handlowe, łączy Będków z najbliższymi ośrodkami, a obecność przystanków autobusowych (do Tomaszowa, Piotrkowa i Łodzi) ułatwia dojazdy. Rekomendowanymi kierunkami przekształceń są **podniesienie jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury technicznej** w centrum. Należy kontynuować modernizację dróg oraz chodników (droga wojewódzka i lokalne ciągi pieszne), poprawić dostępność osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności (windy szkolne, adaptacja wejść do UG), oraz rozbudować sieć oświetlenia ulicznego dla bezpieczeństwa. Ważne jest też wyeliminowanie barier w przemieszczaniu się (poprawa odległości między kluczowymi usługami, budowa parkingów). Działania te wzmocnią funkcjonalność centrum i zwiększą atrakcyjność dla mieszkańców i inwestorów. Punktem integracji jest także dziedzictwo kulturowe (kilka zabytków sakralnych i tradycyjnych budynków drewnianych w okolicy), które może być wkomponowane w nowe przestrzenie publiczne (ścieżki edukacyjne, mała architektura nawiązująca do lokalnych motywów). Plan rewitalizacji powinien zatem uwzględniać przebudowę rynku lub budowę nowego rynku miejscowego (targowiska), placów zabaw oraz małą architekturę (ławki, fontanny), sprzyjające spotkaniom społeczności.

Na podstawie powyższych analiz zestawiono najważniejsze powiązania: potencjał → potrzeba → kierunek interwencji → przykładowy zakres przedsięwzięć w tabeli poniżej. Tabela ma charakter poglądowy – konkretyzacja zakresów projektów nastąpi w kolejnych etapach prac nad GPR. W kolumnie “Zakres przedsięwzięć” uwzględniono projekty rewitalizacyjne (np. inwestycje infrastrukturalne i działania miękkie), które odpowiadają opisanym potrzebom i wykorzystują wskazane zasoby. W tabeli nie wskazano jeszcze konkretnych nazw projektów, lecz zakres typów działań, które zostaną rozwinięte w katalogu przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela pokazuje, w jaki sposób poszczególne potencjały lokalne przekładają się na główne potrzeby oraz zalecane kierunki działań rewitalizacyjnych. Na przykład, potencjał integracyjny społeczności i silnych NGO każe skierować uwagę na programy wzmacniające spójność społeczną (ostatnia kolumna, wiersz 1), natomiast atrakcyjna przestrzeń przyrodnicza nakreśla potrzebę inwestycji poprawiających stan środowiska (wiersz 3).

Zestawienie stanowi podstawę do doboru i harmonogramowania przedsięwzięć w programie rewitalizacji: każdy projekt podstawowy (P1–P8) powinien adresować co najmniej jeden z opisanych kierunków. Przykładowo, budowa nowego ośrodka edukacyjno-kulturalnego (projekt inwestycyjny) wykorzystuje społeczny potencjał i realizuje kierunek integracji społecznej, zaś termomodernizacja budynku UG odpowiada na zdiagnozowaną potrzebę ochrony środowiska. Łączne realizowanie działań we wszystkich wyżej wymienionych obszarach zagwarantuje zintegrowaną odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców i będzie spójne z celami rewitalizacji (zwiększenie aktywności społecznej, poprawa warunków życia oraz odnowa funkcji centrum gminy).

Tabela 15. Potencjały lokalne → Zidentyfikowany problem / potrzeba mieszkańców → Kierunek działań rewitalizacyjnych → Zakres planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Potencjały lokalne	Zidentyfikowany problem / potrzeba mieszkańców	Kierunek działań rewitalizacyjnych (zgodny z GPR)	Zakres planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (bez tworzenia nowych projektów)
Koncentracja instytucji publicznych i mieszkańców	Niska aktywność społeczna, potrzeba integracji	Wzmacnianie kapitału społecznego i integracji	Realizacja programów aktywizacji społecznej, integracyjnej i kulturalnej
Istniejąca infrastruktura edukacyjna i społeczna	Ograniczony dostęp do usług opiekuńczych i edukacyjnych	Rozwój usług społecznych i edukacyjnych	Rozbudowa/modernizacja infrastruktury społecznej i edukacyjnej
Funkcja centrum usługowego gminy	Niedostateczna oferta usług i aktywności lokalnej	Wzmacnianie funkcji usługowych i społecznych centrum	Rozwój funkcji społecznych i usługowych w istniejących obiektach
Potencjał aktywności mieszkańców	Niewystarczające wykorzystanie potencjału społecznego	Aktywizacja mieszkańców i rozwój inicjatyw oddolnych	Programy animacyjne, wsparcie inicjatyw lokalnych
Dziedzictwo kulturowe (zabytki)	Niewykorzystanie zasobów dziedzictwa	Wykorzystanie dziedzictwa w rozwoju lokalnym	Rewitalizacja i adaptacja obiektów zabytkowych do funkcji społecznych i kulturalnych
Istniejąca infrastruktura publiczna	Zły stan techniczny budynków i przestrzeni	Poprawa jakości infrastruktury i przestrzeni publicznych	Modernizacja infrastruktury publicznej i przestrzeni
Dostępność terenów i przestrzeni publicznych	Niska jakość i funkcjonalność przestrzeni	Porządkowanie i poprawa zagospodarowania przestrzeni	Reorganizacja i modernizacja przestrzeni publicznych
Brak przemysłu ciężkiego	Problem niskiej emisji i jakości powietrza	Poprawa jakości środowiska jako element działań uzupełniających	Termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła, działania ograniczające emisję
Potencjał rekreacyjny i społeczny	Ograniczona oferta aktywności fizycznej	Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i aktywności fizycznej	Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
Centralna rola miejscowości	Niedostosowanie przestrzeni do potrzeb mieszkańców	Wzmacnianie funkcji centrum gminy	Kompleksowe działania poprawiające dostępność i funkcjonalność przestrzeni

Źródło: opracowanie własne

Rozdział IV. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz cele rewitalizacji i kierunki mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk

Niniejszy rozdział opisuje wizję obszaru rewitalizacji i cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk.

Niniejszy rozdział określa docelowy **obraz obszaru rewitalizacji Gminy**, a także cele i kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu zidentyfikowanych w diagnozie negatywnych zjawisk **na obszarze rewitalizacji**. Przyjęta logika interwencji wynika bezpośrednio z analizy problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalnych, które wykazują tendencję do koncentracji w Będkowie – **pełniącej funkcję lokalnego centrum gminy**.

Rewitalizacja traktowana jest jako proces kompleksowy i zintegrowany, ukierunkowany na trwałą poprawę jakości życia mieszkańców oraz przywrócenie funkcjonalności przestrzeni publicznych poprzez równoczesne oddziaływanie w kilku sferach rozwoju lokalnego.

Wizja obszaru rewitalizacji

W wyniku realizacji procesu rewitalizacji obszar rewitalizacji w Gminie Będków stanie się funkcjonalnym, estetycznym i dostępnym centrum życia społecznego, w którym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne, a mieszkańcy będą aktywnie uczestniczyć w życiu lokalnym. Obszar ten będzie pełnił rolę lokalnego centrum usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych, odpowiadającego na potrzeby różnych grup mieszkańców, w tym dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wzmocniona zostanie integracja społeczna, a przestrzeń publiczna odzyska funkcje społeczne i integracyjne. Poprawie ulegnie również jakość infrastruktury oraz stan środowiska, co przełoży się na wzrost komfortu życia mieszkańców oraz atrakcyjności obszaru. W dłuższej perspektywie obszar rewitalizacji stanie się miejscem sprzyjającym rozwojowi lokalnej aktywności społecznej i gospodarczej.

Cel główny rewitalizacji

Celem głównym rewitalizacji jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji w Gminie Będków ze stanu kryzysowego poprzez zintegrowane działania społeczne, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe i gospodarcze, prowadzące do poprawy jakości życia mieszkańców oraz przywrócenia funkcji społecznych i usługowych tego obszaru.

Cele szczegółowe oraz kierunki działań rewitalizacyjnych

Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych oraz wzmocnienie kapitału społecznego

Pierwszy cel rewitalizacji koncentruje się na przezwyciężeniu problemów społecznych, w szczególności związanych z niską aktywnością mieszkańców, występowaniem zjawisk wykluczenia społecznego oraz ograniczonym dostępem do usług społecznych i opiekuńczych. Odpowiedzią na te wyzwania jest ukierunkowanie działań na wzmacnianie kapitału społecznego oraz rozwój usług sprzyjających aktywizacji mieszkańców. **Kierunki działań rewitalizacyjnych** obejmują:

- rozwój usług społecznych i opiekuńczych, umożliwiających wsparcie dzieci, rodzin oraz osób starszych;
- tworzenie miejsc integracji społecznej, stanowiących przestrzeń codziennych kontaktów i aktywności mieszkańców;
- aktywizację społeczną poprzez działania edukacyjne i kulturalne, sprzyjające budowaniu kompetencji i uczestnictwa w życiu lokalnym;
- wzmacnianie integracji międzypokoleniowej oraz relacji społecznych;
- rozwój potencjału instytucji lokalnych i organizacji społecznych.

Cel 2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz funkcjonalności obszaru rewitalizacji

Drugi cel odnosi się do problemów związanych z degradacją przestrzeni publicznych oraz ich ograniczoną funkcjonalnością. Przestrzeń publiczna stanowi kluczowy element procesu rewitalizacji, wpływając bezpośrednio na jakość życia mieszkańców oraz poziom ich aktywności społecznej. **Kierunki działań rewitalizacyjnych** obejmują:

- kompleksowe zagospodarowanie i uporządkowanie przestrzeni publicznych;
- rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej;
- poprawę estetyki i jakości przestrzeni;
- zwiększenie dostępności przestrzeni dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- adaptację istniejących obiektów do nowych funkcji społecznych i usługowych.

Cel 3. Poprawa warunków środowiskowych i technicznych obszaru rewitalizacji

Trzeci cel koncentruje się na poprawie jakości środowiska oraz stanu technicznego infrastruktury, które mają bezpośredni wpływ na komfort życia mieszkańców. **Kierunki działań rewitalizacyjnych** obejmują:

- poprawę efektywności energetycznej budynków;
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń i poprawę jakości powietrza;
- modernizację infrastruktury technicznej;
- poprawę stanu technicznego zabudowy;
- wdrażanie rozwiązań proekologicznych i energooszczędnych.

Cel 4. Wzmocnienie lokalnej aktywności gospodarczej i funkcji usługowych

Czwarty cel odnosi się do potrzeby zwiększenia aktywności gospodarczej oraz lepszego wykorzystania potencjału usługowego obszaru rewitalizacji. **Kierunki działań rewitalizacyjnych** obejmują:

- tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości;
- wzmacnianie funkcji usługowych obszaru;
- zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej i użytkowej przestrzeni;
- wspieranie inicjatyw lokalnych i ekonomii społecznej;
- wykorzystanie przestrzeni publicznych dla działalności gospodarczej.

Ogólne założenia projektów rewitalizacyjnych:

Interwencje będą miały charakter pośredni – poprzez poprawę jakości przestrzeni, infrastruktury i aktywności społecznej tworzone będą warunki dla rozwoju działalności gospodarczej.

Tabela 16. Logika interwencji GPR – cele rewitalizacji, kierunki działań oraz zakresy projektów

Cel rewitalizacji	Zidentyfikowane problemy	Kierunki działań rewitalizacyjnych	Mechanizm oddziaływania (jak działa interwencja)	Potencjalne zakresy projektów rewitalizacyjnych
Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych oraz wzmocnienie kapitału społecznego	niska aktywność społeczna, wykluczenie społeczne, starzenie się społeczeństwa, ograniczony dostęp do usług	 rozwój usług społecznych miejsca integracji aktywizacja mieszkańców integracja międzypokoleniowa wzmocnienie instytucji	zwiększenie dostępności usług → wzrost uczestnictwa mieszkańców → budowa więzi społecznych → ograniczenie wykluczenia	tworzenie i rozwój infrastruktury społecznej (opieka, edukacja, kultura) programy aktywizacji społecznej działania animacyjne i integracyjne rozwój oferty dla seniorów i młodzieży
Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz funkcjonalności obszaru rewitalizacji	degradacja przestrzeni, brak miejsc spotkań, niska funkcjonalność i estetyka przestrzeni	 zagospodarowanie przestrzeni infrastruktura rekreacyjna poprawa estetyki dostępność adaptacja obiektów	poprawa jakości przestrzeni → wzrost atrakcyjności i dostępności → zwiększenie aktywności społecznej → ożywienie obszaru	rewitalizacja placów, skwerów i przestrzeni publicznych tworzenie terenów rekreacyjnych i sportowych modernizacja obiektów publiczne dostosowanie przestrzeni do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami
Poprawa warunków środowiskowych i technicznych obszaru rewitalizacji	niska efektywność energetyczna, emisje zanieczyszczeń, zły stan techniczny infrastruktury	 efektywność energetyczna ograniczenie emisji modernizacja infrastruktury stan techniczny zabudowy rozwiązania proekologiczne	modernizacja infrastruktury → poprawa warunków środowiskowych → wzrost komfortu życia → ograniczenie kosztów utrzymania	termomodernizacja budynków modernizacja systemów grzewczych instalacje OZE poprawa stanu technicznego obiektów działania proekologiczne
Wzmocnienie lokalnej	niska przedsiębiorczość,	 rozwój przedsiębiorczości	poprawa przestrzeni i	rozwój przestrzeni usługowych

aktywności gospodarczej i funkcji usługowych	ograniczona oferta usług, niska atrakcyjność inwestycyjna	 funkcje usługowe atrakcyjność inwestycyjna inicjatywy lokalne wykorzystanie przestrzeni	aktywności społecznej → wzrost ruchu i popytu → rozwój usług → wzmocnienie lokalnej gospodarki	wsparcie inicjatyw lokalnych i ekonomii społecznej wykorzystanie przestrzeni publicznych dla działalności gospodarczej działania wspierające lokalny rynek
--	---	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

Rozdział V. Projekty rewitalizacyjne

Niniejszy rozdział opisuje listę podstawowych i pozostałych projektów rewitalizacyjnych.

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Zgodnie z postanowieniami art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji, gminny program rewitalizacji obejmuje listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na które składają się w szczególności działania o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno- funkcjonalnym i technicznym. Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych obejmuje informacje kluczowe z punktu widzenia realizacji celów programu rewitalizacji przy jednoczesnym założeniu, że na etapie jego tworzenia poziom gotowości realizacyjnej oraz stopień dojrzałości przedsięwzięć jest silnie zróżnicowany. Z tego względu szczegółowa charakterystyka przedsięwzięć różni się pomiędzy nimi w zależności od aktualnego stopnia zaawansowania każdego z nich. W toku prac związanych z wdrażaniem gminnego programu rewitalizacji i realizacją kolejnych przedsięwzięć punktem wyjścia w przygotowaniu ich szczegółowych koncepcji będzie każdorazowo uwzględnienie celów i kierunków, które mają zostać osiągnięte w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Z uwagi na pełnienie przez program rewitalizacji roli strategii innego instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane między innymi poprzez projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, zgodnie z szacunkowymi ramami finansowymi programu.

Dla zapewnienia jak najlepszej efektywności poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach programu przyjęto założenie, że przystąpienie do ich realizacji zostanie każdorazowo poprzedzone szczegółową analizą założeń w oparciu o ocenę najlepszych możliwych praktyk oraz doświadczeń, a następnie dostosowanie ich do lokalnych uwarunkowań Gminy. Takie podejście wymaga odpowiedniej struktury zarządzania realizacją programu rewitalizacji w celu osiągnięcia najlepszych efektów procesu rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono ujednoliconą strukturę **projektów rewitalizacyjnych**¹⁷ w formie tabelarycznej, zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji (art. 15 ust. 1). Każde przedsięwzięcie zawiera te same elementy: nazwę i realizatorów, zakres, lokalizację, wartość, rezultaty wraz ze sposobem oceny oraz opis dostępności.

Grupy docelowe przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Będków skierowane są do szerokiego grona interesariuszy rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji, na którym zidentyfikowano koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i gospodarczej.

Podstawową grupę docelową działań rewitalizacyjnych stanowią mieszkańcy sołectwa Będków, w szczególności dzieci i młodzież, osoby starsze, rodziny z dziećmi, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby o ograniczonej mobilności oraz osoby wymagające wsparcia w dostępie do usług publicznych. Istotną grupę odbiorców stanowią również użytkownicy infrastruktury publicznej, uczestnicy życia społecznego, organizacje pozarządowe, lokalni liderzy społeczni, jednostki organizacyjne gminy oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji.

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępności usług społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i sportowych, poprawę jakości przestrzeni publicznych, wzrost aktywności społecznej oraz tworzenie warunków sprzyjających integracji społecznej i rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości. Charakter poszczególnych projektów powoduje, że ich efekty będą oddziaływać nie tylko na mieszkańców obszaru rewitalizacji, ale również na pozostałych mieszkańców Gminy Będków korzystających z infrastruktury i usług publicznych zlokalizowanych w miejscowości Będków.

P1. Budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej z przestrzenią historyczno-edukacyjną

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
Nazwa i podmioty realizujące	Budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej z przestrzenią historyczno-edukacyjną. Realizator: Gmina Będków.
Zakres realizowanych zadań	Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej, rozbórka istniejącego budynku przedszkola, budowa nowego obiektu łączącego funkcje żłobka, przedszkola i biblioteki publicznej wraz z przestrzenią historyczno-edukacyjną, wyposażenie obiektu oraz zagospodarowanie terenu (ciągi piesze, zieleń, plac zabaw, mała architektura). Uzupełniająco: realizacja działań społecznych i edukacyjnych (warsztaty, zajęcia, wydarzenia lokalne, aktywizacja mieszkańców). W obiekcie przewiduje się możliwość organizacji wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych skierowanych do mieszkańców, wspierających

¹⁷ Warunkiem realizacji projektu jest pozyskanie środków zewnętrznych

	realizację celów społecznych procesu rewitalizacji oraz rozwój lokalnej aktywności społecznej.
Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 269/15, obręb Będków (0001).
Przewidywany harmonogram realizacji	2026–2029
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel wzmocnienia kapitału społecznego oraz poprawy dostępności usług społecznych poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej, opiekuńczej i kulturalnej, sprzyjającej integracji mieszkańców oraz aktywizacji różnych grup społecznych. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: rozwój usług społecznych i opiekuńczych; tworzenie miejsc integracji społecznej; aktywizacja mieszkańców poprzez działania edukacyjne i kulturalne; integracja międzypokoleniowa; wzmacnianie roli instytucji lokalnych; a także uzupełniając: adaptacja i rozwój infrastruktury społecznej o wysokim standardzie funkcjonalnym.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny	Wskaźniki produktu: – liczba utworzonych obiektów infrastruktury społecznej – 1 szt. – liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 – 16 miejsc – liczba miejsc wychowania przedszkolnego – 50 miejsc Wskaźniki rezultatu: – liczba osób korzystających rocznie z obiektu – ok. 1 500 osób/rok – liczba użytkowników biblioteki – ok. 1 200 osób/rok – liczba uczestników działań społecznych i edukacyjnych – min. 600 osób/rok Sposób oceny: dokumentacja powykonawcza, ewidencja dzieci w żłobku i przedszkolu, statystyki biblioteczne, listy obecności oraz sprawozdania jednostek organizacyjnych gminy.
Opis działań zapewniających dostępność	Zapewnienie dostępności architektonicznej (windy, podjazdy, brak barier), czytelne oznakowanie oraz dostosowanie funkcji obiektu do potrzeb różnych grup użytkowników.
Szacowana wartość	Etap I – 206 640,00 zł Etap II – 14 500 000,00 zł brutto
Planowane źródło finansowania	FELD.05.03, FELD.06.02, FELD.07.05, środki własne gminy oraz programy krajowe (m.in. Maluch+, NPRCz, programy społeczne MRPiPS).

P2. Budowa hali sportowej przy ZSP w Będkowie

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
---	------

Nazwa i podmioty realizujące	Budowa hali sportowej przy ZSP w Będkowie wraz z utworzeniem Centrum Aktywności Lokalnej. Realizator: Gmina Będków. Partnerzy: Zespół Szkolno-Przedszkolny w Będkowie, organizacje pozarządowe (do wskazania), Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje: – rozbiórkę istniejącej infrastruktury i budowę hali sportowej z zapleczem, – utworzenie przestrzeni wielofunkcyjnej (sala aktywności lokalnej, strefa spotkań, siłownia), – zagospodarowanie terenu (ciągi piesze, oświetlenie, siłownia plenerowa), – wyposażenie obiektu, oraz komponent społeczny (kluczowy dla rewitalizacji): – program aktywizacji dzieci i młodzieży (zajęcia sportowe, profilaktyczne), – zajęcia dla seniorów (aktywność ruchowa, integracja), – działania integracyjne dla mieszkańców (wydarzenia lokalne, turnieje, spotkania), – programy wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, – wykorzystanie obiektu jako miejsca działań animacyjnych i społecznych.
Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 269/15, obręb Będków (0001).
Przewidywany harmonogram realizacji	2024–2026 (infrastruktura) + działania społeczne: 2026–2030 (ciągłe, w okresie trwałości projektu).
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel wzmocnienia kapitału społecznego oraz zwiększenia aktywności mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury sprzyjającej integracji społecznej, aktywizacji fizycznej oraz prowadzeniu działań społecznych i edukacyjnych. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: rozwój usług społecznych i aktywizacyjnych; tworzenie miejsc integracji społecznej; aktywizacja mieszkańców poprzez działania sportowe, edukacyjne i profilaktyczne; integracja międzypokoleniowa; a także w wymiarze przestrzennym: rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej; zagospodarowanie i uporządkowanie przestrzeni publicznych; zwiększenie dostępności przestrzeni i usług.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt przyczyni się do zwiększenia aktywności społecznej i fizycznej mieszkańców oraz stworzenia trwałej infrastruktury integracji społecznej. Wskaźniki produktu: – liczba utworzonych obiektów infrastruktury społecznej – 1 szt. – liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.

	Wskaźniki rezultatu: – liczba osób korzystających rocznie z obiektu – ok. 2 500 osób/rok – liczba uczestników działań społecznych i aktywizacyjnych – min. 800 osób/rok – liczba wydarzeń integracyjnych i społecznych – min. 12 rocznie Sposób oceny: dokumentacja powykonawcza, ewidencja użytkowników, harmonogram zajęć, listy obecności, sprawozdania GOPS i jednostek gminy.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zakłada pełną dostępność architektoniczną (brak barier, dostępne sanitariaty, odpowiednie ciągi komunikacyjne), a także dostępność funkcjonalną – programy dedykowane osobom z niepełnosprawnościami, seniorom i osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Zapewniona będzie także dostępność informacyjno-komunikacyjna.
Szacowana wartość	12 000 000,00 zł brutto
Planowane źródło finansowania	Podstawowe: – Program Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027 (FELD.05.03) – jako projekt rewitalizacyjny o charakterze zintegrowanym (infrastruktura + działania społeczne), – środki własne gminy, – Polski Ład. Uzupełniające (komponent społeczny): – FELD.07.05 (integracja społeczna), – Program Aktywni Seniorzy (ASY) – działania dla seniorów, – Program Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, – Program Opieka wytchnieniowa, – NOWEFIO – działania społeczne i animacyjne, – Programy NCK (np. Kultura–Interwencje, Synergie) – wydarzenia lokalne. Uzupełniające (infrastruktura/dostępność): – PFRON, – Fundusz Dostępności BGK, – WFOŚiGW/NFOŚiGW (jeśli zastosowane zostaną rozwiązania OZE/energetyczne).

P3. Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
Nazwa i podmioty realizujące	Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków. Realizator: Gmina Będków. Partnerzy: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, instytucje kultury, organizacje pozarządowe (do wskazania).
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej centrum miejscowości poprzez: opracowanie dokumentacji projektowej (z uwzględnieniem wytycznych konserwatorskich), uporządkowanie i pielęgnację zieleni oraz nowe nasadzenia, budowę i przebudowę ciągów pieszych, montaż elementów małej architektury (ławki, kosze, oświetlenie), utworzenie elementów infrastruktury rekreacyjnej ¹⁸ .

¹⁸ w przestrzeni, która jest zaplanowana do rewitalizacji nie planuje się działań integracyjnych typu festyny to bardziej poprawa estetyki, funkcji reprezentacyjnych, funkcji rekreacyjnych, miejsc spotkań. Na działce sąsiedniej nr 359 jest plac zabaw, siłownia zewnętrzna, altana, tętnia i miejsce wykorzystywane na organizację wydarzeń tj. festyny, warsztaty, działania animacyjne.

	Uwarunkowania konserwatorskie: Przedsięwzięcie realizowane będzie na obszarze historycznego układu urbanistycznego miejscowości Będków objętego ochroną konserwatorską. Zakres planowanych prac, rozwiązania materiałowe, sposób zagospodarowania przestrzeni oraz elementy małej architektury powinny uwzględniać historyczne uwarunkowania przestrzenne i krajobrazowe miejscowości. Planowane działania wymagają prowadzenia bieżących konsultacji z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz uzyskania wymaganych uzgodnień, opinii i zezwoleń wynikających z przepisów odrębnych, w szczególności przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Projekt zakłada również możliwość realizacji działań animacyjnych, edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych służących aktywizacji mieszkańców oraz promocji wykorzystania zrewitalizowanej przestrzeni publicznej. W szczególności przewiduje się możliwość organizacji wydarzeń społecznych, spotkań mieszkańców, inicjatyw międzypokoleniowych oraz działań wzmacniających lokalną tożsamość i integrację społeczną, bezpośrednio powiązanych z celami przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.
Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 306/3, 307, obręb Będków (0001).
Przewidywany harmonogram realizacji	2026–2030
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel poprawy jakości przestrzeni publicznych oraz przywrócenia ich funkcji społecznych, integracyjnych i reprezentacyjnych, prowadząc do zwiększenia aktywności mieszkańców oraz wzmocnienia funkcji centrum miejscowości jako miejsca życia społecznego. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych; poprawa estetyki i jakości przestrzeni; zwiększenie dostępności przestrzeni dla wszystkich użytkowników; a także w wymiarze społecznym: tworzenie miejsc integracji społecznej; aktywizacja mieszkańców poprzez działania społeczne i kulturalne; wzmacnianie więzi społecznych i integracji międzypokoleniowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt przyczyni się do przywrócenia centrum miejscowości funkcji społecznych, integracyjnych i reprezentacyjnych oraz zwiększenia aktywności mieszkańców. Wskaźniki produktu: – liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych – 1 szt. – powierzchnia zrewitalizowanej przestrzeni – ok. 0,50 ha Wskaźniki rezultatu: – liczba osób korzystających rocznie z przestrzeni – ok. 2 000 osób/rok – liczba wydarzeń społecznych i integracyjnych – min. 10 rocznie. Sposób oceny: dokumentacja powykonawcza, protokoły odbioru robót, obserwacje użytkowania przestrzeni, ewidencja wydarzeń i uczestników, sprawozdania jednostek gminy.
Opis działań zapewniających	Projekt zakłada projektowanie uniwersalne przestrzeni publicznej, likwidację barier architektonicznych, dostosowanie ciągów pieszych do potrzeb osób z

dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	ograniczoną mobilnością oraz zastosowanie czytelnych i bezpiecznych rozwiązań komunikacyjnych.
Szacowana wartość	3 500 000,00 zł brutto (szacunek planistyczny dla zagospodarowania przestrzeni publicznej tej skali; do doprecyzowania na etapie dokumentacji projektowej)
Planowane źródło finansowania	Podstawowe: – Program Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027 (FELD.05.03) – jako projekt rewitalizacyjny o charakterze zintegrowanym (infrastruktura + działania społeczne), środki własne gminy oraz środki krajowe i unijne

P4. Poprawa dostępności i funkcjonalności budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
Nazwa i podmioty realizujące	Poprawa dostępności i funkcjonalności budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie. Realizator: Gmina Będków.
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje: opracowanie dokumentacji projektowej, budowę szybu windowego, montaż dźwigu osobowego oraz realizację prac towarzyszących (instalacyjnych, budowlanych i zagospodarowania terenu). Uzupełniająco: dostosowanie obiektu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami oraz wykorzystanie infrastruktury do działań integracyjnych i edukacyjnych (wsparcie uczniów, działania włączające, aktywizacja społeczna).
Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 268/7, obręb Będków (0001).
Przewidywany harmonogram realizacji	2025–2029 (dokumentacja: 2025–2026; realizacja: 2027–2029).
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel zwiększenia dostępności usług publicznych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez likwidację barier architektonicznych i poprawę funkcjonalności infrastruktury edukacyjnej. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: rozwój dostępnych usług społecznych i edukacyjnych; przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmacnianie integracji; wzmacnianie roli instytucji publicznych; a także w wymiarze przestrzennym: zwiększenie dostępności przestrzeni i usług; modernizacja i dostosowanie infrastruktury publicznej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt przyczyni się do likwidacji barier architektonicznych oraz zwiększenia dostępności budynku dla wszystkich użytkowników, w tym osób ze szczególnymi potrzebami. Wskaźniki produktu: – liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt.

	Wskaźniki rezultatu: – liczba osób korzystających rocznie z udogodnień – ok. 200 osób/rok – liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z infrastruktury – wzrost rok do roku Sposób oceny: dokumentacja powykonawcza, ewidencja użytkowników obiektu, dane szkoły i gminy, sprawozdania z wykorzystania infrastruktury.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt bezpośrednio realizuje zasady dostępności poprzez montaż windy, zapewnienie dostępu do wszystkich kondygnacji budynku oraz poprawę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i osób z ograniczoną mobilnością.
Szacowana wartość	800 000,00 zł brutto
Planowane źródło finansowania	FELD.05.03, FELD.06.02, środki własne gminy oraz środki krajowe, w szczególności PFRON i Fundusz Dostępności (BGK).

P5. Termomodernizacja Budynku Urzędu Gminy Będków

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
Nazwa i podmioty realizujące	Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku Urzędu Gminy Będków. Realizator: Gmina Będków.
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje: opracowanie dokumentacji projektowej, kompleksową termomodernizację budynku (docieplenie przegród, modernizacja systemu grzewczego, instalacja pompy ciepła), modernizację systemu ciepłej wody użytkowej, montaż instalacji fotowoltaicznej z magazynem energii, modernizację oświetlenia na LED oraz wdrożenie systemu wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła. Uzupełniająco: poprawa dostępności budynku (windy, podjazdy, toalety dostosowane, systemy wspierające orientację – Braille, pętla indukcyjna, oznaczenia, miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami). Uwarunkowania konserwatorskie: Przedsięwzięcie realizowane będzie na obszarze objętym ochroną konserwatorską lub w bezpośrednim sąsiedztwie zabytkowego układu przestrzennego miejscowości Będków. Realizacja inwestycji wymaga uwzględnienia historycznych uwarunkowań przestrzennych oraz prowadzenia uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wszelkie planowane rozwiązania projektowe powinny uzyskać akceptację konserwatorską oraz spełniać wymagania wynikające z przepisów odrębnych dotyczących ochrony zabytków.
Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 272/2, obręb Będków (0001).
Przewidywany harmonogram realizacji	2029
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel poprawy jakości infrastruktury publicznej oraz warunków środowiskowych poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynku oraz jego dostępności dla wszystkich mieszkańców.

	Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: poprawa efektywności energetycznej budynków; ograniczenie emisji i poprawa jakości powietrza; modernizacja infrastruktury technicznej; poprawa stanu technicznego zabudowy; wdrażanie rozwiązań proekologicznych; a także: zwiększenie dostępności usług publicznych; wzmocnienie funkcji instytucji publicznych.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt przyczyni się do poprawy efektywności energetycznej budynku, ograniczenia emisji CO₂ oraz zwiększenia dostępności usług publicznych dla mieszkańców. Wskaźniki produktu: – liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. – liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: – zmniejszenie zużycia energii w budynku – min. 30% – liczba osób korzystających z udogodnień – ok. 1 000 osób/rok – redukcja emisji CO₂ – spadek rok do roku. Sposób oceny: audyt energetyczny (przed i po), dokumentacja techniczna, rachunki za energię, ewidencja użytkowników oraz sprawozdania gminy.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zapewnia dostępność poprzez montaż windy, wykonanie podjazdów, dostosowanie toalet, zastosowanie oznaczeń (Braille), pętli indukcyjnej oraz innych rozwiązań wspierających orientację i komunikację osób ze szczególnymi potrzebami.
Szacowana wartość	3 000 000,00 zł brutto
Planowane źródło finansowania	FELD.02.01, FELD.05.03 - wyłącznie jako element projektu towarzyszący szerszemu przedsięwzięciu rewitalizacyjnemu ukierunkowanemu na poprawę dostępności, funkcjonalności i jakości świadczenia usług publicznych dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. środki własne gminy oraz środki krajowe (NFOŚiGW/WFOŚiGW, Fundusz Dostępności, PFRON).

P6. Utworzenie i wyposażenie strefy aktywności fizycznej w hali sportowej w Będkowie

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
Nazwa i podmioty realizujące	Utworzenie i wyposażenie strefy aktywności fizycznej w hali sportowej w Będkowie. Realizator: Gmina Będków.
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje zakup i montaż wyposażenia siłowni (sprzęt cardio, wolne ciężary, akcesoria fitness), wyposażenie przestrzeni do zajęć indywidualnych i grupowych, dostosowanie wyposażenia do potrzeb różnych grup użytkowników oraz zapewnienie bezpieczeństwa poprzez odpowiednie oznakowanie i instrukcje. Uzupełniająco: realizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych i integracyjnych dla mieszkańców (dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy).

Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 269/15, obręb Będków (0001) – w budowanej hali sportowej.
Przewidywany harmonogram realizacji	2026–2027
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel zwiększenia aktywności fizycznej mieszkańców oraz wzmocnienia integracji społecznej poprzez rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej i wykorzystanie infrastruktury do działań aktywizacyjnych. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: rozwój usług społecznych i aktywizacyjnych; aktywizacja mieszkańców poprzez działania sportowe i prozdrowotne; integracja społeczna i międzypokoleniowa; a także w wymiarze przestrzennym: rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej; zapewnienie dostępności infrastruktury dla różnych grup użytkowników.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt przyczyni się do zwiększenia aktywności fizycznej mieszkańców oraz rozszerzenia oferty zajęć sportowych i integracyjnych na obszarze rewitalizacji. Wskaźniki produktu: – liczba wyposażonych obiektów infrastruktury sportowej – 1 szt. Wskaźniki rezultatu: – liczba osób korzystających rocznie z siłowni – ok. 1 000 osób/rok – liczba uczestników zajęć sportowych i rekreacyjnych – min. 500 osób/rok – liczba zajęć grupowych – min. 100 rocznie Sposób oceny: ewidencja użytkowników, harmonogram zajęć, listy obecności, sprawozdania jednostek gminy.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zakłada dostosowanie wyposażenia i przestrzeni do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością oraz zapewnienie czytelnego oznakowania i bezpiecznego użytkowania sprzętu.
Szacowana wartość	300 000,00 zł brutto
Planowane źródło finansowania	FELD.07.05, środki własne gminy oraz programy krajowe (np. Aktywni Seniorzy, NOWEFIO, programy sportowe).

P7. Utworzenie i rozwój strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta w Będkowie

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
---	------

Nazwa i podmioty realizujące	Utworzenie i rozwój strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta w Będkowie. Realizator: Gmina Będków.
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje: opracowanie dokumentacji projektowej, przebudowę istniejącego boiska, budowę bieżni lekkoatletycznej, budowę trybun dla widzów, wykonanie oświetlenia obiektu, modernizację i relokację boiska typu „Orlik”, zakup wyposażenia do utrzymania infrastruktury sportowej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektu. Uzupełniająco: organizacja zajęć sportowych, wydarzeń integracyjnych, aktywizacja dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Uzupełnieniem działań infrastrukturalnych będą przedsięwzięcia o charakterze społecznym i integracyjnym wykorzystujące powstałą infrastrukturę, w tym wydarzenia sportowe, rekreacyjne, rodzinne i międzypokoleniowe, służące zwiększeniu aktywności mieszkańców oraz wzmacnianiu więzi społecznych na obszarze rewitalizacji.
Lokalizacja	Będków, dz. nr ewid. 269/15, 274/1, 268/7, 268/3, fragment działki 274/2, obręb Będków (0001).
Przewidywany harmonogram realizacji	2026–2029 (dokumentacja: 2026–2027; realizacja: 2027–2029).
Cele rewitalizacji	Projekt realizuje cel poprawy jakości przestrzeni publicznych oraz zwiększenia aktywności społecznej i fizycznej mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury sportowej i stworzenie przestrzeni integracji lokalnej. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: zagospodarowanie i uporządkowanie przestrzeni publicznych; rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej; poprawa estetyki i jakości przestrzeni; a także w wymiarze społecznym: rozwój aktywności mieszkańców; działania integracyjne i animacyjne; integracja społeczna i międzypokoleniowa; wykorzystanie przestrzeni publicznych dla aktywności społeczno-gospodarczej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Projekt przyczyni się do zwiększenia aktywności fizycznej mieszkańców, integracji społecznej oraz poprawy jakości przestrzeni publicznej. Wskaźniki produktu: – liczba zmodernizowanych/utworzonych obiektów sportowych – 1 kompleks Wskaźniki rezultatu: – liczba osób korzystających rocznie z obiektu – ok. 2 000 osób/rok – liczba wydarzeń sportowych i integracyjnych – min. 20 rocznie – liczba uczestników wydarzeń – min. 800 osób/rok

	Sposób oceny: dokumentacja powykonawcza, ewidencja użytkowników, harmonogram wydarzeń, listy obecności, sprawozdania gminy.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zakłada dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami poprzez zapewnienie dostępnych ciągów komunikacyjnych, odpowiedniej organizacji przestrzeni oraz dostępnych miejsc dla użytkowników i widzów.
Szacowana wartość	Etap I – 71 340,00 zł Etap II – ok. 6 000 000,00 zł brutto (szacunek planistyczny)
Planowane źródło finansowania	FELD.05.03, FELD.07.05, środki własne gminy oraz programy krajowe (np. Aktywni Seniorzy, NOWEFIO, programy sportowe, ewentualnie środki ARiMR/LEADER).

P8. Program aktywizacji społecznej i integracji mieszkańców „Aktywny Będków”

Element wymagany ustawą o rewitalizacji	Opis
Nazwa i podmioty realizujące	Program aktywizacji społecznej i integracji mieszkańców „Aktywny Będków”. Realizator: Gmina Będków (we współpracy z GOK, szkołą, organizacjami pozarządowymi).
Zakres realizowanych zadań	Kompleksowy program działań społecznych obejmujący: – organizację zajęć sportowych, rekreacyjnych i prozdrowotnych (dzieci, młodzież, seniorzy) – warsztaty integracyjne i międzypokoleniowe – działania animacyjne w przestrzeni publicznej (festyny, wydarzenia lokalne) – wsparcie kompetencji społecznych i obywatelskich mieszkańców – rozwój wolontariatu i inicjatyw oddolnych – działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu – wykorzystanie infrastruktury (świetlica, stadion, przestrzeń publiczna)
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji – w szczególności Będków (Dom Kultury, boisko sportowe, przestrzeń publiczna)
Przewidywany harmonogram realizacji	2026–2030 (działania ciągłe, cykliczne)
Cele rewitalizacji	Cele rewitalizacji (syntetycznie): Projekt realizuje cel wzmocnienia kapitału społecznego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz zwiększenia aktywności mieszkańców poprzez kompleksowe działania społeczne i animacyjne. Projekt wpisuje się w następujące kierunki działań rewitalizacyjnych: rozwój usług społecznych i aktywizacyjnych; tworzenie i rozwój miejsc integracji społecznej; aktywizacja mieszkańców poprzez działania edukacyjne, społeczne i kulturalne; integracja międzypokoleniowa; wzmacnianie roli instytucji lokalnych; a także:

	💡 wspieranie inicjatyw lokalnych i ekonomii społecznej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Wskaźniki produktu – liczba uczestników działań: min. 300 osób rocznie – liczba wydarzeń i działań: min. 25 rocznie – liczba inicjatyw oddolnych: min. 5 rocznie Wskaźniki rezultatu – wzrost aktywności społecznej mieszkańców – zwiększenie integracji międzypokoleniowej – poprawa jakości życia Sposób oceny: listy obecności, sprawozdania, dokumentacja wydarzeń, ankiety uczestników
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Zapewnienie dostępności architektonicznej i organizacyjnej (dostosowanie miejsc, form wsparcia, możliwość udziału osób z niepełnosprawnościami, seniorów).
Szacowana wartość	1 000 000 zł (cały okres realizacji)
Planowane źródło finansowania	EFS+ (FELD.07), programy społeczne (NOWEFIO, Aktywni+), środki własne gminy

Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. b ustawy o rewitalizacji, elementem gminnego programu rewitalizacji są również pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące kierunki działań w ramach przyjętych celów programu. Stanowią one potencjalne na dzień opracowania programu działania wspierające osiągnięcie celów procesu rewitalizacji, których realizacja ma jednak charakter otwarty i będzie uzależniona od szczegółowych możliwości realizacyjnych na przestrzeni najbliższych lat. Powyższe możliwości będą w szczególności konsekwencją stopnia pozyskania wsparcia zewnętrznego na realizację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, co w przypadku skierowania dodatkowych środków zewnętrznych niewątpliwie wpłynie na możliwość realizacji na szerszą skalę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć.

Poniżej opracowano tabelę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych dla Programu. Tabela została przygotowana zgodnie z logiką stosowaną w GPR-ach oraz na podstawie wzoru z innej gminy, dostosowanego do celów i kierunków działań rewitalizacyjnych przyjętych w programie.

Tabela 17. Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące cele i kierunki działań rewitalizacyjnych GPR

Nazwa kierunku działań rewitalizacyjnych	Opis dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Podmiot realizujący	Powiązanie z celami rewitalizacji	Szacunkowy koszt (PLN)	Potencjalne kierunki finansowania
Wzmacnianie aktywności społecznej i integracji mieszkańców	Organizacja programów aktywizacyjnych, warsztatów, wydarzeń społecznych i integracyjnych; rozwój inicjatyw oddolnych i wolontariatu; działania międzypokoleniowe	Gmina Będków, GOPS, GOK, NGO	Cel społeczny	ok. 600 000	FELD.07.05, NOWEFIO, Aktywni Seniorzy, budżet gminy
Rozwój infrastruktury społecznej i miejsc aktywności lokalnej	Tworzenie i doposażenie świetlic, klubów seniora, przestrzeni spotkań mieszkańców oraz miejsc integracji społecznej	Gmina Będków, instytucje kultury, NGO	Cel społeczny, przestrzenny	ok. 1 200 000	FELD.06.02, programy krajowe
Rozwój oferty kulturalnej i edukacyjnej	Organizacja wydarzeń kulturalnych, warsztatów edukacyjnych, zajęć dla dzieci i młodzieży oraz działań promujących lokalną tożsamość	Gmina Będków, szkoły, biblioteka, NGO	Cel społeczny	ok. 400 000	NCK, NPRCz, FELD.07, budżet gminy
Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa lokalnego	Tworzenie ścieżek edukacyjnych, działania historyczne, promocja tradycji lokalnych, niewielkie prace adaptacyjne obiektów	Gmina Będków, instytucje kultury	Cel społeczny, przestrzenny	ok. 1 000 000	programy MKiDN, FELD, LEADER
Poprawa jakości przestrzeni publicznych	Zagospodarowanie skwerów, terenów zieleni, wprowadzanie małej architektury, poprawa estetyki przestrzeni	Gmina Będków	Cel przestrzenny	ok. 2 500 000	WFOŚiGW, budżet gminy
Rozwój zielonej infrastruktury i adaptacja do zmian klimatu	Nasadenia zieleni, tworzenie terenów rekreacyjnych, mała retencja, poprawa warunków środowiskowych	Gmina Będków	Cel środowiskowy	ok. 1 000 000	FELD.02, WFOŚiGW, NFOŚiGW

Poprawa bezpieczeństwa i dostępności przestrzeni	Budowa i modernizacja chodników, oświetlenia, przejść dla pieszych, elementów poprawy bezpieczeństwa ruchu	Gmina Będków	Cel przestrzenny, społeczny	ok. 2 000 000	FELD, programy krajowe, budżet gminy
Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i usług	Wsparcie inicjatyw gospodarczych, rozwój drobnych usług, organizacja wydarzeń promujących lokalne produkty	Gmina Będków, przedsiębiorcy, NGO	Cel gospodarczy	ok. 500 000	FELD, LEADER, programy regionalne

Źródło: opracowanie własne

Szacuje się, że realizacja pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie finansowana w około 20–30% ze środków własnych beneficjentów i budżetu gminy oraz w 70–85% ze środków zewnętrznych, w szczególności funduszy europejskich, programów krajowych, środków budżetu państwa, środków LGD „BUD-UJ RAZEM” oraz innych źródeł dedykowanych rozwojowi lokalnemu i rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono tabelę zbiorczą budżetu i harmonogramu realizacji przedsięwzięć podstawowych Programu. Zestawienie obejmuje szacunkową wartość projektów, przewidywany okres realizacji oraz orientacyjną strukturę finansowania z uwzględnieniem środków Unii Europejskiej jako głównego źródła finansowania zewnętrznego.

Tabela 18. Szacowany budżet i harmonogram planowanych do realizacji podstawowych projektów rewitalizacyjnych wraz ze strukturą finansowania

Nr projektu	Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Planowany okres realizacji	Szacunkowa wartość projektu (PLN)	Środki UE (PLN)	Udział UE (%)	Środki krajowe / budżet gminy (PLN)	Udział środków własnych (%)	Potencjalne źródła finansowania
P1	Budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej z przestrzenią historyczno-edukacyjną	2026–2029	14 706 640	12 500 644	85%	2 205 996	15%	FELD.05.03, FELD.06.02, FELD.07.05, Maluch+, NPRCz
P2	Budowa hali sportowej przy ZSP w Będkowie	2024–2026	12 000 000	10 200 000	85%	1 800 000	15%	FELD.05.03, FELD.07.05, Polski Ład
P3	Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków	2026–2030	3 500 000	2 975 000	85%	525 000	15%	FELD.05.03, WFOŚiGW

P4	Poprawa dostępności i funkcjonalności budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie	2025–2029	800 000	680 000	85%	120 000	15%	FELD.05.03, FELD.06.02, PFRON
P5	Termomodernizacja Budynku Urzędu Gminy Będków	2029	3 000 000	2 550 000	85%	450 000	15%	FELD.02.01, FELD.05.03 – jedynie jako element uzupełniający towarzyszący, WFOŚiGW, NFOŚiGW
P6	Utworzenie i wyposażenie strefy aktywności fizycznej w hali sportowej w Będkowie	2026–2027	300 000	255 000	85%	45 000	15%	FELD.07.05
P7	Utworzenie i rozwój strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta w Będkowie	2026–2029	6 071 340	5 160 639	85%	910 701	15%	FELD.05.03, FELD.07.05
P8	Program aktywizacji społecznej i integracji mieszkańców „Aktywny Będków”	2026–2030	1 000 000	850 000	85%	150 000	15%	FELD.07.05, NOWEFIO, ASY

Źródło: opracowanie własne

Rozdział VI. Mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych

Niniejszy rozdział opisuje mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych

Niniejszy rozdział przedstawia mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Będków. Jego celem jest wykazanie, że zaplanowane przedsięwzięcia nie stanowią zbioru odrębnych, incydentalnych działań inwestycyjnych i społecznych, lecz tworzą spójny, logicznie powiązany system interwencji ukierunkowany na przezwyciężenie zdiagnozowanych problemów oraz osiągnięcie trwałej zmiany społeczno-przestrzennej.

Mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych w Gminie służą temu, aby przedsięwzięcia ujęte w GPR tworzyły spójny „pakiet zmiany”, a nie zbiór odrębnych inwestycji. Wynika to bezpośrednio z definicji rewitalizacji jako procesu prowadzonego **w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki**, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy na podstawie GPR.

Zastosowane mechanizmy integracji obejmują:

- koncentrację i komplementarność przestrzenną działań,
- komplementarność problemową przedsięwzięć,
- integrację proceduralno-instytucjonalną procesu rewitalizacji,
- komplementarność działań w ujęciu międzyokresowym,
- komplementarność źródeł finansowania,
- komplementarność i powiązania projektów rewitalizacyjnych między sobą.

Ich łączne zastosowanie pozwala wykazać, że GPR stanowi kompleksowy i zintegrowany instrument rozwoju lokalnego.

Koncentracja i komplementarność przestrzenna

Koncentracja przestrzenna działań rewitalizacyjnych w Gminie Będków została ukierunkowana na centrum miejscowości Będków oraz jego bezpośrednie otoczenie, które pełni funkcje administracyjne, społeczne i usługowe. To właśnie w tej części gminy zlokalizowana jest zasadnicza część przedsięwzięć rewitalizacyjnych, co pozwala na osiągnięcie efektu skali oraz uniknięcie rozproszenia interwencji.

Kluczową rolę w tym układzie pełni projekt „Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków” (P3), który obejmuje kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznej, w tym przebudowę ciągów pieszych, wprowadzenie małej architektury oraz uporządkowanie zieleni. Projekt ten tworzy podstawową „ramę przestrzenną” dla innych działań rewitalizacyjnych, pełniąc funkcję centralnej przestrzeni integracji społecznej.

Bezpośrednio w tym samym układzie przestrzennym zlokalizowane są projekty infrastruktury społecznej, w tym budowa budynku przedszkola, żłobka i biblioteki (P1) oraz budowa hali sportowej z funkcją Centrum Aktywności Lokalnej (P2). Ich lokalizacja w obrębie tej samej struktury przestrzennej powoduje, że powstaje spójny układ miejsc codziennego użytkowania – edukacji, aktywności fizycznej i integracji społecznej.

Komplementarność przestrzenna przejawia się w tym, że przestrzenie publiczne (P3) stanowią naturalne otoczenie i rozszerzenie funkcji obiektów publicznych (P1, P2), natomiast infrastruktura społeczna generuje ruch i aktywność, które „ożywiają” przestrzeń. W efekcie centrum miejscowości przestaje pełnić wyłącznie funkcje komunikacyjne lub reprezentacyjne, a zaczyna funkcjonować jako rzeczywiste centrum życia społecznego.

Komplementarność problemowa przedsięwzięć

Zestaw przedsięwzięć rewitalizacyjnych został zaprojektowany w sposób odpowiadający na zróżnicowaną strukturę problemów zidentyfikowanych w gminie, przy jednoczesnym zapewnieniu ich wzajemnego powiązania. Program obejmuje zarówno działania infrastrukturalne, jak i społeczne, co odpowiada ustawowemu rozumieniu rewitalizacji jako procesu kompleksowego.

Projekt P1 odpowiada na problem ograniczonej dostępności usług opiekuńczych, edukacyjnych i kulturalnych, tworząc nowoczesną infrastrukturę łączącą funkcje żłobka, przedszkola i biblioteki. Jednocześnie poprzez zaplanowane działania społeczne i edukacyjne (warsztaty, wydarzenia, aktywizacja mieszkańców) wykracza poza wymiar infrastrukturalny i bezpośrednio oddziałuje na sferę społeczną.

Projekt P2 odpowiada na potrzebę aktywizacji mieszkańców oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez utworzenie wielofunkcyjnego centrum aktywności lokalnej. Zakres przedsięwzięcia obejmuje nie tylko budowę hali sportowej, lecz również szeroki komponent społeczny, w tym programy dla dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób zagrożonych wykluczeniem.

Projekt P3 z kolei rozwiązuje problem degradacji przestrzeni publicznej oraz braku miejsc integracji społecznej, przywracając centrum miejscowości funkcje społeczne, kulturowe i reprezentacyjne.

Komplementarność problemowa polega na tym, że projekty nie konkurują ze sobą ani nie powielają działań, lecz odpowiadają na różne aspekty tego samego zjawiska kryzysowego. Infrastruktura społeczna (P1, P2) zapewnia ofertę i funkcje, natomiast przestrzeń publiczna (P3) stanowi miejsce ich realizacji. W efekcie powstaje spójny mechanizm oddziaływania, w którym działania przestrzenne i społeczne wzajemnie się wzmacniają.

Jednocześnie wskazuje się, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie odbywać się **z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w szczególności art. 51 i 52 dotyczących ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów**. Na etapie przygotowania dokumentacji projektowej oraz realizacji poszczególnych inwestycji każdorazowo analizowane będzie występowanie gatunków objętych ochroną oraz potencjalne ryzyko naruszenia zakazów obowiązujących względem gatunków chronionych. W przypadku stwierdzenia występowania chronionych siedlisk lub gatunków działania inwestycyjne będą prowadzone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz wymaganiami właściwych organów ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 56 ust. 1 i 2 ww. ustawy, odpowiednio Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na czynności podlegające zakazom obowiązującym w stosunku do gatunków objętych ochroną. Zezwolenia mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym

stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów oraz spełniona jest przynajmniej jedna przesłanka z art. 56 ust. 4 pkt 1-7 ww. ustawy.

Część przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizowana będzie **w granicach historycznego układu urbanistycznego miejscowości Będków objętego ochroną konserwatorską**. Z tego względu działania inwestycyjne przewidziane w GPR będą prowadzone z poszanowaniem historycznych uwarunkowań przestrzennych i krajobrazowych oraz w uzgodnieniu z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Zakres dopuszczalnych przekształceń każdorazowo będzie wynikał z obowiązujących przepisów prawa oraz uzyskanych uzgodnień konserwatorskich.

Integracja proceduralno-instytucjonalna procesu rewitalizacji

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji w Gminie Będków opiera się na zintegrowanym modelu zarządzania, w którym gmina pełni rolę koordynatora procesu, a poszczególne przedsięwzięcia są przygotowywane i wdrażane w oparciu o jednolite zasady.

Wszystkie projekty rewitalizacyjne, niezależnie od ich charakteru, zostały opisane według tej samej struktury, obejmującej zakres rzeczowy, lokalizację, cele, wskaźniki oraz sposób oceny rezultatów. Takie podejście zapewnia porównywalność przedsięwzięć oraz umożliwia ich wspólne monitorowanie i ocenę.

Istotnym elementem integracji instytucjonalnej jest również zaangażowanie różnych podmiotów lokalnych. W przypadku projektu P2 przewidziano współpracę z jednostkami organizacyjnymi gminy oraz organizacjami społecznymi, co pozwala na lepsze wykorzystanie potencjału infrastruktury oraz zwiększenie trwałości efektów.

Integracja proceduralna przejawia się także w powiązaniu projektów inwestycyjnych z działaniami społecznymi. Każdy z kluczowych projektów zawiera komponent aktywizacyjny, co zapobiega sytuacji, w której infrastruktura pozostaje niewykorzystana po zakończeniu inwestycji.

Komplementarność działań w ujęciu międzyokresowym

Komplementarność międzyokresowa w Gminie Będków polega na powiązaniu projektów rewitalizacyjnych z dotychczasowymi działaniami inwestycyjnymi gminy oraz na wykorzystaniu zdobytych doświadczeń w sposób bardziej uporządkowany i strategiczny. Gmina Będków nie posiada wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w rozumieniu ustawy o rewitalizacji, ani **nie realizowała wcześniej programu rewitalizacji**.

Komplementarność międzyokresowa oznacza powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z działaniami realizowanymi przez Gminę Będków w latach poprzednich, tak aby proces rozwoju lokalnego miał charakter ciągły, konsekwentny i długofalowy. Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji nie stanowią pojedynczych, oderwanych inwestycji, lecz są kontynuacją oraz rozwinięciem działań podejmowanych przez samorząd na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju usług publicznych, wzmocnienia kapitału społecznego oraz poprawy stanu infrastruktury publicznej.

W poprzednich latach Gmina Będków realizowała działania związane z modernizacją i utrzymaniem infrastruktury edukacyjnej, społecznej, administracyjnej, sportowej i technicznej, a także przedsięwzięcia służące poprawie efektywności energetycznej budynków publicznych oraz zwiększaniu dostępności usług dla mieszkańców. Prowadzone były również działania społeczne, edukacyjne, kulturalne i integracyjne realizowane przez jednostki organizacyjne gminy, w

szczegółności Zespół Szkolno-Przedszkolny, Gminną Bibliotekę Publiczną, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe oraz jednostki OSP.

Planowane przedsięwzięcie **P1. Budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej z przestrzenią historyczno-edukacyjną** stanowi rozwinięcie dotychczasowych działań gminy ukierunkowanych na zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług edukacyjnych, opiekuńczych i kulturalnych. Projekt odpowiada na zidentyfikowane potrzeby związane z rozwojem oferty edukacyjnej i społecznej oraz tworzeniem nowoczesnej przestrzeni integracji mieszkańców różnych grup wiekowych.

Przedsięwzięcia **P2. Budowa hali sportowej przy ZSP w Będkowie**, **P6. Utworzenie i wyposażenie strefy aktywności fizycznej w hali sportowej w Będkowie** oraz **P7. Utworzenie i rozwój strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta w Będkowie** stanowią kontynuację działań prowadzonych przez gminę w zakresie rozwoju infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Dotychczasowe inwestycje oraz organizowane wydarzenia sportowe i integracyjne wskazały na potrzebę dalszego rozwijania miejsc służących aktywności fizycznej, integracji społecznej oraz zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci, młodzieży i osób starszych. Planowane przedsięwzięcia rozszerzą istniejącą ofertę oraz stworzą warunki do prowadzenia działań aktywizacyjnych przez cały rok.

Projekt **P3. Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków** stanowi kontynuację wcześniejszych działań związanych z poprawą jakości przestrzeni publicznych i estetyki miejscowości. Dotychczas realizowane przedsięwzięcia infrastrukturalne poprawiły warunki funkcjonowania przestrzeni publicznych, jednak nadal występuje potrzeba ich kompleksowego uporządkowania oraz dostosowania do funkcji społecznych, integracyjnych i reprezentacyjnych. Projekt przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności centrum miejscowości oraz stworzenia przestrzeni sprzyjającej aktywności mieszkańców.

Przedsięwzięcie **P4. Poprawa dostępności i funkcjonalności budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie** jest bezpośrednio powiązane z prowadzonymi wcześniej działaniami w zakresie rozwoju infrastruktury edukacyjnej oraz podnoszenia jakości usług publicznych. Projekt stanowi kolejny etap dostosowywania obiektów oświatowych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami oraz zmieniających się wymagań edukacyjnych i społecznych.

Projekt **P5. Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku Urzędu Gminy Będków** nawiązuje do wcześniejszych działań modernizacyjnych prowadzonych przez samorząd w zakresie poprawy efektywności energetycznej obiektów publicznych oraz zwiększania dostępności usług administracyjnych. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli ograniczyć koszty eksploatacyjne budynku, poprawić komfort użytkowników oraz zwiększyć dostępność urzędu dla wszystkich mieszkańców.

Szczególnym przykładem komplementarności międzyokresowej jest przedsięwzięcie **P8. Program aktywizacji społecznej i integracji mieszkańców „Aktywny Będków”**, które rozwija dotychczas prowadzone działania społeczne, edukacyjne, kulturalne i integracyjne realizowane przez gminne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne. Program stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy społeczne, w tym potrzebę zwiększenia aktywności mieszkańców, wzmacniania więzi społecznych, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz budowania lokalnej tożsamości. Jednocześnie będzie on wykorzystywał efekty infrastrukturalne osiągnięte dzięki realizacji pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W rezultacie wszystkie przedsięwzięcia przewidziane w Gminnym Programie Rewitalizacji tworzą logiczną kontynuację działań realizowanych przez Gminę Będków w poprzednich latach. Pozwala to na zachowanie ciągłości polityki rozwoju lokalnego, efektywne wykorzystanie dotychczas osiągniętych rezultatów oraz zwiększenie trwałości efektów rewitalizacji poprzez łączenie działań infrastrukturalnych, społecznych, edukacyjnych i środowiskowych.

Komplementarność źródeł finansowania

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych została zaplanowana w oparciu o zróżnicowany montaż finansowy, obejmujący środki własne gminy oraz środki zewnętrzne, w szczególności fundusze europejskie. Projekty infrastrukturalne, takie jak P1, P2 i P3, mogą być finansowane ze środków Programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027, w szczególności w ramach działań dotyczących rewitalizacji oraz infrastruktury społecznej. Jednocześnie komponenty społeczne tych projektów mogą korzystać z odrębnych instrumentów finansowych, w tym środków przeznaczonych na integrację społeczną.

Komplementarność finansowa polega na tym, że różne źródła finansowania są wykorzystywane do realizacji różnych elementów przedsięwzięć, co pozwala na zwiększenie zakresu interwencji oraz jej efektywności. Takie podejście umożliwia realizację projektów o charakterze kompleksowym, łączących inwestycje infrastrukturalne z działaniami społecznymi.

Komplementarność i powiązania projektów rewitalizacyjnych między sobą

Najistotniejszym elementem integracji jest wzajemne powiązanie projektów rewitalizacyjnych, które w Gminie Będków tworzą spójny system funkcjonalny. Rdzeniem tego systemu jest projekt P3, który tworzy przestrzeń publiczną pełniącą funkcję miejsca integracji społecznej.

Projekt P1 wprowadza do tej przestrzeni funkcje edukacyjne i społeczne, generując stały napływ użytkowników oraz aktywność codzienną. Z kolei projekt P2 rozszerza ofertę o funkcje sportowe i integracyjne, w tym działania skierowane do różnych grup społecznych.

Wzajemne powiązanie tych przedsięwzięć powoduje, że efekty jednego projektu wzmacniają efekty pozostałych. Przestrzeń publiczna umożliwia realizację działań społecznych, infrastruktura społeczna generuje aktywność mieszkańców, a działania animacyjne zwiększają wykorzystanie infrastruktury. W rezultacie Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków stanowi zintegrowany system działań, w którym projekty nie funkcjonują w izolacji, lecz tworzą powiązany układ prowadzący do trwałej poprawy jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienia funkcji społecznych i przestrzennych gminy.

Poniżej prezentuje się tabelę korelacji i oddziaływania projektów rewitalizacyjnych, wraz z czytelną skalą i krótkim podsumowaniem – w standardzie stosowanym w dobrych GPR-ach. Projekty tworzą zintegrowany system, w którym przedsięwzięcia infrastrukturalne (P1–P7) są komplementarne przestrzennie i funkcjonalnie, natomiast projekt P8 pełni rolę nadrzędną, zapewniając społeczne wykorzystanie powstałej infrastruktury i trwałość efektów rewitalizacji. Analiza wzajemnych powiązań projektów rewitalizacyjnych wskazuje na ich **wysoki poziom integracji oraz komplementarności funkcjonalnej**.

Najsilniejsze oddziaływania występują pomiędzy projektami infrastruktury społecznej (P1, P2), zagospodarowania przestrzeni publicznej (P3), rozwoju infrastruktury sportowej (P6, P7) oraz projektem społecznym (P8), który pełni funkcję integrującą i aktywizującą mieszkańców. Szczególne znaczenie ma projekt rewitalizacji centrum miejscowości Będków (P3), który stanowi

przestrzeń wspólną dla realizacji działań społecznych, kulturalnych i integracyjnych. Projekty infrastrukturalne generują stałą aktywność użytkowników, natomiast działania społeczne zapewniają trwałe wykorzystanie powstałej infrastruktury. W efekcie projekty tworzą spójny system wzajemnie powiązanych interwencji, w którym oddziaływanie poszczególnych przedsięwzięć nie ogranicza się do ich bezpośrednich efektów, lecz wzmacnia rezultaty pozostałych działań, co potwierdza zintegrowany charakter programu rewitalizacji.

Tabela 19. Korelacja i oddziaływanie projektów rewitalizacyjnych

Projekt	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
P1. Budowa budynku przedszkola, żłobka oraz Gminnej Biblioteki Publicznej z przestrzenią historyczno-edukacyjną	X	●	●	●	●	●	●	●
P2. Budowa hali sportowej przy ZSP w Będkowie	●	X	●	●	●	●	●	●
P3. Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków	●	●	X	●	●	●	●	●
P4. Poprawa dostępności i funkcjonalności budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Będkowie	●	●	●	X	●	●	●	●
P5. Poprawa efektywności energetycznej i dostępności budynku Urzędu Gminy Będków	●	●	●	●	X	●	●	●
P6. Utworzenie i wyposażenie strefy aktywności fizycznej w hali sportowej w Będkowie	●	●	●	●	●	X	●	●
P7. Utworzenie i rozwój strefy aktywności sportowej i integracji społecznej przy ul. Reymonta w Będkowie	●	●	●	●	●	●	X	●
P8. Program aktywizacji społecznej i integracji mieszkańców „Aktywny Będków”	●	●	●	●	●	●	●	X

Skala oddziaływania:

- 1 – oddziaływanie słabe (pośrednie)
- 2 – oddziaływanie umiarkowane (uzupełniające)
- 3 – oddziaływanie silne (bezpośrednie / synergiczne)

Źródło: opracowanie własne

Rozdział VII. Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Niniejszy rozdział zawiera opis powiązań Programu z dokumentami strategicznymi, planistycznymi i operacyjnymi na poziomie gminy, w tym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (planem ogólnym), a także opis powiązań z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

Proces programowania Programu został opracowany w sposób, który uwzględnia zakres rewitalizacji wynikający z dokumentów strategicznych krajowych regionalnych i lokalnych. Zgodnie z przepisami w sprawie rewitalizacji zapewniono przede wszystkim spójność zapisów Programu z kierunkami rozwoju Gminy wskazanymi w lokalnych dokumentach strategicznych.

Spójność GPR ze Strategią Rozwoju Gminy

Gmina Będków nie posiada aktualnej strategii rozwoju gminy przyjętej w oparciu o obowiązujące przepisy dotyczące planowania strategicznego. Dotychczasowe działania rozwojowe realizowane

były w oparciu o dokumenty sektorowe oraz bieżące decyzje inwestycyjne. W związku ze zmianami legislacyjnymi oraz rosnącym znaczeniem zintegrowanego planowania rozwoju, opracowanie strategii rozwoju gminy stanowi istotny kierunek dalszych działań samorządu.

Spójność GPR ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Będków

Gmina Będków, zgodnie z reformą planowania przestrzennego, jest w trakcie opracowywania nowego Planu Ogólnego, Uchwałą nr IV/35/24 Rady Gminy w Będkowie z dnia 13 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Będków podjęto prace nad opracowaniem Planu Ogólnego, jednak na okres opracowania GPR prace nie zostały zakończone. Analiza spójności projektowanego GPR przeprowadzona została w stosunku do obowiązującego dokumentu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

GPR pozostaje spójny z ustaleniami Studium, którego aktualna zmiana została przyjęta uchwałą nr VII/35/15 Rady Gminy w Będkowie z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Będków.

Dokument ten określa politykę przestrzenną gminy oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego, stanowiąc podstawę dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie ze Studium, struktura osadnicza gminy ma charakter rozproszony, z dominacją zabudowy o układzie ulicowym (rzędówki i ulicówki), przy czym szczególną rolę pełnią miejscowości Będków i Rzeczków jako ośrodki o bardziej wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. W tym kontekście koncentracja działań rewitalizacyjnych w miejscowości Będków jest zgodna z polityką przestrzenną gminy, zakładającą wzmacnianie funkcji lokalnych centrów oraz porządkowanie ich struktury przestrzennej.

Założenia GPR wpisują się w kierunki określone w Studium w szczególności poprzez:

- **wzmacnianie funkcji usługowych i społecznych ośrodka gminnego** – poprzez rozwój infrastruktury społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej, odpowiadającej roli Będkowa jako lokalnego centrum życia społecznego,
- **poprawę jakości przestrzeni publicznych i warunków zamieszkania** – w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy związane ze stanem technicznym infrastruktury oraz jakością zagospodarowania przestrzeni,
- **rozwój i uporządkowanie systemu terenów zieleni oraz przestrzeni rekreacyjnych**, których niedostateczny poziom zagospodarowania i funkcjonalności został wskazany w analizach jako istotna bariera jakości życia mieszkańców ,
- **zachowanie i wykorzystanie lokalnych uwarunkowań przestrzennych**, w tym istniejących układów zabudowy oraz potencjału przestrzeni publicznych i terenów niezagospodarowanych.

Ponadto działania rewitalizacyjne nie naruszają ustalonych w Studium funkcji terenów, lecz mają charakter uzupełniający i porządkujący, polegający na podnoszeniu jakości zagospodarowania, poprawie dostępności infrastruktury oraz nadawaniu istniejącym przestrzeniom nowych funkcji społecznych i integracyjnych. Tym samym nie zachodzi konieczność zmiany Studium w związku z realizacją GPR. Jednocześnie należy wskazać, że Studium zostało opracowane w 2015 r., co

oznacza, iż jego ustalenia nie uwzględniają w pełni aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz zmian systemowych w planowaniu przestrzennym. W tym kontekście GPR pełni również funkcję operacyjną, doprecyzowując kierunki działań w obszarach wymagających interwencji oraz wskazując konkretne przedsięwzięcia odpowiadające na współczesne potrzeby mieszkańców.

Spójność GPR z Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Będków na lata 2021-2025

GPR jest spójny z kierunkami lokalnej polityki społecznej określonymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (na poziomie gminy i powiatu) oraz z gminnymi programami sektorowymi: Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Będków na lata 2021-2025¹⁹. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków w sposób bezpośredni realizuje cele Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2025, w szczególności w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wzmacniania funkcji opiekuńczych i wychowawczych, aktywizacji mieszkańców oraz poprawy dostępności usług społecznych.

Cele strategii społecznej związane ze zwiększeniem dostępności usług dla dzieci, rodzin i osób starszych znajdują odzwierciedlenie w projektach infrastrukturalnych i społecznych GPR, w szczególności w projekcie **P1**, który rozwija usługi opieki nad dziećmi i funkcje edukacyjno-kulturalne, a także w projekcie **P8**, ukierunkowanym na bezpośrednią aktywizację i integrację mieszkańców. Projekty te odpowiadają na problemy ograniczonego dostępu do usług społecznych oraz potrzebę wsparcia rodzin i wzmacniania kapitału społecznego.

Cele strategii dotyczące integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu realizowane są poprzez projekty **P2 i P6**, które rozwijają ofertę aktywności fizycznej i społecznej, oraz poprzez projekt **P3**, który tworzy przestrzeń sprzyjającą integracji mieszkańców. Wspólnie projekty te zwiększają dostęp do działań społecznych i budują więzi lokalne, odpowiadając na problemy niskiej aktywności społecznej i ograniczonej integracji międzypokoleniowej.

W zakresie poprawy warunków życia i dostępności usług publicznych GPR realizuje cele strategii poprzez projekty **P4 i P5**, które eliminują bariery architektoniczne oraz poprawiają standard i dostępność infrastruktury publicznej. Działania te odpowiadają na potrzebę zapewnienia równego dostępu do usług dla wszystkich mieszkańców, w tym osób ze szczególnymi potrzebami.

Z kolei cele strategii związane z poprawą jakości życia mieszkańców i wzmacnianiem środowiska społecznego znajdują odzwierciedlenie w projektach **P3 i P7**, które poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz rozwój infrastruktury rekreacyjnej tworzą warunki do aktywnego spędzania czasu i budowania relacji społecznych.

W rezultacie Gminny Program Rewitalizacji stanowi narzędzie wdrażania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, przekładając jej cele na konkretne działania inwestycyjne i społeczne realizowane na obszarze rewitalizacji, co zapewnia spójność obu dokumentów oraz zwiększa skuteczność interwencji publicznej.

Spójność GPR ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Aktualizacja

¹⁹ Por. Uchwała nr XXI/163/21 w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Będków na lata 2021-2025.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, przyjęta uchwałą nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r., a następnie zaktualizowana uchwałą nr 359/25 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 25 marca 2025 r., jest podstawowym dokumentem określającym kierunki polityki rozwoju regionu w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Dokument wyznacza cele strategiczne oraz operacyjne, które stanowią ramy dla prowadzenia działań rozwojowych, w tym procesów rewitalizacji na poziomie lokalnym.

Gmina Będków, jako jednostka o charakterze wiejskim, wpisuje się w obszary wymagające wsparcia w zakresie przeciwdziałania negatywnym zjawiskom demograficznym, społecznym i gospodarczym, typowym dla terenów o niższej dostępności usług publicznych i ograniczonych funkcjach gospodarczych. W Strategii zwrócono uwagę na konieczność wzmacniania spójności terytorialnej regionu poprzez rozwój lokalnych ośrodków, poprawę jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianie kapitału społecznego i gospodarczego.

W celu zapewnienia spójności z dokumentami strategicznymi województwa łódzkiego, Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków został opracowany z uwzględnieniem priorytetów rozwojowych określonych w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Działania rewitalizacyjne zaplanowane w GPR koncentrują się na zintegrowanym podejściu do problemów społecznych, przestrzennych i środowiskowych, co odpowiada podejściu terytorialnemu wskazanemu w Strategii.

Strategia wskazuje trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer rozwoju: **Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka (cel 1)**, **Obywatelskie społeczeństwo równych szans (cel 2)** oraz **Atrakcyjna i dostępna przestrzeń (cel 3)**, a także cel horyzontalny dotyczący efektywnego i odpowiedzialnego zarządzania rozwojem regionu.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne przewidziane w GPR Gminy Będków pozostają spójne w szczególności z następującymi celami operacyjnymi Strategii:

- **Cel operacyjny 2.1 – Rozwój kapitału społecznego** – poprzez działania aktywizujące mieszkańców, integrujące społeczność lokalną oraz rozwijające ofertę społeczną i kulturalną (projekty P1, P4, P6),
- **Cel operacyjny 2.2 – Poprawa stanu zdrowia mieszkańców** – poprzez tworzenie warunków do aktywności społecznej i poprawę jakości życia (elementy projektów społecznych i przestrzennych),
- **Cel operacyjny 1.2 – Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego** – poprzez rozwój usług publicznych oraz infrastruktury sprzyjającej edukacji i aktywizacji mieszkańców (projekty P2, P6),
- **Cel operacyjny 3.1 – Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości środowiska** – poprzez działania związane z poprawą efektywności energetycznej, zagospodarowaniem przestrzeni oraz ograniczeniem presji na środowisko (projekty P3, P5),
- **Cel operacyjny 3.3 – Zwiększenie dostępności transportowej** – poprzez poprawę dostępności przestrzennej i funkcjonalności obszaru rewitalizacji (projekty infrastrukturalne),
- **Cel operacyjny 3.6 – Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych** – poprzez rozwój nowoczesnych form dostępu do usług publicznych,

- **Cel horyzontalny – prowadzenie zintegrowanej polityki rozwoju przestrzennego** – poprzez kompleksowe podejście do rewitalizacji jako procesu łączącego interwencje społeczne, przestrzenne i gospodarcze.

Istotnym elementem wdrażania Strategii są Zintegrowane Przedsięwzięcia Strategiczne (ZPS), które stanowią wiązki projektów realizujących cele w sposób skoordynowany i wieloaspektowy. Projekty rewitalizacyjne przewidziane w GPR Gminy Będków wpisują się w szczególności w następujące obszary:

- **ZPS 3. CZYSTE ŚRODOWISKO** – poprzez działania związane z poprawą efektywności energetycznej budynków, zagospodarowaniem przestrzeni publicznych oraz ograniczeniem negatywnego wpływu na środowisko (P3, P5),
- **ZPS 5. PROFESJONALNE ŁÓDZKIE** – poprzez rozwój kapitału ludzkiego, poprawę dostępu do usług oraz wzmacnianie potencjału społeczno-gospodarczego (P2, P6),
- **ZPS 6. SOLIDARNE ŁÓDZKIE** – poprzez działania na rzecz integracji społecznej, aktywizacji mieszkańców oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (P1, P4, P6).

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków przyczynia się tym samym do osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, wzmacniając spójność społeczną, gospodarczą i przestrzenną regionu oraz wpisując się w założenia zrównoważonego rozwoju województwa.

Spójność GPR z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego

Gminny Program Rewitalizacji pozostaje w pełnej spójności z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, przyjętego uchwałą nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r., który stanowi podstawowy dokument określający cele i kierunki rozwoju przestrzennego regionu oraz zasady kształtowania jego struktury przestrzennej.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków pozostaje spójny z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, w szczególności z celami szczegółowymi dotyczącymi rozwoju systemu osadniczego, infrastruktury technicznej i transportowej, ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz poprawy jakości przestrzeni życia mieszkańców.

W Cel szczegółowy I – Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym wpisują się projekty: **P1, P3, P4, P6, P9, P10, P11** oraz **P13**, które wzmacniają funkcje społeczne, edukacyjne, zdrowotne i integracyjne miejscowości objętych rewitalizacją oraz poprawiają dostęp mieszkańców do usług publicznych.

W Cel szczegółowy II – Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury transportowej wpisują się projekty związane z poprawą dostępności przestrzeni publicznych i układu komunikacyjnego, obejmujący wykonanie drogi procesyjnej i ciągów pieszych wokół kościoła, a także przedsięwzięcia związane z uporządkowaniem i poprawą funkcjonalności przestrzeni publicznych.

W Cel szczegółowy III – Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury technicznej wpisują się projekty: **P2, P3, P4, P6, P9, P10, P11, P12** oraz **P14**, obejmujące modernizację

obiektów publicznych, poprawę ich stanu technicznego, termomodernizację oraz rozwój infrastruktury służącej mieszkańcom.

W **Cel szczegółowy IV – Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego** wpisują się przedsięwzięcia obejmujące poprawę efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, w szczególności projekty: **P2, P3, P4, P6, P9, P10, P11, P12** oraz **P14**.

W **Cel szczegółowy V – Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym** wpisują się projekty: **P7, P8, P12** oraz **P14**, związane z ochroną i odnową obiektów sakralnych stanowiących element lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości przestrzennej obszaru rewitalizacji.

W **Cel szczegółowy VII – Region o krajobrazie wysokiej jakości** wpisują się projekty: **P1, P3, P7** oraz przedsięwzięcia dotyczące poprawy estetyki i jakości przestrzeni publicznych, wpływające na uporządkowanie krajobrazu miejscowości objętych rewitalizacją.

W **Cel szczegółowy IX – Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego** wpisują się wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne ujęte w GPR, tj. projekty **P1–P14**, wykorzystujące lokalne zasoby społeczne, kulturowe i przestrzenne jako podstawę procesów rewitalizacyjnych i rozwoju lokalnego

Spójność GPR ze Strategią Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2021–2030

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków pozostaje w bezpośredniej spójności ze Strategią Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2021–2030, przyjętą uchwałą LXXI/402/2023 Rady Powiatu Tomaszowskiego z dnia 31 maja 2023 r., która wyznacza cele strategiczne obejmujące zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców, rozwój infrastruktury ochrony zdrowia oraz podnoszenie poziomu edukacji i rozwoju mieszkańców.

Realizacja celu powiatowego dotyczącego **zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców oraz ich dobytku** znajduje odzwierciedlenie w projektach rewitalizacyjnych ukierunkowanych na poprawę jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych, w szczególności w projekcie **P3 – Rewitalizacja terenu i odnowa centrum miejscowości Będków** oraz **P7 – rozwój strefy aktywności i integracji społecznej**, które poprzez uporządkowanie przestrzeni, poprawę estetyki i dostępności oraz zwiększenie obecności użytkowników przyczyniają się do ograniczenia zjawisk degradacji społecznej i przestrzennej oraz wzrostu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Cel strategii powiatowej dotyczący **rozwój infrastruktury ochrony zdrowia oraz dostosowania usług do potrzeb mieszkańców** realizowany jest pośrednio poprzez projekty GPR ukierunkowane na poprawę dostępności infrastruktury publicznej oraz rozwój aktywności fizycznej i społecznej. W szczególności projekt **P4 – poprawa dostępności budynków użyteczności publicznej** oraz projekty **P2 i P6 – rozwój infrastruktury sportowej i aktywności fizycznej** przyczyniają się do poprawy kondycji zdrowotnej mieszkańców, likwidacji barier dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz zwiększenia dostępności usług publicznych.

Z kolei cel dotyczący **zwiększenia poziomu edukacji i rozwoju mieszkańców** znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w projektach **P1 – budowa przedszkola, żłobka oraz biblioteki** oraz **P8 – program aktywizacji społecznej i integracji mieszkańców**, które rozwijają ofertę edukacyjną, kulturalną i społeczną, wspierają rozwój kompetencji mieszkańców oraz wzmacniają kapitał społeczny, odpowiadając na problemy ograniczonego dostępu do usług oraz niskiej aktywności społecznej.

Ponadto działania rewitalizacyjne, w tym projekt **P5 – poprawa efektywności energetycznej i warunków technicznych infrastruktury publicznej**, wpisują się w szersze cele rozwojowe powiatu związane z poprawą jakości infrastruktury oraz warunków życia mieszkańców.

W rezultacie Gminny Program Rewitalizacji stanowi narzędzie wdrażania celów Strategii Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na poziomie lokalnym, zapewniając ich realizację poprzez zintegrowane działania społeczne, przestrzenne i infrastrukturalne, skoncentrowane na obszarze rewitalizacji.

Spójność GPR z Lokalną Strategią Rozwoju Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM” na lata 2023-2027

LSR LGD „BUD-UJ RAZEM” (PROW 2023–2027) to strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS/LEADER) obejmująca 20 gmin woj. łódzkiego, w tym Gminę Będków.

Dokument określa kierunki wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich poprzez oddolne inicjatywy mieszkańców i partnerstwo trójsektorowe (publiczny, społeczny, gospodarczy)²⁰. Aktualnie obowiązujący na okres opracowania GPR-u dokument został przyjęty uchwałą WZC Stowarzyszenia „BUD-UJ RAZEM” w dniu 6 marca 2024 roku. W ramach realizacji LSR przewidziane są środki finansowe w ramach PS WPR 2023-2027 (interwencja LEADER/RLKS)²¹ przeznaczone na wsparcie rozwoju lokalnego, w szczególności w zakresie przedsiębiorczości, infrastruktury lokalnej, integracji społecznej oraz aktywizacji mieszkańców. Środki te są dystrybuowane w trybie konkursowym i grantowym przez LGD, zgodnie z przyjętym planem finansowym i harmonogramem naborów. Uczestnictwo Gminy Będków w LGD umożliwia podmiotom z jej obszaru dostęp do tych środków oraz realizację projektów wpisujących się w cele rozwoju lokalnego i rewitalizacji. W ramach dostępnych środków dystrybuowanych za pośrednictwem LGD w okresie programowania 2023-2027 Gmina Będków oraz podmioty z jej obszaru mogą pozyskiwać środki m.in. na: rozwój infrastruktury lokalnej – tworzenie i modernizację ogólnodostępnych miejsc rekreacji, integracji społecznej, przestrzeni publicznych (np. świetlice, place zabaw, tereny rekreacyjne), aktywizację społeczną i włączenie społeczne – projekty skierowane do mieszkańców, w szczególności młodzieży, seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem (warsztaty, działania animacyjne, integracyjne), rozwój usług lokalnych i społecznych – inicjatywy poprawiające dostęp do usług na obszarach wiejskich oraz turystykę i dziedzictwo lokalne – projekty związane z promocją i wykorzystaniem zasobów kulturowych i przyrodniczych, w tym rozwój agroturystyki i produktów lokalnych.

GPR jest spójny z Lokalną Strategią Rozwoju LGD „BUD-UJ RAZEM” poprzez zbieżność celów i kierunków działań, w szczególności w zakresie aktywizacji społecznej, rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Komplementarność ta umożliwia realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych z wykorzystaniem środków PS WPR (LEADER), a także zapewnia koordynację działań na poziomie ponadlokalnym, z uwagi na członkostwo Gminy Będków w LGD.

Poniżej zaprezentowano szczegółowe odniesienie spójności GPR z dokumentami strategicznymi w formie tabelarycznej.

²⁰ LSR obejmuje obszarem działania powiat piotrkowski oraz 20 gmin (w 2015 r. z LGD wystąpiła gmina Bełchatów), w tym Gmina Będków, co stanowi obszar 1859 km². Zamieszkuje je blisko 139 tysięcy mieszkańców.

²¹ Wsparcie finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE na lata 2023-2027 będzie przyznawane na podstawie dokumentu Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR).

Tabela 20. Analiza spójności GPR z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym

Dokument / Cel szczegółowy GPR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych oraz wzmocnienie kapitału społecznego	Cel 2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz funkcjonalności obszaru rewitalizacji	Cel 3. Poprawa warunków środowiskowych i technicznych obszaru rewitalizacji	Cel 4. Wzmocnienie lokalnej aktywności gospodarczej i funkcji usługowych
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy (str. / Plan Ogólny - na okres opracowania projektu GPR nie zakończono prace nad planem ogólnym	Pośrednia realizacja poprzez rozwój infrastruktury społecznej i usług publicznych (P1, P2, P6, P8) zgodnie z funkcją Będkowa jako lokalnego centrum usługowego	Bezpośrednia realizacja poprzez projekty P3, P7, odpowiadające kierunkom zagospodarowania przestrzeni publicznych, poprawy estetyki oraz wzmocnienia funkcji centrum miejscowości	Realizacja poprzez projekty P5 oraz elementy środowiskowe projektów przestrzennych (P3, P7), zgodne z kierunkami poprawy jakości środowiska i infrastruktury technicznej	Pośrednia realizacja poprzez wzmocnianie funkcji usługowych i atrakcyjności przestrzeni (P2, P3, P7), zgodnie z kierunkami rozwoju lokalnych centrów i usług
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Będków na lata 2021-2025 (str. 79 i nast.)	Realizacja celów strategii w zakresie integracji społecznej, wsparcia rodzin i aktywizacji mieszkańców poprzez projekty P1, P2, P6, P8, które rozwijają usługi społeczne, ofertę aktywizacyjną i działania integracyjne	Realizacja celów strategii w zakresie poprawy warunków życia i integracji społecznej poprzez projekty P3, P7, które tworzą przestrzenie publiczne sprzyjające aktywności i budowaniu więzi społecznych	Pośrednie wsparcie celów strategii poprzez projekty P5 (poprawa warunków korzystania z usług publicznych, efektywność energetyczna), wpływające na jakość życia mieszkańców	Pośrednia realizacja celów strategii poprzez projekty społeczne i przestrzenne (P2, P3, P7, P8), które zwiększają aktywność mieszkańców i atrakcyjność przestrzeni dla rozwoju usług lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 21. Analiza spójności GPR z dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym

Dokument / Cel szczegółowy GPR	Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk	Cel 2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych	Cel 3. Poprawa warunków środowiskowych i	Cel 4. Wzmocnienie lokalnej aktywności
--------------------------------	---	--	--	--

	społecznych oraz wzmocnienie kapitału społecznego	oraz funkcjonalności obszaru rewitalizacji	technicznych obszaru rewitalizacji	gospodarczej i funkcji usługowych
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Aktualizacja (str. 137 i nast.)	Realizacja celów w zakresie rozwoju kapitału społecznego i przeciwdziałania wykluczeniu (Cel operacyjny 2.1, 2.2) poprzez projekty P1, P2, P6, P8 rozwijające usługi społeczne i aktywizację mieszkańców	Realizacja celów w zakresie kształtowania atrakcyjnej i dostępnej przestrzeni (Cel strategiczny 3, operacyjny 3.3) poprzez projekty P3, P7 wzmacniające funkcje centrum i przestrzeni publicznych	Realizacja celów w zakresie poprawy środowiska i infrastruktury (Cel operacyjny 3.1) poprzez projekty P5 oraz komponenty środowiskowe projektów P3, P7	Pośrednia realizacja celów w zakresie rozwoju gospodarczego i usług (Cel strategiczny 1, operacyjny 1.2) poprzez projekty P2, P3, P7, P8 zwiększające atrakcyjność przestrzeni i aktywność lokalną
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego (cele, kierunki rozwoju przestrzennego oraz zasady zagospodarowania i kształtowania przestrzeni województwa) (str. 180)	Realizuje przede wszystkim: Cel szczegółowy I – Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym oraz Cel szczegółowy IX – Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego.	Realizuje przede wszystkim: Cel szczegółowy I – Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym, Cel szczegółowy II – Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury transportowej oraz Cel szczegółowy VII – Region o krajobrazie wysokiej jakości.	Realizuje przede wszystkim: Cel szczegółowy III – Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury technicznej oraz Cel szczegółowy IV – Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.	Realizuje przede wszystkim: Cel szczegółowy I – Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym oraz Cel szczegółowy IX – Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego.
Strategia Rozwoju Powiatu Tomaszowskiego na lata 2021- 2030 (str. 241 i nast.)	Realizacja celu powiatowego w zakresie edukacji i rozwoju	Realizacja celu powiatowego dotyczącego bezpieczeństwa	Realizacja celu powiatowego w zakresie rozwoju infrastruktury i	Pośrednia realizacja celów powiatowych poprzez projekty P2, P3,

	mieszkańców oraz integracji społecznej poprzez projekty P1, P8, wspierające rozwój usług społecznych i kapitału ludzkiego	mieszkańców poprzez projekty P3, P7, poprawiające jakość i funkcjonalność przestrzeni publicznych	poprawy warunków życia poprzez projekty P4, P5, zwiększające dostępność i standard infrastruktury publicznej	P7, P8, wzmacniające aktywność społeczną i atrakcyjność przestrzeni dla rozwoju usług
Lokalna Strategia Rozwoju Lokalna Grupa Działania „BUD- UJ RAZEM” na lata 2023-2027 (str. 47 i nast.)	Realizacja celów LSR w zakresie aktywizacji mieszkańców i włączenia społecznego poprzez projekty P1, P8, obejmujące działania animacyjne, integracyjne i edukacyjne skierowane do różnych grup społecznych	Realizacja celów LSR w zakresie rozwoju infrastruktury lokalnej poprzez projekty P3, P7, obejmujące tworzenie i modernizację ogólnodostępnych przestrzeni publicznych i miejsc integracji	Realizacja celów LSR w zakresie poprawy jakości życia i dostępności infrastruktury poprzez projekty P4, P5, wspierające rozwój infrastruktury technicznej i warunków środowiskowych	Realizacja celów LSR w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i usług lokalnych poprzez projekty P2, P3, P7, P8, wspierające rozwój działalności gospodarczej, usług oraz wykorzystanie lokalnych zasobów

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział VIII. System wdrożenia Programu

Niniejszy rozdział określa zasady organizacji i funkcjonowania systemu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym strukturę zarządzania, szacunkowe koszty realizacji procesu zarządczego oraz ramowy harmonogram wdrażania Programu.

Realizacja (wdrażanie) Programu

Gminny Program Rewitalizacji ma charakter dokumentu wieloletniego, wykraczającego poza jedną kadencję władz samorządowych, dlatego kluczowym warunkiem skuteczności jego realizacji jest zapewnienie sprawnego, skoordynowanego oraz elastycznego systemu wdrażania. System ten powinien umożliwiać zarówno efektywne zarządzanie projektami rewitalizacyjnymi, jak i bieżące reagowanie na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

Analiza ryzyka wraz z działaniami zaradczymi

Diagnoza obszarów zdegradowanych stanowi jednocześnie podstawę identyfikacji potencjalnych ryzyk związanych z realizacją celów rewitalizacji. Wskazuje ona czynniki, które pozostają poza bezpośrednim wpływem samorządu, lecz determinują warunki wdrażania Programu. Z uwagi na wieloletni horyzont realizacji GPR oraz zmienność uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, przewidziano mechanizmy reagowania na potencjalne trudności. Ryzyka na poziomie projektów prezentują się następująco:

- **Nieosiągnięcie zakładanych produktów projektów** – ryzyko to może wynikać z barier technicznych, prawnych lub społecznych. W celu jego ograniczenia prowadzony będzie systematyczny monitoring wskaźników produktu. W przypadku konieczności ich korekty dopuszcza się aktualizację Programu w drodze uchwały Rady Gminy. Realizacja zadań będzie powierzana wykonawcom posiadającym odpowiednie doświadczenie i potencjał techniczny.
- **Nieosiągnięcie zakładanych rezultatów projektów** – w sytuacji identyfikacji zagrożeń dla osiągnięcia wskaźników rezultatu możliwe będzie wprowadzenie zmian w projektach, po ich merytorycznym uzasadnieniu. Jednocześnie zakłada się prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych zwiększających efektywność realizowanych przedsięwzięć.
- **Brak lub ograniczenie finansowania zewnętrznego** – dla każdego przedsięwzięcia wskazano potencjalne źródła finansowania, co ogranicza ryzyko braku środków. W przypadku nieuzyskania dofinansowania możliwe będzie przesunięcie realizacji projektu w czasie lub jego finansowanie ze środków własnych gminy. Zapewniona zostanie wysoka jakość przygotowania dokumentacji aplikacyjnej oraz zgodność realizacji projektów z obowiązującymi przepisami, w tym w zakresie pomocy publicznej.
- **Niepowodzenie realizacji kluczowych projektów** – w takich przypadkach powoływany będzie zespół zadaniowy złożony z pracowników właściwych komórek organizacyjnych oraz – w razie potrzeby – ekspertów zewnętrznych. Zespół ten wypracuje rozwiązania naprawcze, w tym możliwość wdrożenia działań alternatywnych.

Ryzyka na poziomie całego Programu:

- **Zmiany uwarunkowań politycznych** – potencjalne zmiany w strukturze władz samorządowych mogą wpływać na kierunki polityki lokalnej, jednak wybór przedsięwzięć rewitalizacyjnych oparty został na analizach eksperckich oraz potrzebach mieszkańców. Aktualizacja Programu jest możliwa, jednak decyzje w tym zakresie będą każdorazowo poprzedzone analizą merytoryczną i opinią Rady Gminy.
- **Brak porozumienia z interesariuszami** – ryzyko to zostało ograniczone poprzez szeroki proces konsultacji społecznych na etapie przygotowania Programu. W trakcie jego realizacji zapewniona będzie możliwość zgłaszania uwag i propozycji przez interesariuszy, które będą przedmiotem dialogu i uzgodnień.
- **Opóźnienia proceduralne** – harmonogram wdrażania uwzględni potencjalne wydłużenie procedur administracyjnych poprzez zastosowanie odpowiednich rezerw czasowych.

Ramowy harmonogram realizacji oraz koszty zarządzania programem rewitalizacji

W poniższej tabeli przedstawiono ramowy harmonogram realizacji GPR - w odniesieniu do czynności proceduralnych niezbędnych do podjęcia w procedurze wdrażania GPR.

Tabela 22. Ramowy harmonogram realizacji GPR

Lp.	Etapy i rodzaje działań	2026	2027	2028	2029	2030
1	Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji przez Radę Gminy	•				
2	Powołanie Komitetu Rewitalizacji	•				
3	Opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania GPR (koordynator, procedury, monitoring)	•	•			
4	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Wieloletniej Prognozy Finansowej (po spełnieniu wszystkich warunków określonych w art. 21 ustawy rewitalizacji)	•	•	•		
5	Przygotowanie dokumentacji projektowej i aplikacyjnej (studia wykonalności, wnioski o dofinansowanie)	•	•	•		
6	Pozyskiwanie środków zewnętrznych (UE, budżet państwa, LGD, inne)	•	•	•	•	
7	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych	•	•	•	•	•
8	Działania informacyjno-promocyjne i partycypacyjne	•	•	•	•	•
9	Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji	•		•		•
10	Monitoring realizacji projektów i wskaźników	•	•	•	•	•
11	Okresowa ocena aktualności i stopnia realizacji GPR (art. 22 ustawy)		•		•	
12	Aktualizacja GPR (w razie potrzeby, uchwała Rady Gminy)		•		•	

13	Rozliczenie i podsumowanie projektów finansowanych ze środków UE (zasada n+3) ²²			•	•	
14	Kontynuacja lub zakończenie projektów ze środków własnych				•	•
15	Przygotowanie nowego programu rewitalizacji / kolejnej perspektywy finansowej				•	•

Źródło: opracowanie własne

Podkreślenia wymaga, że aby Komitet Rewitalizacji mógł efektywnie wypełniać te funkcje, konieczne są regularne spotkania, umożliwiające bieżącą dyskusję i podejmowanie decyzji. Częstotliwość posiedzeń powinna być dostosowana do potrzeb i dynamiki procesu rewitalizacji w danej gminie – zgodnie z zasadami określonymi w regulaminie funkcjonowania KR.

Tabela 23. Szacowane koszty zarządzania GPR w okresie jego wdrożenia do 2030 roku

Lp.	Działania	Liczba	Jednostka	Cena [zł]	Wartość [zł]
1	Koszt wdrażania i obsługi Programu (w tym monitoring i ewaluacja – realizowane przez pracowników UG)	5	lata	3 000	15 000
2	Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji	1	szt.	8 000	8 000
3	Obsługa Komitetu Rewitalizacji (spotkania, materiały)	5	lata	500	2 500
4	Działania informacyjno-promocyjne (materiały podstawowe)	1	komplet	1 500	1 500
5	Wsparcie eksperckie (ograniczone, w razie potrzeby)	1	komplet	3 000	3 000

Źródło: opracowanie własne

Szacunkowe koszty zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji przyjęto na poziomie minimalnym, zakładając maksymalne wykorzystanie zasobów własnych Urzędu Gminy. Większość działań związanych z koordynacją, monitoringiem i ewaluacją Programu realizowana będzie przez pracowników urzędu w ramach bieżących obowiązków służbowych.

Koszty na łącznym poziomie 30 000 zł w okresie obowiązywania Programu ograniczono do niezbędnych wydatków związanych z aktualizacją Programu, obsługą Komitetu Rewitalizacji oraz podstawowymi działaniami informacyjno-promocyjnymi. Wsparcie eksperckie przewidziano wyłącznie w sytuacjach wymagających specjalistycznej wiedzy.

Rozdział IX. System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji

Poniższy rozdział opisuje system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu. Opisano tutaj metody oraz narzędzia badania i analizowania zmian zachodzących na obszarze zdegradowanym będące wynikiem procesu rewitalizacji oraz system oceny wpływu i skuteczności prowadzonych działań na zdiagnozowane problemy; ponadto

²² W związku z ograniczeniami kwalifikowalności środków Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2030, które kończą się w 2029 roku, zaplanowano w Gminnym Programie Rewitalizacji do 2030 roku finansowanie ze środków własnych miasta na rok 2030 dla przedsięwzięć, których realizacja nie zostanie zakończona w ramach FELD.

określono instytucje/podmioty i ich zadania w systemie monitorowania; przewidziano możliwość wprowadzania w planie działań modyfikacji na podstawie rekomendacji wynikających z ewaluacji programu rewitalizacji.

Niniejszy rozdział określa zasady monitorowania i oceny realizacji GPR, w tym: strukturę odpowiedzialności, częstotliwość i zakres sprawozdawczości, zestaw wskaźników rezultatu strategicznego oraz sposób wykorzystania wyników monitoringu do aktualizacji Programu. Rozdział opracowano w nawiązaniu do rozwiązań stosowanych w innych gminnych programach rewitalizacji, z uwzględnieniem wymogów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, w szczególności art. 15 ust. 1 pkt 9 oraz art. 22. GPR stanowi dokument o operacyjnym charakterze, który realizowany jest z uwzględnieniem lokalnego kontekstu oraz uwarunkowań. Realizacja jego postanowień następuje poprzez działania wielu podmiotów i instytucji mających bardzo zróżnicowany wkład w sposób realizacji jego zapisów. Z tego względu proces jego realizacji musi być monitorowany, zarówno w kontekście stanu realizacji bieżących zadań, jak również w kontekście szerszej oceny skutków i efektów realizacji. Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o rewitalizacji jednym z elementów Programu jest system monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji. Jego celem jest wprowadzenie mechanizmów reagowania na potrzeby zmian następujących w kilkuletniej perspektywie jego realizacji.

System monitorowania i oceny obejmuje dwa powiązane ze sobą elementy. Pierwszym z nich jest bieżące monitorowanie postępów jego realizacji, które odbywa się poprzez raportowanie bezpośrednich rezultatów przedsięwzięć. Drugim z elementów oceny jest natomiast ocena stopnia osiągania zakładanych celów procesu rewitalizacji, które realizowane są poprzez przyjęte kierunki działań oraz przypisane do nich przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Z uwagi na charakter przyjętych celów wymagający szerszej oceny skuteczności i efektywności działań wymaga ona dłuższej obserwacji, dlatego też prowadzona jest z mniejszą częstotliwością, niżeli ocena bieżących postępów wdrażania, przez co będzie prowadzona co trzy lata.

Monitorowanie bieżących postępów realizacji Programu

Monitorowanie postępów realizacji ma na celu bieżącą obserwację zaawansowania Programu, a w efekcie oddziaływanie na sprawną realizację jego postanowień. Wykorzystywanym w tym celu narzędziem będą sporządzane każdego roku raporty dotyczące stanu realizacji, których proces sporządzenia będzie zmierzać do maksymalnego powiązania z różnymi działaniami sprawozdawczymi podejmowanymi przez Gminę.

Roczny raport dotyczący stanu realizacji Programu będzie sporządzany za każdy poprzedni rok kalendarzowy. Dokument będzie zawierać dane dotyczące stanu realizacji każdego z przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Każdego roku będzie on również przedkładany Komitetowi Rewitalizacji w formie informacji i ogłoszony na stronie BIP. Podstawowym celem raportu będzie zebranie i usystematyzowanie informacji dotyczących postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja odbywa się stosownie do zakresu kompetencji w różnych komórkach i jednostkach organizacyjnych. Zebrane w ten sposób dane zostaną wykorzystane w szczególności do sporządzenia „Raportu o stanie Gminy”, który sporządzany jest każdego roku w oparciu o art. 28aa ustawy o samorządzie gminnym, a następnie przedkładany Radzie Gminy w formie kompleksowej informacji dotyczącej realizowanych działań.

Raport będzie obejmować najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji projektów rewitalizacyjnych ujętych w tym Programie. Odnosić się one będą do ram finansowych oraz

czasowych, które zostały przedstawione w odniesieniu do każdego z projektów, przy jednoczesnym uwzględnieniu poszczególnych etapów, które składają się na ich realizację. Raport wskazywać będzie zatem w syntetyczny sposób, które przedsięwzięcia znajdują się w przygotowaniu, realizacji lub zostały zakończone. Z uwagi na prowadzoną statystykę publiczną w zakresie rewitalizacji dane zebrane w ramach raportu posłużą również do wypełnienia formularzy przekazywanych corocznie do GUS. Opracowanie raportu podsumowującego stan spoczywać będzie na Referacie Inwestycji I Zamówień Publicznych UG, który odpowiadać będzie za redakcję raportu w oparciu o zebrane i usystematyzowane dla jego potrzeb dane dotyczące aktualnego stanu realizacji przedsięwzięć oraz poniesionych wydatków.

Ocena aktualności i stopnia realizacji programu

Podstawę realizacji Programu stanowią działania mające na celu poprawę sytuacji życiowej mieszkańców oraz jakości zamieszkiwania w obszarze rewitalizacji. Działania te realizowane są w ramach czterech podstawowych celów procesu rewitalizacji, które zostały szczegółowo określone w tym Programie, a ich złożony charakter wymaga kompleksowej oceny stopnia ich realizacji. Stosownie do postanowień art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, gminny program rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej co najmniej raz na trzy lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym Programie. Biorąc pod uwagę specyfikę przyjętych celów, wymagającą dłuższej obserwacji zmian przyjęto, że ocena będzie dokonywana raz na trzy lata, stosownie do zapisów przyjętego harmonogramu. Ocena aktualności i stopnia realizacji będzie uwzględniać dane finansowe dotyczące realizacji przedsięwzięć oraz dotyczące osiągniętych produktów i rezultatów, które pogłębiać będą roczne raporty dotyczące stanu realizacji. Stanowiąc będzie tym samym kompleksowe podsumowanie trzyletniego okresu realizacji przedsięwzięć, pozwalające na ocenę w perspektywie do 2030 roku stopnia realizacji Programu rozumianego jako jego zaawansowanie. Ważnym elementem jakościowej oceny aktualności i stopnia realizacji Programu będzie ocena wybranych, kluczowych wskaźników realizujących przyjęte cele i kierunki działań rewitalizacyjnych (por. tab. poniżej). Opracowanie oceny aktualności i stopnia realizacji spoczywa na Referacie Inwestycji I Zamówień Publicznych UG, który odpowiadać będzie za ostateczną redakcję w oparciu o zebrane i usystematyzowane dla jego potrzeb dane dotyczące aktualnego stanu realizacji przedsięwzięć, poniesionych wydatków oraz osiągniętych produktów i rezultatów odpowiadających przyjętym celom i kierunkom działań. Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy, ocena aktualności i stopnia realizacji Programu podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji przed jej publikacją w Biuletynie Informacji Publicznej. Poniżej zaprezentowano wskaźniki mierzące postęp i cele GPR, która mają charakter wskaźników oddziaływania dostępny w statystyce publicznej.

Tabela 24. Wskaźniki oddziaływania GPR – cele szczegółowe²³

Cel szczegółowy GPR	Wskaźnik oddziaływania	Jednostka	Wartość bazowa (2024)	Wartość docelowa (2030)	Trend	Źródło danych
Cel 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych oraz wzmocnienie kapitału społecznego	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	osoby	120	90	↓	GOPS, GUS
	Liczba osób objętych działaniami aktywizacyjnymi	osoby/rok	100	250	↑	UG, GOPS
	Frekwencja w wydarzeniach społecznych i kulturalnych	osoby/rok	500	1200	↑	UG
Cel 2. Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz funkcjonalności obszaru rewitalizacji	Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	szt.	0	3	↑	UG
	Poziom zadowolenia mieszkańców z przestrzeni publicznych	%	50	75	↑	badania ankietowe
	Liczba użytkowników przestrzeni publicznych	osoby/rok	1000	3000	↑	UG
Cel 3. Poprawa warunków środowiskowych i technicznych obszaru rewitalizacji	Liczba zmodernizowanych budynków użyteczności publicznej	szt.	0	3	↑	UG
	Zużycie energii w budynkach publicznych	MWh/rok	500	400	↓	UG
	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	1	4	↑	UG

²³ Zaplanowane w GPR działania, przy uzupełnieniu ich o jasno opisany system monitoringu, pozwalają na obiektywną ocenę realizacji programu co 3 lata, zgodnie z ustawą o rewitalizacji. GPR został zaprojektowany w sposób umożliwiający cykliczną, obiektywną ocenę postępów realizacji, o której mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. W Programie przewidziano system monitorowania oparty na mierzalnych wskaźnikach produktu i rezultatu, przypisanych do celów rewitalizacji oraz do poszczególnych przedsięwzięć. Zakres monitoringu obejmuje wszystkie sfery rewitalizacji wskazane w art. 9 ust. 1 ustawy (społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną oraz środowiskową), co umożliwia wielowymiarową ocenę efektów interwencji. Dane wykorzystywane do monitoringu pochodzą z obiektywnych źródeł, w tym rejestrów publicznych, ewidencji gminnych oraz sprawozdawczości jednostek organizacyjnych gminy. Wartości bazowe wskaźników zostały określone na etapie programowania GPR, natomiast wartości docelowe oszacowano w ostrożny sposób, posługując się aktualną wartością średnią danego zjawiska. Wysokość wartości docelowej określono na poziomie realnym do osiągnięcia przy uwzględnieniu zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i skali planowanych działań.

Cel 4. Wzmocnienie lokalnej aktywności gospodarczej i funkcji usługowych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	szt.	250	280	↑	GUS
	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy	szt.	0	20	↑	UG
	Liczba wydarzeń i inicjatyw wspierających lokalną przedsiębiorczość	szt./rok	2	10	↑	UG

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział X. Zmiany w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej gminy

Niniejszy rozdział określa kierunki niezbędnych zmian w aktach prawa miejscowego regulujących gospodarkę mieszkaniową Gminy w związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji oraz ze zidentyfikowanymi problemami społecznymi i technicznymi w obszarze mieszkaniowy

Z analizy **Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Będków na lata 2026–2030**, przyjętego uchwałą nr XVII/103/25 Rady Gminy w Będkowie z dnia 18 listopada 2025 r., wynika, że mieszkaniowy zasób gminy ma charakter niewielki, stabilny liczbowo i w znacznej mierze rozproszony w kilku budynkach, a polityka gminy w tym obszarze koncentruje się przede wszystkim na utrzymaniu istniejącego zasobu w stanie niepogorszonym, a nie na jego rozbudowie. Program wskazuje, że w latach 2026–2030 gmina będzie dysponowała 33 lokalami mieszkalnymi o łącznej powierzchni użytkowej 1 700,20 m², przy czym większość lokali znajduje się w stanie dobrym, a część w stanie średnim. Jednocześnie wprost przesądzono, że nie przewiduje się powiększenia zasobu poprzez budowę nowych lokali mieszkalnych.

Z punktu widzenia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji kluczowe znaczenie ma fakt, że zidentyfikowane w programie mieszkaniowym problemy techniczne – takie jak zaawansowany wiek części budynków, niedostateczna izolacyjność cieplna, przestarzałe instalacje oraz niepełne wyposażenie lokali – pokrywają się z problemami wskazanymi w diagnozie obszaru zdegradowanego. Oznacza to, że działania rewitalizacyjne w sferze technicznej i środowiskowej powinny w sposób bezpośredni odnosić się do potrzeb modernizacyjnych istniejącego zasobu mieszkaniowego. W związku z powyższym kierunki zmian w zakresie gospodarki mieszkaniowej, wynikające z realizacji GPR, powinny obejmować przede wszystkim:

- **wzmocnienie działań modernizacyjnych i remontowych**, w tym termomodernizacji budynków, modernizacji instalacji oraz poprawy efektywności energetycznej, co przyczyni się do realizacji celu rewitalizacji w zakresie poprawy warunków środowiskowych i technicznych;
- **poprawę standardu zamieszkania i dostępności lokali**, w szczególności poprzez likwidację barier architektonicznych oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami;

- **zwiększenie powiązania działań mieszkaniowych z interwencjami społecznymi**, tak aby zasób komunalny pełnił funkcję narzędzia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i wspierania stabilizacji życiowej mieszkańców;
- **racjonalizację gospodarowania zasobem mieszkaniowym**, w tym lepsze dopasowanie lokali do potrzeb gospodarstw domowych, zgodnie z zapisami programu mieszkaniowego;
- **integrację działań mieszkaniowych z projektami rewitalizacyjnymi**, zwłaszcza w zakresie modernizacji infrastruktury publicznej oraz zagospodarowania przestrzeni wspólnych.

Jednocześnie należy podkreślić, że brak planów rozbudowy zasobu mieszkaniowego oraz ograniczone źródła finansowania (oparte głównie na środkach własnych gminy i wpływach z czynszów) powodują, że działania w sferze mieszkaniowej będą miały charakter stopniowy i uzupełniający wobec innych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Oznacza to, że główny ciężar interwencji rewitalizacyjnej będzie spoczywał na działaniach społecznych, przestrzennych i infrastrukturalnych, natomiast polityka mieszkaniowa będzie wspierać ten proces poprzez poprawę jakości istniejącego zasobu.

W konsekwencji należy uznać, że Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Będków stanowi istotne uzupełnienie Gminnego Programu Rewitalizacji, wyznaczając ramy działań w sferze mieszkaniowej, które są spójne z celami rewitalizacji, w szczególności w zakresie poprawy warunków technicznych i środowiskowych oraz ograniczania negatywnych zjawisk społecznych.

Rozdział XI. Komitet Rewitalizacji

Niniejszy rozdział opisuje określenie niezbędnych zmian w uchwale o Komitecie Rewitalizacji

Na okres opracowania GPR Gmina nie miała doświadczenia pracy Komitetu Rewitalizacji, o którym mowa w art. 7 ustawy o rewitalizacji. Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji zostały określone w **uchwale nr XXV/152/26 Rady Gminy w Będkowie z dnia 28 maja 2026 r. w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji na potrzeby realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji**.

Komitet Rewitalizacji będzie stanowił ciało opiniotwórczo-doradcze Wójta Gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia, monitorowania oraz oceny rewitalizacji. Do jego zadań należeć będzie, w szczególności opiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji oraz propozycji jego zmian, opiniowanie kluczowych dokumentów i aktów prawa miejscowego związanych z prowadzeniem rewitalizacji (w tym uchwał dotyczących wyznaczenia lub zmiany obszaru rewitalizacji, obszaru zdegradowanego czy ewentualnej Specjalnej Strefy Rewitalizacji), udział w procesie monitorowania i okresowej oceny aktualności Programu, formułowanie wniosków i rekomendacji dotyczących kierunków działań na obszarze rewitalizacji oraz sygnalizowanie potrzeb wynikających z perspektywy mieszkańców i innych interesariuszy. Stanowiska Komitetu będą miały charakter niewiążący, jednak każdorazowo będą przekazywane Wójtowi oraz Radzie Gminy i uwzględniane w procesie podejmowania decyzji dotyczących rewitalizacji.

W skład Komitetu wejdą przedstawiciele: mieszkańców obszaru rewitalizacji, mieszkańców gminy spoza obszaru rewitalizacji, podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy

(w szczególności na obszarze rewitalizacji), organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność społeczną, oświatową, kulturalną, sportową lub z zakresu pomocy społecznej, właścicieli i zarządców nieruchomości z obszaru rewitalizacji, a także – w ograniczonej liczbie – przedstawiciele Rady Gminy i jednostek organizacyjnych gminy.

Członkowie Komitetu Rewitalizacji będą powoływani przez Wójta Gminy na wspólną kadencję w drodze zarządzenia, po przeprowadzeniu otwartego naboru. Nabór będzie ogłaszany publicznie (w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie internetowej gminy oraz na tablicach ogłoszeń), z podaniem wymogów formalnych, terminu składania zgłoszeń i zasad wyboru. Zgłoszenia będą składane na formularzu zawierającym m.in. wskazanie reprezentowanej grupy interesariuszy, opis związku kandydata z obszarem rewitalizacji oraz dotychczasowe doświadczenie w działalności lokalnej. Kadencja Komitetu zostanie powiązana z okresem obowiązywania GPR i wyniesie 5 lat, z możliwością uzupełniania składu w trakcie kadencji w przypadku wygaśnięcia mandatu któregoś z członków. Za udział w pracach Komitetu nie będzie przysługiwało wynagrodzenie ani dieta.

Informacje o składzie osobowym Komitetu, terminach i porządku obrad poszczególnych posiedzeń, jak również protokoły oraz przyjęte stanowiska będą udostępniane na stronie internetowej gminy i w BIP. Posiedzenia Komitetu będą miały co do zasady charakter otwarty dla mieszkańców w roli obserwatorów, z możliwością zabrania głosu w wyznaczonym przez przewodniczącego punkcie porządku obrad. Komitet będzie korzystał z danych i informacji udostępnianych przez gminę w ramach systemu monitorowania GPR, w tym z rocznych raportów z realizacji Programu oraz raportów z okresowej oceny aktualności GPR.

Obsługę organizacyjną Komitetu Rewitalizacji zapewni Urząd Gminy. Do zadań Urzędu będzie należało m.in. przygotowanie materiałów na posiedzenia, zapewnienie miejsca obrad, prowadzenie korespondencji, publikacja informacji i dokumentów związanych z pracami Komitetu oraz wsparcie w zakresie dostępu do danych niezbędnych dla wykonywania funkcji opiniotawczo-doradczej. Zapewnienie stałej współpracy pomiędzy Komitetem a komórkami organizacyjnymi odpowiedzialnymi za wdrażanie GPR stanowi integralny element systemu zarządzania Programem.

Przyjęcie uchwały Rady Gminy w brzmieniu uwzględniającym powyższe założenia oznacza, że Komitet Rewitalizacji będzie pełnił trwałą, jasno określoną rolę w procesie przygotowania, realizacji, monitorowania i ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji, wzmacniając udział interesariuszy w podejmowaniu decyzji dotyczących przyszłości obszaru rewitalizacji i całej gminy.

Rozdział XII. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Niniejszy rozdział stanowi wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania.

Na obecnym etapie programowania GPR nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Rozdział XIII. Sposób realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego

Niniejszy rozdział stanowi wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego zgodnie z wymogami wskazanymi w przepisach ustawy o rewitalizacji

Na załączonych do GPR mapach zaprezentowano lokalizację podstawowych projektów rewitalizacyjnych. Na przedłożonych mapach nie identyfikuje się projektów obejmujących cały obszar rewitalizacji, ponadto projekty uzupełniające z uwagi na ich co do zasady niedookreślony charakter nie powinny być wykazywane na mapach kierunków zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji. Aby utrzymać wymaganą przepisami ustawy o rewitalizacji skalę map 1:5000 mapa obszaru rewitalizacji została podzielona na arkusze. Na mapach zaznaczono kolorami funkcje działek obszaru rewitalizacji. Mapy zostały podzielone na arkusze – takie same jak w przypadku delimitacji obszaru rewitalizacji – tak więc skala jest ta sama 1:5000 i podział na arkusze jest ten sam. W związku ze zmianami przepisów wskazujących na konieczność opracowania Planu ogólnego gminy nie dokonano wylistowania zmian wynikających z obecnych zapisów Studium. Uwzględniono w analizie jedynie projekty o dokładnych lokalizacjach.

Na załączniku mapowym Załącznik nr 1. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji - przyjęto następujące oznaczenia: pola oznaczone kolorem czerwonym (szraflowane- kreskowane) przedstawiają lokalizację oraz obszar oddziaływania projektu rewitalizacyjnego. Jest to główny cel załącznika mapowego, zgodnie z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR). Natomiast czerwoną obwódką oznaczono granice obszaru rewitalizacji wyznaczonego w GPR; KD – tereny komunikacji drogowej, UK – tereny usług kultury, US – tereny usług sportu i rekreacji, ZP – tereny zieleni urządzonej, wraz z możliwością zastosowania innych symboli wynikających z przyjętej klasyfikacji funkcjonalno-przestrzennej.

Nie zidentyfikowano zasadności przyjęcia nowych miejscowych planów rewitalizacji, o których mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nie ma zatem konieczności dokonywania wyznaczenia granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu. Nie przewiduje się także wszczęcia postępowania scaleniowego. W wykazie znalazło się odniesienie do każdej działki realizacji projektu rewitalizacji związanego trwale z nieruchomością.

Zgodnie z art. 21 ustawy o rewitalizacji:

Niezwłocznie po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji, Rada Gminy wprowadza przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym Programie, służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, o którym mowa w art. 226 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, rada gminy wprowadza przedsięwzięcia do tego załącznika niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.

Rozdział XIV. Opiniowanie Programu przez właściwe podmioty

Niniejszy rozdział opisuje informację o wyniku opiniowania Programu przez właściwe podmioty określone w art. 17 ust. 2 pkt. 4 ustawy o rewitalizacji

GPR jest narzędziem do prowadzenia skutecznej rewitalizacji, która należy do zadań własnych gminy. Dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji zaproponowano szereg działań rewitalizacyjnych w postaci przedsięwzięć i wynikających z nich projektów, których systematyczna realizacja doprowadzi do wyjścia z sytuacji kryzysowej, zbadanej na danym terenie. Celem Programu jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego i osiągnięcie wysokiego i równego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy. GPR stanowi również podstawowe narzędzie w celu ubiegania się o dofinansowanie dla projektów rewitalizacyjnych z funduszy Unii Europejskiej. Projekty zawarte w GPR nie określają ram i założeń w zakresie ochrony przeciwpożarowej. **GPR nie określa szczegółowych ram i założeń w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności państwa. Dokument nie ogranicza, ani nie rozszerza zakresu obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i obronności państwa. Formy ochrony zabytków leżących w obszarze rewitalizacji zostały określone na mocy przepisów odrębnych. Wszelkie inwestycje prowadzone w obrębie obszaru rewitalizacji dotyczące obiektów objętych prawną ochroną należy konsultować z odpowiednim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.** Obszar rewitalizacji i realizacja poszczególnych przedsięwzięć i projektów zawartych w Programie nie obejmuje swym zasięgiem gruntów usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej, których zagospodarowanie powinno się odbywać na zasadach zawartych w przepisach odrębnych.

Wójt Gminy, zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 4 ustawy o rewitalizacji wystąpił do właściwych podmiotów o zaopiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji, a konieczne modyfikacje zapisów Programu zmiany wynikające z uzyskanych opinii zostały wprowadzone do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji. Zakres przedstawionych opinii oraz sposób ich rozpatrzenia zostały przedstawione w Raporcie z konsultacji społecznych, sporządzonym zgodnie z art. 6 ust. 7 ustawy o rewitalizacji. Raport ten stanowi integralny załącznik do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji i został przedłożony Radzie Gminy wraz z projektem uchwały w sprawie przyjęcia GPR.

Rozdział XV. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu Programu

Niniejszy rozdział opisuje informację o przeprowadzeniu analizy jej zapisów pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do oceny oddziaływania na środowisko i jej wynikach oraz wynik OOS w przypadku obowiązku jej przeprowadzenia

Na podstawie art. 46 ust. 1, art. 47 oraz art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, po przeprowadzeniu analizy charakteru, zakresu oraz przewidywanego oddziaływania projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków do 2030 roku, stwierdza się brak obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu. Projekt

dokumentu stanowi dokument strategiczno-operacyjny służący prowadzeniu oraz kontynuacji procesu rewitalizacji na obszarze rewitalizacji wyznaczonym uchwałą nr XXII/126/26 Rady Gminy w Będkowie z dnia 5 marca 2026 r w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Będków. Uchwała została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego z dnia 5 marca 2026 r., poz. 1953.

W granicach obszaru rewitalizacji występuje jedna forma ochrony przyrody objęta ochroną na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody, tj. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki, którego status prawny określa Uchwała nr XXXI/613/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki.

Przeprowadzona analiza wykazała, że projekt dokumentu nie stanowi dokumentu, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy OOS, ponieważ nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie ustawy OOS. Program ma charakter strategiczno-operacyjny i obejmuje przede wszystkim działania społeczne, aktywizacyjne, modernizacyjne, infrastrukturalne oraz porządkujące realizowane w istniejącej strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy. Program nie przewiduje realizacji nowych zakładów przemysłowych, eksploatacji kopalni ani inwestycji powodujących trwałe i znaczące przekształcenia środowiska. Znaczna część przedsięwzięć przewidzianych w GPR może oddziaływać pozytywnie na środowisko poprzez poprawę efektywności energetycznej budynków, ograniczenie energochłonności infrastruktury, uporządkowanie przestrzeni publicznych oraz poprawę jakości i funkcjonalności terenów publicznych. Ewentualne oddziaływania związane z realizacją poszczególnych przedsięwzięć będą miały charakter lokalny, krótkotrwały i odwracalny oraz będą związane głównie z etapem prowadzenia robót budowlanych.

Jednocześnie wskazuje się, że realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie odbywać się z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w szczególności art. 51 i 52 dotyczących ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów. Na etapie przygotowania dokumentacji projektowej oraz realizacji poszczególnych inwestycji każdorazowo analizowane będzie występowanie gatunków objętych ochroną oraz potencjalne ryzyko naruszenia zakazów obowiązujących względem gatunków chronionych. Po przeanalizowaniu przesłanek określonych w art. 49 ustawy oos stwierdzono, że realizacja postanowień projektu „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków do 2030 roku”:

- nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko,
- nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na obszary chronione,
- nie wyznacza ram dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Spis ilustracji

Spis tabel

Tabela 1. Wskaźniki wykorzystane do oceny społeczno-gospodarczych w diagnozie delimitacyjnej w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Będków	12
Tabela 2. Zaktualizowana analiza uwarunkowań społecznych Gminy Będków	23
Tabela 3. Zaktualizowana analiza uwarunkowań gospodarczych Gminy Będków	26
Tabela 4. Zaktualizowana analiza uwarunkowań środowiskowych Gminy Będków	27
Tabela 5. Zaktualizowana analiza uwarunkowań przestrzenno-techniczno-funkcjonalnych Gminy Będków	29
Tabela 6. Zbiorcza analiza uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Gminie – identyfikacja sołectwa Będków, jako obszaru zdegradowanego	30
Tabela 7. Zmiany demograficzne w Gminie Będków w latach 2018–2025	33
Tabela 8. Wieloletnie działania społeczne i integracyjne jako odpowiedź na utrzymujące się potrzeby mieszkańców	34
Tabela 9. Zmiany aktywności gospodarczej w Gminie Będków w latach 2020–2025.....	35
Tabela 10. Wieloletnie działania inwestycyjne i infrastrukturalne dotyczące miejscowości Będków w latach 2020–2025.....	37
Tabela 11. Funkcje miejscowości Będków potwierdzające zasadność koncentracji interwencji rewitalizacyjnej.....	38
Tabela 12. Potwierdzenie trwałości zjawisk kryzysowych w latach 2020–2025	39
Tabela 13. Prezentacja liczby ludności i powierzchni obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Będków w stosunku do limitów ustawy o rewitalizacji	44
Tabela 14. Ocena jakościowa dodatkowych uwarunkowań społecznych na obszarze rewitalizacji w sołectwie Będków.....	46
Tabela 15. Potencjały lokalne → Zidentyfikowany problem / potrzeba mieszkańców → Kierunek działań rewitalizacyjnych → Zakres planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjny	58
Tabela 16. Logika interwencji GPR – cele rewitalizacji, kierunki działań oraz zakresy projektów	61
Tabela 17. Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące cele i kierunki działań rewitalizacyjnych GPR.....	75
Tabela 18. Szacowany budżet i harmonogram planowanych do realizacji podstawowych projektów rewitalizacyjnych wraz ze strukturą finansowania	76
Tabela 19. Korelacja i oddziaływanie projektów rewitalizacyjnych	83
Tabela 20. Analiza spójności GPR z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym	90
Tabela 21. Analiza spójności GPR z dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym.....	90
Tabela 22. Ramowy harmonogram realizacji GPR.....	94
Tabela 23. Szacowane koszty zarządzania GPR w okresie jego wdrożenia do 2030 roku.....	95
Tabela 24. Wskaźniki oddziaływania GPR – cele szczegółowe	98

Spis rycin

Rycina 1. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy – mapa poglądowa	41
Rycina 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy – zaprezentowany na dwóch arkuszach mapowych	42

Załącznik nr 1. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

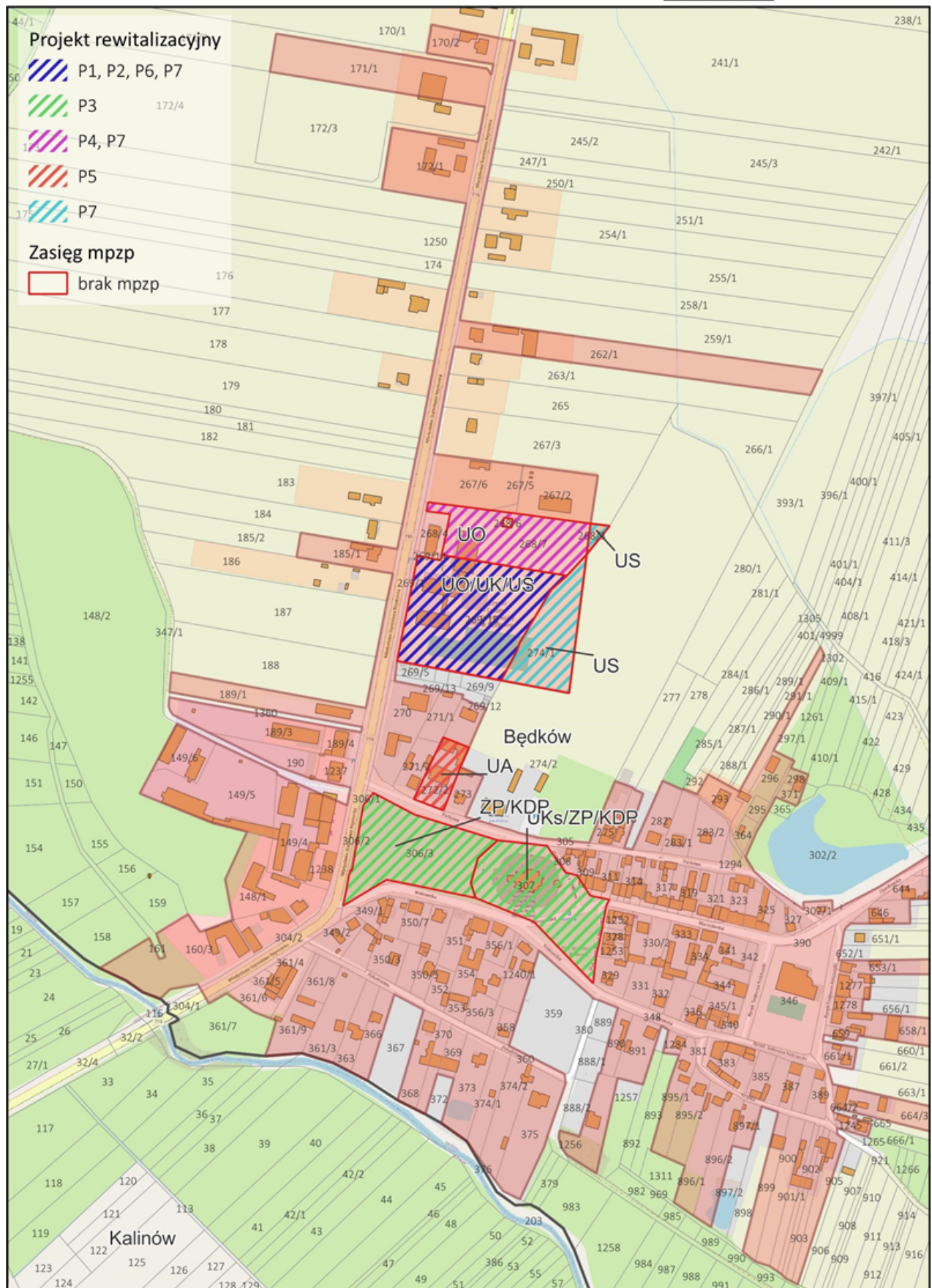
- w oddzielnym pliku -

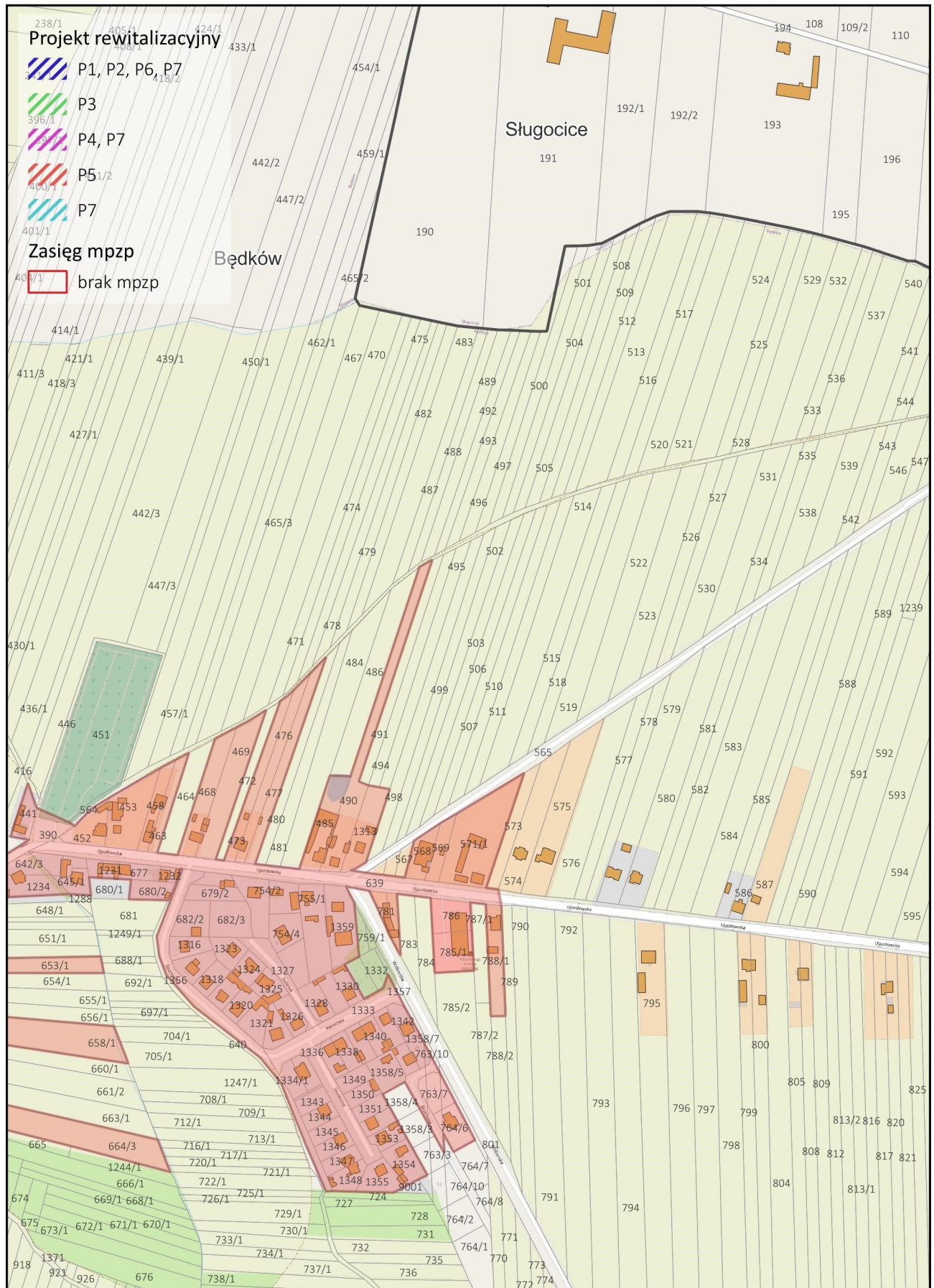
ARKUSZ 1

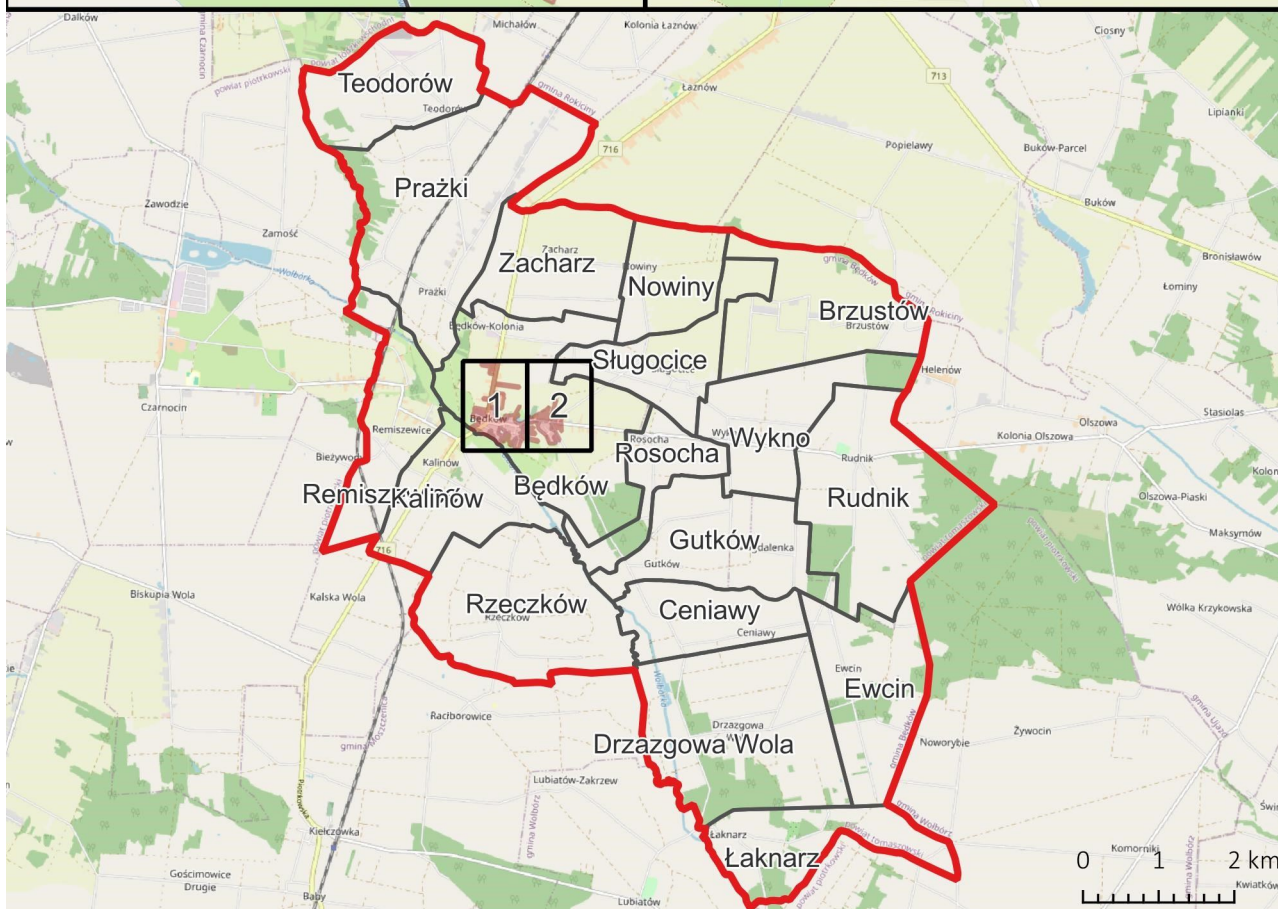
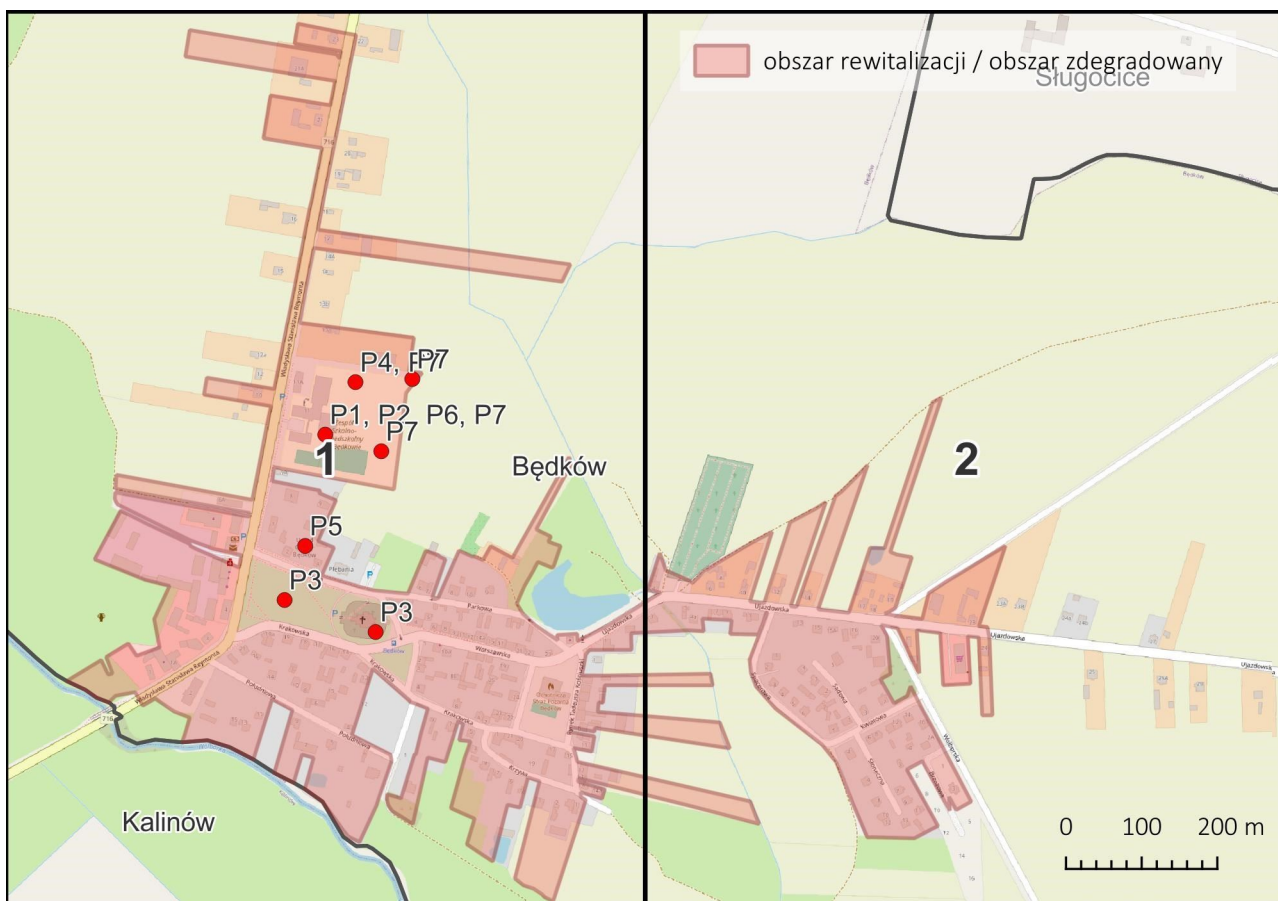
obszar rewitalizacji / obszar zdegradowany

0 100 m

1:5000

Uzasadnienie

Niniejszą uchwałą przyjmowany jest Gminny Program Rewitalizacji Gminy Będków do 2030 roku. Program ten stanowi odpowiedź na zdiagnozowane, wielowymiarowe problemy społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne występujące na obszarze rewitalizacji. Obszar ten został określony w uchwale nr XXII/126/26 Rady Gminy w Będkowie z dnia 5 marca 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Będków. Niniejsza uchwała realizuje uchwałę nr XXIII/132/26 z dnia 20 marca 2026 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Będków.

Gminny Program Rewitalizacji stanowi także dokument strategiczny umożliwiający ubieganie się przez Gminę o środki finansowe pochodzące z funduszy Unii Europejskiej przeznaczone na projekty rewitalizacji, w szczególności w ramach programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, a także innych źródeł krajowych i regionalnych wspierających działania rewitalizacyjne.

Projekt programu poddany został konsultacjom społecznym przeprowadzonym zgodnie z zasadami określonymi w art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. W trakcie tego procesu uzyskano również opinie od podmiotów wymienionych w art. 17 ust. 2 pkt 2 tej ustawy, które zostały wzięte pod uwagę przy ostatecznym opracowaniu programu.

Uchwała nie stanowi aktu prawa miejscowego.